

SHDM สถาบันพอดี
FOUNDATION SHDM Foundation

วารสาร

สถาบันพอดี

INSTITUTE OF SUFFICIENCY JOURNAL (IS-J)

ปีที่ 1 ฉบับที่ 10 ตุลาคม 2567
VOL 1, NO.10 OCTOBER 2024
ISSN 3027-8023 (Online)

shdm.journal@gmail.com

วารสารสถาบันพอดี

081 745 4336

สถาบันพอดี
SHDM Foundation

วารสารสถาบันพอดี

Institute of Sufficiency Journal

ปีที่ 1 ฉบับที่ 10 ตุลาคม 2567

Vol. 1 No. 10 October 2024

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นวารสารตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิชาการ บทความวิจัย บทความหนังสือ และบทความวิชาการประเภทอื่น ๆ
2. เพื่อเป็นสื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงวิชาการของนักวิจัยและนักวิชาการทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศในด้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านศาสนศึกษา ด้านปรัชญา ด้านจริยศาสตร์ ด้านมนุษยศาสตร์ ด้านวัฒนธรรม ด้านสังคมศาสตร์ และสหวิทยาการด้านการศึกษา
3. เพื่อเป็นวารสารเสนอองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนามนุษย์ในด้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านศาสนศึกษา ด้านปรัชญา ด้านจริยศาสตร์ ด้านมนุษยศาสตร์ ด้านวัฒนธรรม ด้านสังคมศาสตร์ และสหวิทยาการด้านการศึกษา
4. เพื่อพัฒนาวารสารให้เป็นที่ไปตามเกณฑ์มาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษาและเป็นการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพผลงานการวิจัยและบทความทางวิชาการด้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านศาสนศึกษา ด้านปรัชญา ด้านจริยศาสตร์ ด้านมนุษยศาสตร์ ด้านวัฒนธรรม ด้านสังคมศาสตร์ และสหวิทยาการด้านการศึกษา ให้เป็นที่ไปตามเกณฑ์มาตรฐาน TCI

เจ้าของ

มูลนิธิสหธรรมิกชน (Sahadhammikchon Foundation) 429/129 ถนนสรองประภา แขวง
ดอนเมือง เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร 10210
โทรศัพท์ : 091-778-1032, 089-983-9333
อีเมล : shdm.foundation@gmail.com

พิมพ์ที่

จี คลาส (G CLASS) เลขที่ 26/19 ศาลายา พุทธมณฑล นครปฐม 73170
โทร 028892223 โทรสาร 028893204 อีเมล g_class@hotmail.com

ต้นฉบับที่ตีพิมพ์ในวารสารเล่มนี้ ได้รับการตรวจสอบมาตรฐานทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิเฉพาะสาขาวิชา การตีพิมพ์จำเป็นต้องได้รับอนุญาตจากกองบรรณาธิการเป็นลายลักษณ์อักษรเท่านั้น

คณะที่ปรึกษา

ศาสตราจารย์เกียรติ บัญเจื้อ

รองศาสตราจารย์ ดร.อรรณพ พงษ์วาท

พระมหามงคลกานต์ ฐิตธมโม (รศ.ดร.)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระชัย ยศโสธร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัญชญา สุขสมจิตร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐภัทร แก้วรัตนภัทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชฎา พองธนกิจ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิชัย ธรรมเสนห์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธงไชย สุรินทร์วรารุงกูร

พลเอก ดร.สมคิด ทับทิม

ดร.ดนุวัศ สุวรรณวงศ์

ดร.กัญญ์รัชการย์ เลิศอมรศักดิ์

ดร.ลัดดา ไทยปรีชา

ดร.อาริยา ภูระหงษ์

ดร.พลอยทราย โอฮาม่า

ดร.กาญจนา โพธิวิษยานนท์

ดร.สมเกียรติ มาลากรณ์

ดร.จันทรา มาศ สุริเย

รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงสมร รุ่งสวรรค์โพธิ์

รองศาสตราจารย์ (พิเศษ) พลตำรวจโท ดร.ณรงค์ กุลนิเทศ

รองศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.ศรีปริญญา ฐูปกระจำง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เจตนิพัทธ์ พิทยานุวัฒน์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกียรติศักดิ์ รัตนดิลก ณ ภูเก็ต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐณภรณ์ เอกนราจินดาวัฒน์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุปราณี วัฒนสิน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา วรารัตน์ไชย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (พิเศษ) พลโท ดร.ทวี แจ่มจำรัสพลโท

พันเอก ดร.ปราโมทย์ หม่อมศิลา

ดร.ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม

ดร.กัณฑ์สินี สมิตพันธ์

ดร.สิริกร อมฤตวาริน

ดร.ศาสวัต มูลฐาน

ดร.รวีช ตาแก้ว

ดร.ใจกลั่น นาวาบุญนิยม

ดร.วราภรณ์ พงศ์ธรพิสุทธ์

ดร.สิรินทร์ กัญยาวิริยะ

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เมธา หริมเทพาธิป

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล มณีสว่าง

รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนิต พุทธพงษ์ศิริพร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีเวท วรธณโกวิท

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุณี เวชประสิทธิ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.เอนก สุวรรณบัณฑิต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกรียงไกร พินยารัก

คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คณะอุตสาหกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า

มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช

คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตนครราชสีมา

ดร.มนัสวี ศรีนนท์	สถาบันนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยมหิดล
ดร.ตรี บุญเจือ	สำนักงาน กสทช.
ดร.ยุทธภรณ์ พิณีจ	คริสตศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยคริสเตียน
นายแพทย์ ดร.ศุภชัย ศรีศิริรุ่ง	โรงพยาบาลพญาไท สาขาศรีราชา
พันเอกหญิง ดร.สุภารัตน์ น้อยแรม	ศูนย์ประสานการปฏิบัติที่ 5 กองอำนวยการรักษา ความมั่นคงภายในราชอาณาจักร
ดร.ประเสริฐ สุขศาสน์กวิน	คณะรัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม
พันตำรวจโทหญิง ดร. ปิยะนุช ศรีสรานุกรม	คณะสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

ฝ่ายประสานงานและจัดการ

นางพรรณนิภา หริมเทพาธิป
นางเพ็ญพักต์ สว่าง

ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ ประจำวารสาร

พระศรีสังฆญาณมุนี (ผศ.ดร.)	วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหามงคลกานต์ ฐิตธมโม (รศ.ดร.)	คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหามหวิรินทร์ ปุริสุตโตโม (ผศ.ดร.)	สาขาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระมหานรินทร์ สุรปลโย (ผศ.ดร.)	วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาอดุล มากดี (ผศ.ดร.)	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์
พระมหาวิโรจน์ ญาณวิโร (ดร.)	คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระเจ้าตุงรังค์ ชูศรี (ดร.)	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาภาณุวิชญ์ ภาณุวิชชโย (ดร.)	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพงษ์ มะลิซ้อน	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรต์ม์ แสงแก้ว	คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาติรี ชุมแสน	คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อานนท์ เมธีวรฉัตร	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ มีราคา	วิทยาลัยพิษณุพนธ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภารัตน์ พิมลรัตนกานต์	วิทยาลัยโลจิสติกส์และซัพพลายเชน มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา วิทยาลัยเขตนครปฐม
ดร.มนูญ สอนโพชนงาม	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ดร.กฤตสุขชิน พลเสน	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ดร.จักรี ศรีจารุเมธีญาณ	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
ดร.สมเจต หลวงกัน	วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ
	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ดร.วรรณภา พ่วงพร้อม	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
ดร.สุคติณีย์ ทองจันทร์	นักวิชาการ สถาบันมะเร็งแห่งชาติ
ดร.ณทิพรดา ไชยศิลป์	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ดร.ศรุตานนท์ ชอบประดิษฐ์	คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์วิทยาลัยทองสุข
ดร.จักรพงษ์ ทิพสูงเนิน	สำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ เขต ๑๔
ดร.พูนศักดิ์ กมล	วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ดร.วุฒิพงษ์ รอดบำรุง	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ดร.ศุภิสรา บัวงาม	นักวิชาการ ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา
ดร.เอกลักษณ์ เพ็ญพรหม	ศูนย์พอเพียงศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บทบรรณาธิการ

บทความวิจัยและบทความวิชาการในวารสารสถาบันพอดี ปีที่ 1 ฉบับที่ 10 ประจำเดือนตุลาคม 2567 มีบทความวิจัยและบทความวิชาการที่ส่งมาอย่างต่อเนื่องจากฉบับที่แล้ว เนื่องจากผู้เขียนบทความหลายท่านให้ความนิยมในการนำผลงานทั้งในส่วนบทความวิจัยและบทความวิชาการมาตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารสถาบันพอดี นอกจากนี้ยังได้รับความเมตตาจากคณาจารย์หลากหลายมหาวิทยาลัย ตลอดจนถึงนักวิชาการอิสระ ยินดีเป็นทั้งที่ปรึกษา กองบรรณาธิการ และผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ ซึ่งแต่ละท่านล้วนมีความเชี่ยวชาญในศาสตร์สาขาของตนเป็นอย่างดี

บทความในวารสารฉบับนี้ ประกอบด้วย บทความวิจัย จำนวน 3 เรื่อง และบทความวิชาการ จำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ การบริหารตน บริหารคน บริหารงาน ตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง, การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน, การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรูปแบบ On Hand รายวิชาสังคมศึกษา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดบ้านอ้อ (บ้านอ้อวิทยาคาร) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และบทความวิชาการ ได้แก่ เนกขัมมะบารมีในพุทธปรัชญาเถรวาท รวมไปถึงบทความวิชาการเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักการทรงงาน ซึ่งเป็นงานเขียนที่มีความต่อเนื่องมาจากฉบับก่อน ๆ คือเริ่มตั้งแต่การประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 1 จนมาถึงฉบับนี้จะเป็นการประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 10 : ความร่วมมือ

บทความเหล่านี้ ได้ผ่านการพิจารณาถ่วงถ่วงโดยผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบประเมินคุณภาพ ตลอดทั้งกองบรรณาธิการให้ความสำคัญกับบทความที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของวารสารเป็นหลัก กองบรรณาธิการได้คัดเลือกคุณภาพเป็นการเบื้องต้นก่อนแล้วจึงทำการตอบรับเพื่อส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่านพิจารณาตรวจสอบประเมินถ่วงถ่วงตามระบบต่อไป ทั้งนี้ บทความที่ได้รับการคัดเลือกจึงเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการประเมินคุณภาพวารสารของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย Thai Journal citation index Centre (TCI)

กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า บทความวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์ความรู้ทางการศึกษาให้เป็นประโยชน์ต่อสถาบันการศึกษาและประเทศชาติต่อไป โดยบทความวิจัย บทความวิชาการ และบทวิจารณ์หนังสือประจำฉบับนี้มีประเด็นที่น่าสนใจ ดังต่อไปนี้

บทความวิจัยเรื่อง “การบริหารตน บริหารคน บริหารงาน ตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง” โดย ดร.พจนมา มาโนช บทความวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบวิเคราะห์เอกสาร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การบริหารตน บริหารคน บริหารงาน ตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการบริหารตน บริหารคน และบริหารงานตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ 1) การบริหารตน ได้แก่ การพัฒนาตนเอง การสร้างสมดุลในชีวิต การมีจริยธรรม 2) การบริหารคน ได้แก่ การสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมและการสร้างแรงจูงใจ การพัฒนาทักษะและศักยภาพ 3) การบริหารงาน ได้แก่ การตั้งเป้าหมายที่ชัดเจน การปรับตัวและสร้างนวัตกรรม การประเมินผลและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

บทความวิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และ วิชาน” โดย ดร.ชิสา กัญยาริธิยะ และ ดร.สิรินทร์ กัญยาริธิยะ บทความวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ วิจัย และวิธนาการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน จากนั้นได้สังเคราะห์ ให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ได้แก่ รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งสรุปได้ว่าควรมีลักษณะดังนี้ 1) กำหนดปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริง 2) การวิเคราะห์และตั้งคำถาม 3) การวางแผนและค้นคว้าเพื่อแก้ปัญหา 4) การลงมือปฏิบัติ 5) การสะท้อนผลและการปรับปรุง 6) การเรียนรู้ ร่วมกันและการสร้างเครือข่าย 7) การเชื่อมโยงกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

บทความวิจัยเรื่อง “การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรูปแบบ On Hand รายวิชาสังคมศึกษา ของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดบ้านอ้อ (บ้านอ้อวิทยาการ) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” โดย เสาวลักษณ์ พัฒนอาษา และ พระมหาสามารถ ฐานิสโร บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อ ศึกษาวิเคราะห์และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรูปแบบ On Hand รายวิชาสังคมศึกษา ก่อน เรียน-หลังเรียน ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรูปแบบ On Hand พบว่า คะแนนจากการทำใบงานที่เป็นแบบทดสอบ ค่าเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ ก่อนเรียน คือ 89.44% และ หลัง เรียน คือ 94.72% แสดงว่าประสิทธิภาพของกระบวนการสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่ตั้งไว้ โดยมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

บทความวิชาการเรื่อง “เนกขัมมะบารมีในพุทธปรัชญาเถรวาท” โดย ดร.สิรินทร์ กัญยาริธิยะ และ ดร.ชิสา กัญยาริธิยะ บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเชิงวิเคราะห์เนกขัมมะบารมีในพุทธ ปรัชญาเถรวาท ผลการศึกษาพบว่า เนกขัมมะในพุทธปรัชญาเถรวาทคือการสลесออกซึ่งความสุขทางกาย และใจที่เกาะเกี่ยวกับกามารมณ์ อันได้แก่ รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส อารมณ์ที่เกิดขึ้นภายในใจ โดยอาจ เกี่ยวข้องกับทรัพย์สิน ความสุขชั่วคราว หรือความสุขจากอารมณ์ที่พอใจ เพื่อมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาจิตใจ และการค้นหาความจริง การสลесนี้ต้องดำเนินไปตามทางสายกลางซึ่งเน้นการไม่ยึดติดกับสิ่งต่าง ๆ โดย ไม่ปฏิเสธชีวิตทางโลกทั้งหมด เนกขัมมะเป็นหนึ่งในบารมีสิบประการที่พระโพธิสัตว์ต้องบำเพ็ญเพื่อให้ บรรลุโพธิญาณสูงสุด องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับเนกขัมมะบารมีในทางสายกลาง ประกอบด้วย 1) การละ ความยึดติดในทางโลกโดยไม่ปฏิเสธชีวิตทางโลก 2) การละความยึดติดในสิ่งที่ไม่จำเป็นและให้คุณค่ากับ ความเรียบง่าย 3) การพัฒนาสติและปัญญาเพื่อแยกแยะสิ่งที่ควรละวาง 4) ความสมดุลระหว่างการละ และการรับใช้สังคม 5) การละกิเลสโดยไม่ทรมาณตนเอง เน้นการละวางที่มีสติปัญญาและสมดุล ไม่สุดโต่ง หรือทรมาณตน

บทความวิชาการเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 10 : ความร่วมมือ” โดย ดร.ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์ บทความวิชาการฉบับนี้ มุ่งศึกษาการประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 10 คือ ความ ร่วมมือ ผลการศึกษาพบว่า การประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 10 เรื่องความร่วมมือของ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร สามารถนำไปปรับใช้ ในหลายสาขาและระดับการทำงาน โดยมีเทคนิคการประยุกต์ใช้ดังนี้ 1) สร้างช่องทางการสื่อสารที่มี ประสิทธิภาพ 2) การฝึกอบรมและพัฒนาทักษะ 3) การฟังความคิดเห็นจากประชาชน 4) การทำงาน ร่วมกับภาคีเครือข่าย 5) การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม 6) การประเมินและติดตามผลการ

ทำงาน 7) การสร้างจิตสำนึกและความรู้สึกเป็นเจ้าของ องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ “ความสำคัญของความร่วมมือในหลักการทรงงาน” ซึ่งประกอบด้วย 1) ความร่วมมือเป็นรากฐานสำคัญของความสำเร็จ 2) ความร่วมมือเป็นองค์ประกอบของความรู้เท่าทันและการปรับตัว 3) ความร่วมมือสร้างความเข้มแข็งของสังคมและชุมชน 4) ความร่วมมือส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีของชาติ 5) ความร่วมมือสร้างสันติสุขและความยั่งยืนในระดับโลก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เมธา หริมเทพาธิป

บรรณาธิการ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
1 การบริหารตน บริหารคน บริหารงาน ตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง Self-Management, People Management and Work Management According to the Moderate Postmodern Philosophy พจนาน มาโนช	1
2 การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน Management of Problem-Based Learning : An Analytic, Appreciative and Applicative Study ชิสา กัญยาวิริยะ และ สิริินทร์ กัญยาวิริยะ	13
3 การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรูปแบบ On Hand รายวิชาสังคม ศึกษา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดบ้านอ้อ (บ้านอ้อ วิทยาคาร) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา A study on the academic achievement of 4th-grade students in Social Studies through the On-Hand learning model at Wat Ban Ao School (Ban Ao Wittayakan), Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. เสาวลักษณ์ พัฒนอาษา และ พระมหาสามารถ ฐานิสฺสโร	28
4 เนกขัมมะบารมีในพุทธปรัชญาเถรวาท Perfection of Renunciation in Theravada Buddhist Philosophy สิริ นทร์ กัญยาวิริยะ และ ชิสา กัญยาวิริยะ	40
5 การประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 10 : ความร่วมมือ The Application of King Bhumibol's 10th Working Principle : Participation ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์	38
จริยธรรมการตีพิมพ์บทความ	62
หลักเกณฑ์สำหรับการนิพนธ์	64

การบริหารตน บริหารคน บริหารงาน ตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง Self-Management People Management, and Work Management According to the Moderate Postmodern Philosophy

พจนมา มาโนช

Phortchana Manoch

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Graduate School, Suan Sunandha Rajabhat University

Email: phortchana.ma@ssru.ac.th

Received: October 10, 2024; Revised: October 27, 2024; Accepted: October 27, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เอกสาร มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การบริหารตน บริหารคน บริหารงาน ตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารตน ตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางมุ่งเน้นการรู้จักตนเอง การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงอย่างมีสติ โดยไม่ยึดติดกับความคิดแบบสุดขั้ว ซึ่งช่วยให้บุคคลมีความยืดหยุ่นในการรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ 2) การบริหารคน เน้นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร ผ่านการสื่อสารอย่างเปิดเผยและการสนับสนุนความร่วมมือระหว่างบุคลากรเพื่อสร้างความสามัคคีและความเข้าใจในทีมงาน 3) การบริหารงาน ตามหลักปรัชญานี้มีเป้าหมายเพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการวางแผนอย่างรอบคอบและการตัดสินใจที่ยืดหยุ่น การใช้เหตุผลและการพิจารณาอย่างลึกซึ้งซึ่งช่วยให้สามารถปรับเปลี่ยนแผนงานให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ส่งผลให้องค์กรมีความมั่นคงและยั่งยืน องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการบริหารตน บริหารคน และบริหารงาน ตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ 1) การบริหารตน ได้แก่ การพัฒนาตนเอง การสร้างสมดุลในชีวิต การมีจริยธรรม 2) การบริหารคน ได้แก่ การสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมและการสร้างแรงจูงใจ การพัฒนาทักษะและศักยภาพ 3) การบริหารงาน ได้แก่ การตั้งเป้าหมายที่ชัดเจน การปรับตัวและสร้างนวัตกรรม การประเมินผลและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ : การบริหารตน, การบริหารคน, การบริหารงาน, ปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

Abstract

This research article was a qualitative study conducted through document analysis, aiming to analyze self-management, people management, and work management according to moderate postmodern philosophy. The findings indicated that 1) self-management, as guided by moderate postmodern philosophy, emphasized self-awareness, continuous self-development, and mindful adaptation to change without attachment to extreme views, which provided individuals with flexibility to handle various situations; 2) people management focused on building positive relationships within the organization through open communication and promoting cooperation among staff to foster unity and understanding within the team; and 3) work management, in accordance with this philosophy, aimed to achieve a balance between careful planning and flexible decision-making. Reasoned judgment and deep consideration enabled adjustment of plans to suit ever-changing environments, resulting in organizational stability and sustainability. The new knowledge on self-management, people management, and work management based on moderate postmodern philosophy was categorized into three aspects: 1) self-management, which involved self-development, achieving life balance, and ethical conduct; 2) people management, which involved building effective teams, encouraging participation and motivation, and developing skills and potential; and 3) work management, which included setting clear goals, adapting and innovating, as well as continuous evaluation and improvement.

Keywords : Self-Management, People Management, Work Management, Moderate Postmodern Philosophy

บทนำ

แนวคิดในการบริหารและพัฒนาตนเองเป็นความเชื่อที่ว่ามนุษย์สามารถพัฒนาตนเองได้ โดยเริ่มจากการตระหนักถึงความสำคัญของการเข้าใจและรู้จักตนเอง การรู้จักตนเองมีผลต่อการกระทำ และพฤติกรรมที่แสดงออกมา การดำรงตนอย่างพอดีเป็นสิ่งสำคัญก่อนจะลงมือทำสิ่งใด ดังที่มีคำกล่าวว่า “ไม่มีใครรู้จักเราได้ดีเท่ากับตัวเราเอง” ผู้ที่ต้องการพัฒนาตนเองต้องมีความตั้งใจที่จะเปลี่ยนแปลง ปรับปรุง และพัฒนาตนให้ดีขึ้น โดยมีหลักการพัฒนาที่เหมาะสม ซึ่งจะช่วยสนับสนุนให้กระบวนการพัฒนา ประสบผลสำเร็จ แนวคิดสำคัญในเรื่องนี้ ได้แก่ 1) มนุษย์มีความสามารถในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตนได้ในหลายด้าน เนื่องจากมีศักยภาพและคุณค่าในตัวเอง 2) มนุษย์ทุกคนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง เพราะไม่มีใครสมบูรณ์แบบในทุกด้าน 3) ในบางกรณี การพัฒนาตนเองจำเป็นต้องได้รับการ

สนับสนุนจากผู้อื่น โดยเฉพาะในเรื่องการควบคุมความคิดและพฤติกรรมของตน 4) ปัญหาหลักในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตนเองคือการยึดติดกับพฤติกรรมเดิม ๆ และไม่พยายามสร้างนิสัยใหม่ที่ดีขึ้น 5) การพบข้อบกพร่องในตัวเองเป็นโอกาสในการพัฒนาตนเองได้เสมอ และสามารถทำได้อย่างต่อเนื่อง (เรียม ศรีทอง, 2542)

การบริหารองค์กรในยุคปัจจุบันนั้นมีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การบริหารตนบริหารคน และบริหารงานจึงเป็นหัวใจสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จและความยั่งยืนขององค์กร การใช้หลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเข้ามาเป็นแนวทางในการบริหารจัดการจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากหลักปรัชญานี้มุ่งเน้นให้เกิดความสมดุลระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ในการทำงาน รวมถึงการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคลากร โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่โลกเผชิญกับความไม่แน่นอนและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี

แนวคิดในการบริหารทรัพยากรคน คือ การใช้กลยุทธ์ที่สอดคล้องและมีความสัมพันธ์กัน เพื่อจัดการกับทรัพยากรที่มีคุณค่าสูงสุดขององค์กร นั่นคือ บุคลากร การบริหารทรัพยากรมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นการทำงานร่วมกันหรือทำงานคนเดียว ล้วนมีเป้าหมายเพื่อให้บรรลุความสำเร็จทางธุรกิจ อย่างไรก็ตาม การดำเนินการด้านนี้จำเป็นต้องคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม จึงต้องมีการวางแผนอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งปรับปรุงและพัฒนาบุคลากรให้ทันกับความเปลี่ยนแปลง (สุนิสา โมสิโก, 2567) การบริหารคนเป็นการวางระเบียบและข้อบังคับที่มุ่งเน้นการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในองค์กร เพื่อให้การทำงานร่วมกันเป็นไปอย่างมีระเบียบและมีประสิทธิภาพ ทุกองค์กรในปัจจุบันต่างให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพราะบุคลากรถือเป็นกำลังสำคัญที่สามารถนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จและการเติบโตอย่างไร้ขีดจำกัด การจัดการทรัพยากรมนุษย์ไม่เพียงแต่การคัดสรรบุคลากรที่มีความเหมาะสมเข้ามาทำงานเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการวางกลยุทธ์เพื่อส่งเสริมการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาของบุคคลในองค์กร การพัฒนานี้ครอบคลุมตั้งแต่วันที่บุคคลเข้ามาทำงาน จนถึงวันที่เขาเกษียณ โดยผู้บริหารจะต้องมองหาวิธีการที่ทำให้บุคลากรสามารถทำงานได้อย่างมีความสุขและมั่นคง เพื่อให้พวกเขาสามารถมีชีวิตที่ดีในระหว่างการทำงานและหลังจากพ้นหน้าที่ในองค์กร (อนันต์ชัย คงจันทร์, 2557) การดูแลทรัพยากรมนุษย์มีเป้าหมายเพื่อให้แต่ละบุคคลสามารถใช้ประโยชน์จากความรู้และทักษะที่มีอยู่เพื่อสร้างผลประโยชน์สูงสุดแก่องค์กร การบริหารทรัพยากรมนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพไม่เพียงแต่ช่วยให้องค์กรมีความได้เปรียบในการแข่งขัน แต่ยังเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากรในองค์กร ตั้งแต่ผู้บริหารระดับสูงไปจนถึงพนักงานระดับล่าง การดูแลนี้รวมถึงการจัดทำโปรแกรมฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของพวกเขา นอกจากนี้ยังมีการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสื่อสารและความร่วมมือระหว่างทีมงาน การส่งเสริมการทำงานเป็นทีม และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นความเป็นหนึ่งเดียวกัน ซึ่งจะช่วยให้ทุกคนรู้สึกมีส่วนร่วมและมีความผูกพันกับองค์กร (วิลาวรรณ ทรัพย์พิศาล, 2554)

การบริหารงานและการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการที่เหมาะสมและการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารที่ดีจะนำไปสู่ผลลัพธ์ตามที่คาดหวัง แม้ในสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ การบริหารจึงต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการจัดการองค์กรให้ก้าวไปสู่ความสำเร็จตามที่วางแผนไว้ การเพิ่มพูนความรู้และทักษะด้านการบริหารเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยสนับสนุนกระบวนการดังกล่าว การบริหารงานนั้นครอบคลุมถึงการจัดการทรัพยากรต่าง ๆ เช่น เงิน วัสดุ อุปกรณ์ และแรงงาน ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการกำหนดทิศทางการดำเนินงานขององค์กร ผู้บริหารไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ปฏิบัติเอง แต่เป็นผู้ที่ต้องใช้ศิลปะในการนำพาทีมงานไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ส่วนลักษณะสำคัญของการบริหารงาน ได้แก่ 1) มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน 2) บุคคลเป็นองค์ประกอบสำคัญในการดำเนินงาน 3) เป็นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม โดยอาศัยความร่วมมือของทุกคนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย 4) การดำเนินการต้องอาศัยเหตุผลและความรอบคอบเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ตามที่ต้องการ (ศุภกานต์ มินเหล็ก้า, 2553)

ปรัชญาหลังนวยุค มีสกุลความคิดสำคัญอยู่ 3 สกุลใหญ่ คือ สกุลความคิดหลังโครงสร้างนิยมสายฝรั่งเศส สกุลความคิดของสำนักคิดแฟรงค์เฟิร์ต สายเยอรมัน และสกุลความคิดหลังนวยุคนิยมของอเมริกัน” ในช่วงแรกของกระบวนการตรรกศาสตร์หลังนวยุคนั้น เป็นช่วงของลัทธิหลังนวยุคสายสุดขั้ว (Extreme Postmodernism or Deconstructionism) (เมธา หริมเทพาธิป, 2559) ที่เกิดขึ้นเพื่อรื้อทำลายโครงสร้างของนวยุคนิยมเพื่อทำลายความยึดมั่นถือมั่น (พระมหานันท อนุตตโร (อันวิเศษ) และคณะ, 2565) ส่วนปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเป็นกระแสความคิดที่ประนีประนอมความคิดเห็นอันสุดขั้วระหว่างลัทธิหลังนวยุคนิยม (Modernism) ที่มีความคิดเห็นว่าคุณรู้หรือความจริง เป็นสิ่งสากล (Universal) มีลักษณะเป็นปรนัย (Objective) กับลัทธิหลังนวยุคนิยมสายสุดขั้วที่มีความคิดเห็นว่าคุณรู้หรือความจริง เป็นสิ่งเฉพาะ (Individual) ของแต่ละบุคคลมีลักษณะเป็นอัตนัย (Subjective) (เมธา หริมเทพาธิป, 2563) มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ประเด็นที่น่าสนใจและท้าทายของการทำวิจัยครั้งนี้คือการเชื่อมโยงหลักการปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเข้ากับการวิเคราะห์ผู้นำองค์กรธุรกิจ ซึ่งนับเป็นการผสมผสานแนวคิดปรัชญาเชิงทฤษฎีเข้ากับบริบทการจัดการในโลกธุรกิจที่มีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การค้นคว้าว่าหลักการ ของความสมดุล ความยืดหยุ่น การสร้างสรรค์ และการทำงานร่วมกัน จะสามารถนำมาใช้ในบริบทการบริหารและการตัดสินใจขององค์กรได้อย่างไร เพื่อให้เกิดการพัฒนาทั้งในเชิงธุรกิจและสังคมไปพร้อมกัน การนำเอาหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางมาตีความเพื่อนำมาวิเคราะห์และประยุกต์สำหรับการบริหารย่อมเป็นประโยชน์ต่อการบริหารตน บริหารคน บริหารงาน การบริหารตนเป็นกระบวนการที่ช่วยให้บุคคลสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเอง ปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะเดียวกัน การบริหารคนมีความสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรภายในองค์กรให้เกิดความร่วมมือและความเข้าใจซึ่งกันและกัน ส่วนการบริหารงานหมายถึง การนำกลยุทธ์และแผนการที่ชัดเจนมาใช้ในการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ การวิจัยเรื่องนี้มีความจำเป็นอย่างยิ่งในโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมุ่งหวังที่จะเสนอแนะแนวทางการบริหารตน บริหารคน และบริหารงานตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง เพื่อพัฒนาองค์กรให้สามารถก้าวข้ามอุปสรรคและพร้อมรับมือกับความเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการใช้แนวทางนี้เป็นพื้นฐานในการสร้างสรรค์องค์กรที่มีคุณภาพและมีความเป็นธรรมในสังคม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์การบริหารตน บริหารคน บริหารงาน ตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เอกสาร ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารตน การบริหารคน และการบริหารงาน กระบวนทรรศน์ 5 แนวคิดเกี่ยวกับหลักการ วิธีการ และเป้าหมายของปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง
2. นำประเด็นที่ได้มาวิเคราะห์การบริหารตน บริหารคน บริหารงาน ตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง
3. นำผลการวิเคราะห์การบริหารตน บริหารคน บริหารงาน ตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง มาสังเคราะห์ให้ได้องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการบริหารตน บริหารคน บริหารงาน ตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง
4. สรุปผล อภิปรายผล และเสนอแนะ

ผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่า

1) การบริหารตน (Self-Management) ตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางมุ่งเน้นการรู้จักตนเอง การพัฒนาตนอย่างต่อเนื่อง และการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงอย่างมีสติ โดยไม่ยึดติดกับความคิดแบบสุดขั้ว ซึ่งช่วยให้บุคคลมีความยืดหยุ่นในการรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น ผู้บริหารในองค์กรที่ต้องรับมือกับความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ควรพัฒนาทักษะการเรียนรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ ไม่เพียงแคื่อยึดติดกับความสำเร็จหรือวิธีการเดิม ๆ แต่ต้องเปิดรับความคิดใหม่ การรับรู้ถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของตนเองจะทำให้ผู้บริหารปรับปรุงตัวเองได้ดีขึ้น และพร้อมรับมือกับความท้าทายในอนาคต เป็นต้น การฝึกให้มีสติและการพิจารณาตนเองเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาตน เช่น การฝึกสมาธิหรือการใช้เวลาในการทบทวนสิ่งที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน เพื่อนำมาปรับใช้กับการดำเนินชีวิตและการทำงานให้ดียิ่งขึ้น

2) การบริหารคน (People Management) เน้นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร ผ่านการสื่อสารอย่างเปิดเผยและการสนับสนุนความร่วมมือระหว่างบุคลากร ความแตกต่างในมุมมองและทักษะของแต่ละคนถูกมองว่าเป็นทรัพยากรที่สามารถนำมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อสร้างความสามัคคีและความเข้าใจในทีมงาน ตัวอย่างเช่น ในองค์กรเทคโนโลยีขนาดใหญ่ เช่น Google มีการสนับสนุนให้พนักงานแสดงความคิดสร้างสรรค์และทำงานในโครงการที่ตนเองสนใจ ซึ่งเปิดโอกาสให้พนักงานสามารถแสดงศักยภาพและมีส่วนร่วมในโครงการที่ตรงกับความสามารถของตน โดยไม่จำกัดอยู่แค่ในบทบาทหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบเท่านั้น ความหลากหลายนี้ช่วยทำให้เกิดการพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ และเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานเป็นทีม เป็นต้น การเปิดโอกาสให้พนักงานได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จะช่วยให้พวกเขาารู้สึกมีคุณค่า และมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาองค์กรให้ดียิ่งขึ้น การบริหารคนที่ดีควรสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน การสื่อสารที่เปิดกว้าง และการรับฟังความคิดเห็นจากทุกระดับในองค์กร

3) การบริหารงาน (Work Management) ตามหลักปรัชญานี้มีเป้าหมายเพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการวางแผนอย่างรอบคอบและการตัดสินใจที่ยืดหยุ่น การใช้เหตุผลและการพิจารณาอย่างลึกซึ้งซึ่งช่วยให้สามารถปรับเปลี่ยนแผนงานให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ส่งผลให้องค์กรมีความมั่นคงและยั่งยืน ยกตัวอย่าง เช่น ในสถานการณ์ที่องค์กรต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ผู้บริหารจำเป็นต้องปรับแผนกลยุทธ์อย่างรวดเร็ว เช่น บริษัทผู้ผลิตสิ่งพิมพ์อาจต้องปรับเปลี่ยนมาสู่การผลิตสื่อดิจิทัลและพัฒนาช่องทางออนไลน์เพื่อเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคใหม่ที่ใช้อินเทอร์เน็ตเป็นหลักการปรับกลยุทธ์นี้ช่วยให้องค์กรสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน เป็นต้น การบริหารงานไม่ควรเน้นแค่การปฏิบัติตามแผนที่วางไว้เพียงอย่างเดียว แต่ต้องเปิดรับการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงแผนงานตามสถานการณ์ การใช้หลักคิดแบบ “ย้อนอ่านใหม่หมด ไม่ลดอะไรเลย” หมายถึง การนำข้อเสนอที่เคยถูกมองข้ามกลับมาพิจารณาใหม่ และไม่ละทิ้งความรู้หรือแนวคิดที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาองค์กร

การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางในการบริหารตน บริหารคน และบริหารงาน ช่วยส่งเสริมให้การบริหารเป็นไปอย่างยืดหยุ่น สมดุล และเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ การเปิดรับมุมมองที่หลากหลาย ความคิดสร้างสรรค์ และการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ จะทำให้องค์กรสามารถเติบโตและประสบความสำเร็จในระยะยาว

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ สามารถอภิปรายได้ดังนี้

1. การบริหารตนตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง มุ่งเน้นการรู้จักตนเองและการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยไม่ยึดติดกับกรอบความคิดหรือพฤติกรรมเดิม ๆ ที่อาจไม่เหมาะสมต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การบริหารตนเองตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางนั้นให้ความสำคัญกับความยืดหยุ่นและการปรับตัวในสถานการณ์ที่หลากหลายและเปลี่ยนแปลงไปอย่าง

รวดเร็ว หลักการนี้เน้นการไม่ยึดติดกับแนวทางการคิดหรือพฤติกรรมที่เคยใช้ในอดีต ซึ่งอาจไม่เหมาะสมในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง การรู้จักตนเองและการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้สามารถปรับตัวและประสบความสำเร็จได้ การไม่ยึดติดกับแนวคิดเดิม ๆ เป็นสิ่งที่ช่วยให้บุคคลสามารถมองปัญหาและความท้าทายในมุมมองใหม่ ๆ ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาและเติบโตอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุนิสา โมสิโก (2567) ที่เน้นว่าการพัฒนาตนเองต้องครอบคลุมหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา การหมั่นพิจารณาจุดเด่นและข้อบกพร่องของตนเองอยู่เสมอจะช่วยให้สามารถต่อยอดสิ่งที่ดี และปรับปรุงสิ่งที่ยังบกพร่องได้อย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับแนวคิดของ เมธา หริมเทพาธิป (2561) กล่าวถึง หลักการ วิธีการ และเป้าหมายของปรัชญาหลังนวยุคสายกลางไว้ดังนี้ 1) หลักการของปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ได้แก่ หลักความไม่ยึดมั่นถือมั่น (ยึดเหนี่ยว แต่ไม่ยึดติด) หลักการย้อนอ่านใหม่หมด ไม่ลดอะไรเลย หลักการแสวงหาจุดร่วม สงวนจุดต่าง หลักการองค์รวม 2) วิธีการของปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ได้แก่ การตีความด้วยหลักอรรถปริวรรตศาสตร์บนพื้นฐานของกระบวนการตรรกศาสตร์ 5 ด้วยวิธีการคิดอย่างมีวิจารณญาณ คือ วิเคราะห์ วิจัยและวิธาน 3) เป้าหมายของปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพชีวิต ประกอบด้วยการสร้างสรรค์ (creativity) การปรับตัว (adaptivity) การร่วมมือ (collaborativity) และการแสวงหา (requisitivity) เพื่อให้เกิดสันติภาพ เกิดสุขภาวะองค์รวม และสอดคล้องกับแนวคิดของ สุธิดิณีย์ ทองจันทร์ เมธา หริมเทพาธิป และกิริติ บุญเจือ (2563) กล่าวว่า ปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง เน้นการตีความอย่างมีวิจารณญาณเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต คือ สร้างสรรค์ ปรับตัว ร่วมมือ และแสวงหา และสอดคล้องกับแนวคิดของ สิริินทร์ กัญยาวิริยะ และชิสา กัญยาวิริยะ (2567) อธิบายว่า กรอบของคุณภาพชีวิตของปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ได้แก่ การสร้างสรรค์ การปรับตัว การร่วมมือ และการแสวงหา

2. การบริหารคนตามหลักปรัชญาเน้นการสร้างความร่วมมือ ความสัมพันธ์ที่ดี และการเข้าใจในความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งถือเป็นโอกาสในการพัฒนาองค์กร ไม่ใช่การมองความแตกต่างเป็นอุปสรรค ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความแตกต่างระหว่างบุคคลในองค์กรสามารถนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง หากมีการบริหารคนที่มีมุ่งเน้นการสร้างความสำเร็จและการยอมรับความแตกต่าง จะช่วยให้บุคลากรสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแนวคิดที่หลากหลาย สิ่งนี้จะกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และนำไปสู่การแก้ปัญหาที่ดีขึ้น นอกจากนี้ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในทีมงานจะส่งผลให้เกิดบรรยากาศการทำงานที่ดี ช่วยเพิ่มความพึงพอใจและความผูกพันของพนักงานกับองค์กร โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การที่บุคลากรสามารถเชื่อมโยงและทำงานร่วมกันได้ จะช่วยให้การปรับตัวและการตอบสนองต่อความท้าทายใหม่ ๆ เป็นไปได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ การบริหารคนในลักษณะนี้ยังมีผลต่อความสามารถในการแข่งขันขององค์กรในตลาด โดยเมื่อองค์กรมีบุคลากรที่มีทักษะ ความรู้ และทัศนคติที่ดี จะทำให้องค์กรสามารถพัฒนาและปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจได้อย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสุนิสา โมสิโก (2567) ที่มองว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จก้าวหน้าขององค์กรในระยะยาว และสอดคล้องกับแนวคิดของ

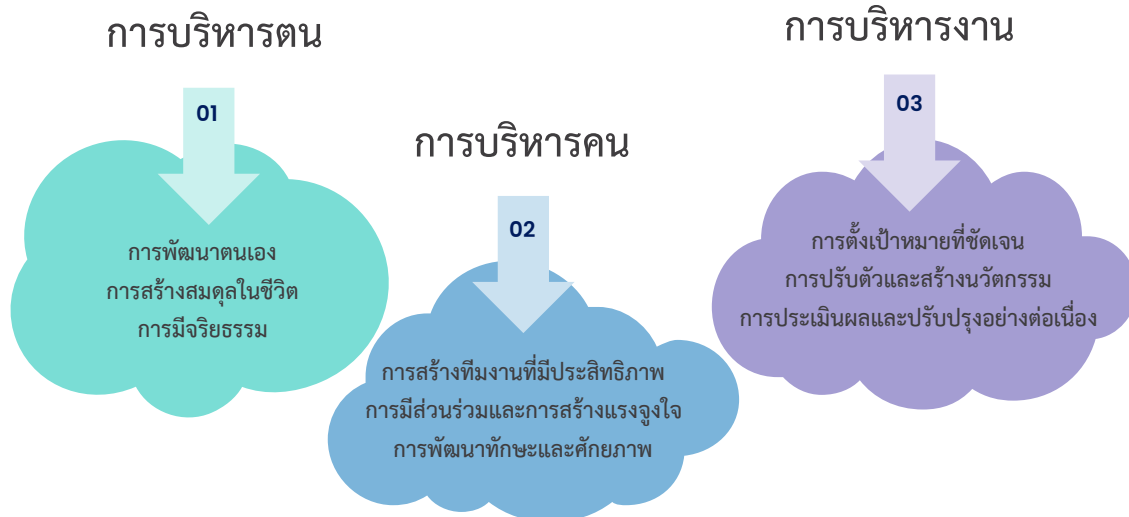

ชิสา กัญยาวิริยะ และสิรินทร์ กัญยาวิริยะ (2567) กล่าวว่า ในทางจริยศาสตร์ของกระบวนทรรศน์หลังนวยุคสายกลางนั้นให้ความสำคัญกับจริยธรรมคุณแลหรือพลัง 4 ได้แก่ พลังสร้างสรรค์ พลังปรับตัว พลังร่วมมือ และพลังแสวงหา

3. การบริหารงานตามปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง มุ่งเน้นการวางแผนและการตัดสินใจที่ยืดหยุ่น โดยใช้เหตุผลและการพิจารณาอย่างรอบคอบเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ การบริหารงานที่ดีไม่ควรยึดติดกับรูปแบบเดิม แต่ต้องสามารถปรับตัวตามสถานการณ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในยุคที่เทคโนโลยีและตลาดมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ ๆ และไม่ยึดติดกับแนวทางการทำงานเดิมที่อาจไม่เหมาะสมอีกต่อไป การสร้างความร่วมมือและความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กรช่วยเสริมสร้างการทำงานที่มีประสิทธิภาพและลดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้น การสร้างความเข้าใจในความแตกต่างระหว่างบุคคลช่วยให้สามารถใช้ประโยชน์จากทักษะและความสามารถที่หลากหลายของสมาชิกในทีม การบริหารงานที่ประสบความสำเร็จจำเป็นต้องมีการเรียนรู้จากประสบการณ์และนำมาปรับปรุงกระบวนการทำงาน เพื่อให้เกิดความก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ ทั้งในระดับบุคคลและองค์กร การใช้ข้อมูลและเหตุผลในการตัดสินใจจะช่วยให้ผู้บริหารสามารถวางแผนและจัดการทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่ต้องอิงกับอารมณ์หรือความเชื่อส่วนบุคคล การใช้ข้อมูลและเหตุผลในการตัดสินใจจะช่วยให้ผู้บริหารสามารถวางแผนและจัดการทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่ต้องอิงกับอารมณ์หรือความเชื่อส่วนบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุนิสา โมสิโก (2567) อธิบายว่าการบริหารงาน กิจกรรมต่าง ๆ ที่ร่วมมือกันดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยการใช้กระบวนการและการใช้ทรัพยากรที่เหมาะสม ทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายที่วางไว้และเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การบริหารจำเป็นต้องใช้ศาสตร์และศิลป์ ในเชิงการบริหารงานและพัฒนาองค์กรให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ การเพิ่มองค์ความรู้และการเพิ่มทักษะในระบบการบริหารงาน การบริหารงานมีสิ่งประกอบไปด้วยเงิน วัตถุดิบ เครื่องจักรหรืออุปกรณ์ และแรงงานหรือคน เพื่อพิจารณากำหนดเป้าหมายขององค์กรจะมีทิศทางในการบริหารองค์กรเป็นอย่างไร และสอดคล้องกับแนวคิดของ สาคร สุขศรีวงศ์ (2559) กล่าวว่า ผู้บริหารเมื่อได้รับมอบหมายหน้าที่ทางการบริหารในองค์กรแล้ว สิ่งสำคัญที่ผู้บริหารจำเป็นต้องทำหน้าที่ประการแรกคือ การวางแผน (Planning) เพื่อให้องค์กรทราบถึงเป้าหมาย ทิศทาง ตลอดจนวิธีการในการดำเนินงานเพื่อให้ไปถึงเป้าหมายที่กำหนด ประการที่ 2 คือ การจัดองค์กร (Organization) ซึ่งครอบคลุมการออกแบบโครงสร้างองค์กร การกำหนดภาระหน้าที่และความรับผิดชอบสำหรับสมาชิกขององค์กรในแต่ละตำแหน่งงาน การมอบหมายอำนาจหน้าที่ ตลอดจนกำหนดวิธีการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ภายในองค์กร และประการที่ 3 คือ การชี้นำ (Leading) และสอดคล้องกับแนวคิดของ เจตนิพัทธ์ พิธิยานุวัฒน์ และคณะ (2564) กล่าวว่า ปรัชญาหลังนวยุคสายกลางหยิบเอาสิ่งที่เป็นคุณค่ามาปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันโดยมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ “การบริหารตน บริหารคน บริหารงาน ตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง” โดยสามารถอธิบายเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 การบริหารตน บริหารคน บริหารงาน ตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

จากแผนภาพที่ 1 อธิบายได้ว่า องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ การบริหารตน บริหารคน และบริหารงาน ตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ด้าน ดังนี้

1. การบริหารตนตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง (Self-Management According to the Moderate Postmodern Philosophy) มีองค์ประกอบที่สำคัญได้แก่

- 1.1 การพัฒนาตนเอง คือ เน้นการเติบโตและการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมถึงการรู้จักและเข้าใจตนเองอย่างลึกซึ้ง ใช้วิจารณ์ญาณ ใช้สติปัญญาเพื่อพัฒนาความสามารถและศักยภาพที่แท้จริง
- 1.2 การสร้างสมดุลในชีวิต คือ การรักษาสสมดุลระหว่างงานและชีวิตส่วนตัว ดำเนินทางสายกลาง เพื่อป้องกันความเครียดและส่งเสริมสุขภาพจิตที่ดี
- 1.3 การมีจริยธรรม คือ มีเกณฑ์การตัดสินใจเชิงจริยธรรมในการดำเนินชีวิตและการทำงานที่ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ส่งเสริมการเกื้อกูล และคุณภาพชีวิตที่ดี

2. การบริหารคนตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง (People Management According to the Moderate Postmodern Philosophy)

- 2.1 การสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ คือ ส่งเสริมการทำงานร่วมกันในทีมด้วยพลังร่วมมือ โดยสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการสื่อสารและการทำงานร่วมกัน
- 2.2 การมีส่วนร่วมและการสร้างแรงจูงใจ คือ กระตุ้นให้สมาชิกในทีมมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการวางแผน เพื่อสร้างความรู้สึกรักเป็นเจ้าของงาน

2.3 การพัฒนาทักษะและศักยภาพของบุคลากร คือ จัดให้มีการฝึกอบรมและพัฒนาเพื่อให้บุคลากรสามารถเติบโตในอาชีพการงานได้

3. การบริหารงานตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง (Work Management According to the Moderate Postmodern Philosophy)

3.1 การตั้งเป้าหมายที่ชัดเจน คือ การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนและวัดผลได้สำหรับทีมและองค์กร เพื่อให้ทุกคนเข้าใจทิศทางและวัตถุประสงค์ร่วมกัน

3.2 การปรับตัวและการสร้างนวัตกรรม คือ เปิดโอกาสให้มีการทดลองและนวัตกรรมในกระบวนการทำงาน เพื่อสามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป

3.3 การประเมินผลและการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง คือ การมีระบบการประเมินผลที่สม่ำเสมอเพื่อค้นหาจุดแข็งและจุดอ่อนในการทำงาน พร้อมกับการปรับปรุงกระบวนการทำงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ

องค์ความรู้เหล่านี้มุ่งเน้นการสร้างสมดุลและความร่วมมือในทุกระดับของการบริหาร ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างองค์กรที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ข้อเสนอแนะแนวทางเชิงนโยบายสำหรับการบริหารตน บริหารคน และบริหารงาน ตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง สามารถแบ่งออกได้เป็นหลายด้าน ได้แก่

1. การส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาตนเอง

1.1 การจัดโปรแกรมฝึกอบรม โดยสร้างโปรแกรมการพัฒนาตนเองสำหรับบุคลากรในองค์กร เพื่อเสริมสร้างทักษะการบริหารตนและทักษะการเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ

1.2 การใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โดยส่งเสริมการใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์และแหล่งข้อมูลดิจิทัล เพื่อให้บุคลากรสามารถเรียนรู้และพัฒนาทักษะได้ตามต้องการ

2. การพัฒนาองค์กรที่มีบรรยากาศเอื้อต่อการทำงานร่วมกัน

2.1 การส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กร โดยสร้างวัฒนธรรมที่สนับสนุนการทำงานร่วมกัน การสื่อสารที่เปิดเผย และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อเพิ่มความผูกพันและความเชื่อมั่นในทีม

2.2 การจัดกิจกรรมส่งเสริมทีม โดยจัดกิจกรรมสร้างสัมพันธ์และการทำงานเป็นทีม เพื่อกระชับความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในองค์กร

3. การบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และนวัตกรรม

3.1 การตั้งเป้าหมายที่ชัดเจน โดยส่งเสริมให้ผู้บริหารตั้งเป้าหมายที่สามารถวัดผลได้และชัดเจน เพื่อให้บุคลากรเข้าใจวัตถุประสงค์และมุ่งมั่นในการทำงาน

3.2 การส่งเสริมการทดลองและการนวัตกรรม โดยสนับสนุนให้มีการทดลองวิธีการใหม่ ๆ ในการทำงานและสร้างสรรค์นวัตกรรม เพื่อปรับปรุงกระบวนการทำงานและผลผลิต

4. การสร้างระบบการประเมินผลและการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

4.1 การพัฒนาระบบการประเมินผล โดยสร้างระบบการประเมินผลที่โปร่งใสและสามารถนำไปใช้ได้จริง เพื่อให้ทุกคนรู้ถึงความก้าวหน้าและพื้นที่ที่ต้องพัฒนา

4.2 การเปิดรับข้อเสนอแนะแบบมีส่วนร่วม โดยส่งเสริมให้บุคลากรสามารถให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้บริหารและองค์กร เพื่อพัฒนากระบวนการทำงานและปรับปรุงคุณภาพการทำงาน

5. การสร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาหลักระดับนวยุคสายกลาง

5.1 การจัดสัมมนาและการประชุม โดยจัดสัมมนาหรือการประชุมเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับหลักการและแนวคิดของปรัชญาหลักระดับนวยุคสายกลางแก่บุคลากรในองค์กร

5.2 การเผยแพร่ข้อมูล โดยสร้างเอกสารและสื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับปรัชญาหลักระดับนวยุคสายกลาง เพื่อให้บุคลากรสามารถเข้าถึงและศึกษาได้ง่าย

ข้อเสนอแนะแนวทางเชิงนโยบายเหล่านี้จะช่วยให้การบริหารตน บริหารคน และบริหารงานในองค์กรสอดคล้องกับหลักปรัชญาหลักระดับนวยุคสายกลาง ส่งเสริมให้เกิดความยั่งยืนและประสิทธิภาพในองค์กร

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปเกี่ยวกับการบริหารตน บริหารคน และบริหารงาน ตามหลักปรัชญาหลักระดับนวยุคสายกลาง มีแนวทางดังนี้

1. การขยายขอบเขตของการศึกษา

- ควรมีการสำรวจการประยุกต์ใช้แนวทางการบริหารตามหลักปรัชญาหลักระดับนวยุคสายกลาง ในบริบทที่แตกต่างกัน เช่น องค์กรขนาดเล็ก องค์กรภาครัฐ หรือองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร เพื่อเปรียบเทียบและประเมินผลกระทบที่แตกต่างกัน

- ควรมีการวิจัยในระดับต่าง ๆ เช่น การศึกษาในระดับบุคคล ระดับทีมงาน และระดับองค์กร เพื่อให้ได้มุมมองที่ครบถ้วนและลึกซึ้งยิ่งขึ้น

2. การใช้วิธีการวิจัยที่หลากหลาย

- ควรใช้ทั้งวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (เช่น การสำรวจ) และวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและสามารถวิเคราะห์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

- การทำกรณีศึกษาในองค์กรที่ประสบความสำเร็จในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาหลักระดับนวยุคสายกลาง อาจช่วยให้เข้าใจการใช้แนวทางนี้ได้ดียิ่งขึ้น

3. การสำรวจผลกระทบและความยั่งยืน

- ควรพัฒนาตัวชี้วัดที่ชัดเจนสำหรับการประเมินผลกระทบของการบริหารตน บริหารคน และบริหารงาน ที่เกิดขึ้นตามหลักปรัชญาหลักระดับนวยุคสายกลาง เพื่อให้สามารถติดตามความก้าวหน้าและปรับปรุงได้

- ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับความยั่งยืนขององค์กรที่ใช้หลักปรัชญาหลักระดับนวยุคสายกลางในระยะยาว เพื่อทำความเข้าใจถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในระยะยาว

การดำเนินการตามข้อเสนอแนะเหล่านี้จะช่วยให้การวิจัยในอนาคตมีความครอบคลุม ลึกซึ้ง และมีคุณภาพยิ่งขึ้น ช่วยให้เกิดความเข้าใจที่ดีขึ้นเกี่ยวกับการบริหารในบริบทของปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

บรรณานุกรม

- เจตนิพัทธ์ พิธิยานุวัฒน์ และคณะ. (2564). อุเบกขากับปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 9(5), 2051-2063.
- ชิสา กัญยาวิริยะ และ สิริินทร์ กัญยาวิริยะ. (2567). ผู้นำคุณธรรมตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง. *วารสารสถาบันพอดี*, 1(6), 9-18.
- พระมหาอนันต์ อนุตตโร (อันวินัย) และคณะ. (2565). หลังโครงสร้างนิยมกับบรรณปริวรรต. *วารสารปรัชญาปริทรรศน์*, 27(2), 257-271.
- เมธา หริมเทพาธิป. (2559). การมีส่วนร่วมในมุมมองหลังนวยุค. *รายงานวิจัย*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- _____. (2561). การมีส่วนร่วมในมุมมองหลังนวยุค. *รมยสาร*, 16(3), 63-77.
- _____. (2563). การจุดใจตนเองในแนวทางหลังนวยุค. *วารสารพุทธมัตต์*, 5(1), 99-107.
- วิลาวรรณ รัชพิศาล. (2554). *ความรู้พื้นฐานในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ วิจิตรหัตถการ.
- ศุภกานต์ มินเหล่า. (2553). แนวทางการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพขององค์กรปกครองท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลสันกลาง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่. *สารนิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สาคร สุขศรีวงศ์. (2559). *MANAGEMENT : from the Executive's Viewpoint การจัดการ : จากมุมมองนักบริหาร*. พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพฯ : บริษัท จี.พี. ไชเบอร์พริ้นท์ จำกัด.
- สิริินทร์ กัญยาวิริยะ และ ชิสา กัญยาวิริยะ. (2567). การบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง. *วารสารสถาบันพอดี*, 1(7), 27-40.
- สุดิณีย์ ทองจันทร์, เมธา หริมเทพาธิป และ กิรติ บุญเจือ. (2563). การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ป่วยด้วยหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง. *วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา*, 10(1), 31-41.
- สุนิสา โมสิโก. (2567). การบริหารตน บริหารคน บริหารงาน ตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท. *วารสาร มจรบาฬีศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์*, 10(1), 173-188.
- อนันต์ชัย คงจันทร์. (2557). *Human Resource Management : การจัดการทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพฯ : หจก. เม็ดทรายพริ้นติ้ง.

การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน

Management of Problem-Based Learning : An Analytic, Appreciative and Applicative Study

ชิสา กันยาวิริยะ¹ และ สิริินทร์ กันยาวิริยะ²

Chisa Gunyaviriya¹ and Sirin Gunyaviriya²

^{1,2}สาขาวิชาปรัชญาและจริยศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

^{1,2}Philosophy and Ethics Program, Graduate School, Suan Sunandha Rajabhat University

Corresponding author, e-mail: ¹chisa.gu@ssru.ac.th

²sirin.cnt@hotmail.com

Received: October 11, 2024; Revised: October 27, 2024; Accepted: October 27, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เอกสาร มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ วิจัย และวิธานการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1. การวิเคราะห์การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1.1) องค์ประกอบที่สำคัญของ PBL และ 1.2) ประสิทธิภาพที่มีต่อผู้เรียน 2. การวิจัยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน มีคุณค่าต่อการเรียนรู้ในมิติที่หลากหลาย ได้แก่ 2.1) คุณค่าด้านการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 2.2) คุณค่าด้านการเสริมสร้างทักษะการทำงานร่วมกัน 2.3) คุณค่าด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้วยตนเอง 2.4) คุณค่าด้านการประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์จริง 2.5) คุณค่าด้านการพัฒนาทักษะการคิดอย่างสร้างสรรค์ 2.6) คุณค่าด้านการสร้างความมั่นใจในการเรียนรู้ 2.7) คุณค่าด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต 3. การวิธานการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน สามารถประยุกต์ใช้ได้หลายมิติ ได้แก่ 3.1) มิติทางการศึกษา 3.2) มิติการพัฒนาทักษะชีวิต 3.3) มิติการทำงาน 3.4) มิติการพัฒนาสังคม 3.5) มิติการพัฒนาตนเอง 3.6) มิติการประยุกต์ใช้กับนโยบาย องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ “รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต” ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน คือ 1) กำหนดปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริง 2) การวิเคราะห์และตั้งคำถาม 3) การวางแผนและค้นคว้าเพื่อแก้ปัญหา 4) การลงมือปฏิบัติ 5) การสะท้อนผลและการปรับปรุง 6) การเรียนรู้ร่วมกันและการสร้างเครือข่าย และ 7) การเชื่อมโยงกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

คำสำคัญ: การจัดการ, การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน, วิเคราะห์, วิจัย, วิธาน

Abstract

This research article was a qualitative study conducted through document analysis, aiming to analyze, evaluate, and classify problem-based learning (PBL) management. The research findings were as follows: 1. The analysis of PBL management was divided into two parts: 1.1) key components of PBL and 1.2) its effectiveness on learners. 2. The evaluation of PBL management highlighted its educational value across multiple dimensions, including 2.1) the value in developing critical thinking skills, 2.2) enhancing collaborative skills, 2.3) promoting self-directed learning, 2.4) applying knowledge in real-life situations, 2.5) fostering creative thinking skills, 2.6) building confidence in learning, and 2.7) improving quality of life. 3. The classification of PBL management demonstrated its applicability across various dimensions, including 3.1) educational aspects, 3.2) life skill development, 3.3) work dimensions, 3.4) social development, 3.5) personal development, and 3.6) policy implementation. The new knowledge generated from this research is a “Problem-Based Learning Model for Quality of Life Improvement,” comprising seven steps: 1) identifying real-life problems, 2) analyzing and questioning, 3) planning and researching for solutions, 4) taking action, 5) reflecting on and adjusting outcomes, 6) learning collaboratively and building networks, and 7) connecting to quality of life development.

Keywords : Management, Management of Problem-Based Learning, Analytic, Appreciative, Applicative

บทนำ

การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) เป็นแนวทางการเรียนรู้ที่ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในวงการศึกษา โดยมีรากฐานมาจากหลักการที่ว่า ผู้เรียนจะพัฒนาทักษะและความรู้ผ่านการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริง มีรากฐานแนวความคิดจาก John Dewey (พระพันวชนม์ ฆมมวทตมโน (ภุมิริง) และวิทยา ทองดี, 2565) แนวทางนี้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีบทบาทเป็นศูนย์กลางในการค้นคว้าและสร้างความเข้าใจด้วยตนเอง โดยผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้ชี้แนะและส่งเสริมให้เกิดการคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ข้อมูล และการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ

ปัจจุบัน การจัดการเรียนรู้แบบ PBL ถูกนำมาใช้ในหลายสาขาวิชา โดยเฉพาะในสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ เช่น แพทยศาสตร์และพยาบาลศาสตร์ ซึ่งมีความต้องการให้นักศึกษาสามารถนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม แนวทาง PBL ยังสามารถประยุกต์ใช้ได้กับสาขาอื่น ๆ เช่น วิศวกรรมศาสตร์ บริหารธุรกิจ ศึกษาศาสตร์ ปรัชญา จริยศาสตร์ พุทธศาสตร์ และ

การศึกษาทั่วไป เนื่องจากกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 (Bellanca & Brandt, 2010) ที่ต้องก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าของโลก (เบญจวรรณ ถนอมชยธวัช, 2559) รวมถึงการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตามเนื้อหาและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป (Kay, 2010)

การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธานเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบ PBL จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้เข้าใจถึงแนวคิด หลักการ และประโยชน์ที่ PBL มอบให้แก่ผู้เรียน นอกจากนี้ ยังเป็นการศึกษาถึงวิธีการนำแนวคิด PBL ไปประยุกต์ใช้ในบริบทการเรียนรู้ที่หลากหลาย และนำเสนอผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อผู้เรียนและผู้สอน บทความนี้จะสำรวจแนวทาง PBL ในมุมมองต่าง ๆ ได้แก่ การวิเคราะห์เชิงลึกถึงโครงสร้างและกระบวนการเรียนรู้ การวิจัยคุณค่าและข้อดีของ PBL ในการพัฒนาทักษะผู้เรียน และการนำเสนอวิธีการประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง (วรวิทย์ ต้นชนะเทวินทร์ และคณะ, 2563)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนในทุกมิติ การจัดการเรียนรู้แบบนี้มีศักยภาพในการเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นในยุคปัจจุบัน เช่น การคิดเชิงวิเคราะห์ การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และการเรียนรู้ที่ยั่งยืน ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะอาศัยกระบวนการศึกษาเชิงวิเคราะห์เพื่อแยกแยะองค์ประกอบที่สำคัญของ PBL และประสิทธิภาพที่มีต่อผู้เรียน วิจัยเพื่อประเมินค่าจัดการเรียนรู้แบบ PBL ในการพัฒนาทั้งด้านวิชาการและชีวิตส่วนตัว และวิธานเพื่อค้นหาแนวทางการประยุกต์ใช้ที่เหมาะสมและสร้างสรรค์ในบริบทต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของผู้เรียน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ วิจัย และวิธานการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เอกสาร ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. นำประเด็นที่ได้มาวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน
3. สรุปองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย
4. สรุปผล อภิปรายผล และเสนอแนะ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และ วิชา สามารถสรุปได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน สามารถแยกแยะองค์ประกอบที่สำคัญของ PBL และประสิทธิภาพที่มีต่อผู้เรียน ได้ดังนี้

1.1 องค์ประกอบที่สำคัญของ PBL ประกอบด้วย

1.1.1 ปัญหาเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ (Problem-Centered Learning) PBL เริ่มต้นด้วยการนำเสนอปัญหาที่แท้จริงหรือจำลองมาจากสถานการณ์จริง โดยปัญหานี้ต้องมีความท้าทายและกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์อย่างลึกซึ้ง ปัญหาควรเป็นแบบปลายเปิดที่ไม่มีคำตอบแน่นอน เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์และทักษะการแก้ปัญหาหลากหลายมิติ

1.1.2 การเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner-Centered Learning) ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ โดยต้องค้นคว้า รวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ด้วยตนเอง ส่วนครูหรือผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้ชี้แนะ (facilitator) คอยให้คำแนะนำและสนับสนุน แทนที่จะสอนหรือบอกคำตอบโดยตรง

1.1.3 การทำงานร่วมกันเป็นทีม (Collaborative Learning) PBL มักดำเนินการในรูปแบบการทำงานเป็นกลุ่ม ผู้เรียนต้องร่วมมือกันในการแก้ปัญหา แบ่งปันความรู้ และเสนอแนวคิดใหม่ ๆ การเรียนรู้แบบกลุ่มช่วยเพิ่มทักษะในการสื่อสาร การฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และการบริหารจัดการความขัดแย้ง

1.1.4 การสืบค้นและวิเคราะห์ข้อมูล (Research and Inquiry) ผู้เรียนต้องสืบค้นข้อมูลอย่างเป็นระบบเพื่อทำความเข้าใจปัญหา รวมถึงวิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อหาข้อสรุปและแนวทางการแก้ปัญหา กระบวนการนี้เป็นการฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองและพัฒนาทักษะการวิจัยขั้นพื้นฐาน

1.1.5 การสะท้อนคิดและการประเมินตนเอง (Reflection and Self-Assessment) ใน PBL ผู้เรียนจะต้องสะท้อนการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อพิจารณาว่าตนเองสามารถแก้ปัญหาได้ดีเพียงใดและมีจุดใดที่ต้องพัฒนาเพิ่มเติม การประเมินตนเองเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ที่สำคัญ ทำให้ผู้เรียนรู้จักประเมินผลการงานและวางแผนการพัฒนาต่อไป

1.2 ประสิทธิภาพที่มีต่อผู้เรียน

1.2.1 พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ (Critical Thinking) PBL ช่วยฝึกให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ปัญหาและมองหาคำตอบจากมุมมองที่หลากหลาย ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นในชีวิตประจำวันและในวิชาชีพต่าง ๆ ผู้เรียนจะได้ฝึกการตั้งคำถาม คิดอย่างเป็นระบบ และพิจารณาข้อสรุปที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล

1.2.2 ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Directed Learning) เนื่องจากผู้เรียนต้องสืบค้นและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเอง จึงเกิดทักษะในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นในสังคมที่

ความรู้เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้เรียนจะมีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองมากขึ้น และสามารถวางแผนการเรียนรู้ระยะยาวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2.3 เสริมสร้างทักษะการทำงานร่วมกัน (Collaborative Skills) การทำงานร่วมกันเป็นทีมใน PBL ช่วยพัฒนาทักษะการสื่อสาร การฟังอย่างตั้งใจ และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ ผู้เรียนยังได้ฝึกทักษะการเป็นผู้นำและการทำงานในบทบาทต่าง ๆ เพื่อให้กลุ่มสามารถบรรลุเป้าหมายได้สำเร็จ

1.2.4 พัฒนาทักษะการแก้ปัญหา (Problem-Solving Skills) PBL สร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการแก้ปัญหา โดยการฝึกฝนการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนและต้องการการคิดวิเคราะห์เชิงลึก ทักษะนี้ไม่เพียงแต่มีประโยชน์ในการเรียนรู้เท่านั้น แต่ยังเป็นทักษะสำคัญในการเผชิญกับปัญหาในชีวิตประจำวันและการทำงาน

1.2.5 ส่งเสริมการประเมินและพัฒนาตนเอง (Self-Assessment and Personal Growth) การสะท้อนตนเองและการประเมินผลการเรียนรู้ใน PBL ช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในจุดแข็งและจุดอ่อนของตนเอง ทำให้สามารถพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง การประเมินตนเองยังเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาความมั่นใจในการตัดสินใจและการจัดการกับความท้าทายในอนาคต

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้ จะเห็นได้ว่า PBL เป็นวิธีการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสูงในการส่งเสริมการพัฒนาทั้งทักษะวิชาการและทักษะชีวิตของผู้เรียนอย่างรอบด้าน

2. การวิจัยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานมีคุณค่าต่อการเรียนรู้ในมิติที่หลากหลาย ดังนี้

2.1 คุณค่าด้านการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานมุ่งเน้นการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนและท้าทาย ซึ่งช่วยส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) ผู้เรียนต้องวิเคราะห์ข้อมูล คิดเชิงตรรกะ และประเมินแนวทางการแก้ปัญหาในหลายมิติ ทำให้พวกเขามีความสามารถในการตัดสินใจอย่างรอบคอบและคิดเชิงวิพากษ์มากขึ้น

2.2 คุณค่าด้านการเสริมสร้างทักษะการทำงานร่วมกัน

PBL ส่งเสริมการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งทำให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการสื่อสาร การรับฟังผู้อื่น และการทำงานร่วมกันในสถานการณ์ที่หลากหลาย ความร่วมมือในกลุ่มทำให้ผู้เรียนมีความสามารถในการแก้ไขความขัดแย้งและสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญในโลกการทำงานปัจจุบัน

2.3 คุณค่าด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้วยตนเอง

PBL กระตุ้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ค้นคว้าและเรียนรู้ด้วยตนเอง การที่ผู้เรียนต้องสืบค้นข้อมูลเพื่อตอบคำถามและแก้ปัญหา ทำให้พวกเขาพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) นอกจากนี้ การเรียนรู้ด้วยตนเองยังเสริมสร้างความมั่นใจในการค้นหาคำตอบและพัฒนาศักยภาพในการแก้ปัญหาที่ไม่คาดคิด

2.4 คุณค่าด้านการประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์จริง

PBL ช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากผู้เรียนได้ฝึกการแก้ปัญหาจากสถานการณ์จริงหรือใกล้เคียงกับสถานการณ์จริง การเรียนรู้แบบนี้จึงมีคุณค่าในการเตรียมความพร้อมสำหรับการทำงานในอนาคต

2.5 คุณค่าด้านการพัฒนาทักษะการคิดอย่างสร้างสรรค์

การจัดการเรียนรู้แบบ PBL ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) เพราะผู้เรียนต้องค้นหาแนวทางการแก้ปัญหาที่หลากหลายและไม่ยึดติดกับคำตอบแบบเดียว การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์นี้เป็นสิ่งสำคัญในการปรับตัวและเผชิญกับความท้าทายในชีวิตและการทำงาน

2.6 คุณค่าด้านการสร้างความมั่นใจในการเรียนรู้

PBL ช่วยสร้างความมั่นใจให้กับผู้เรียนในการจัดการกับปัญหาที่ไม่เคยพบมาก่อน การที่ผู้เรียนมีโอกาสฝึกแก้ปัญหาและทำงานร่วมกับผู้อื่น ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองในการคิด วิเคราะห์ และสื่อสาร การเรียนรู้แบบนี้ยังส่งเสริมความรับผิดชอบในกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง

2.7 คุณค่าด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต

นอกจากทักษะทางวิชาการ PBL ยังมีคุณค่าในการพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น การตัดสินใจที่ดี การแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน และการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ สิ่งเหล่านี้มีผลโดยตรงต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียน ทั้งในด้านสังคม อารมณ์ และการจัดการตนเอง

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานมีคุณค่าที่หลากหลายและครอบคลุมหลายมิติ โดยไม่เพียงแต่พัฒนาความรู้และทักษะทางวิชาการเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยั่งยืน การทำงานร่วมกัน การแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ และการพัฒนาทักษะในการดำรงชีวิต

3. การวิธานการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานสามารถประยุกต์ใช้ได้หลายมิติ ดังนี้

3.1 มิติทางการศึกษา (Educational Dimension)

การประยุกต์ใช้ PBL ในการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพสูงในหลายวิชา ไม่ว่าจะเป็น วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ หรือมนุษยศาสตร์ เนื่องจาก PBL ช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหาที่ซับซ้อน และการเชื่อมโยงความรู้ที่เรียนมาไว้ในสถานการณ์จริง จึงสามารถนำ PBL ไปปรับใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้อย่างบูรณาการที่มุ่งเน้นการประยุกต์ใช้ความรู้ในหลากหลายสาขาวิชา

ตัวอย่างการประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานในมิติการศึกษา ได้แก่ ในวิชาชีววิทยา ครูมอบหมายให้ผู้เรียนศึกษาปัญหาการลดลงของประชากรสัตว์บางชนิดในพื้นที่ป่า และต้องนำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว นักเรียนต้องศึกษาข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ วิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการลดลงของประชากรสัตว์ เช่น การทำลายที่อยู่อาศัยหรือภาวะโลกร้อน และนำเสนอแนวทางที่อาจนำไปสู่การปกป้องและฟื้นฟูประชากรสัตว์ ซึ่งผู้เรียนได้ฝึกคิดวิเคราะห์ สืบค้นข้อมูล และบูรณาการความรู้ข้ามสาขาวิชา

3.2 มิติการพัฒนาทักษะชีวิต (Life Skills Dimension)

PBL สามารถประยุกต์ใช้ในการพัฒนาทักษะชีวิตที่สำคัญ เช่น การตัดสินใจ การคิดวิเคราะห์ และการทำงานเป็นทีม ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นในชีวิตจริง การเรียนรู้จากสถานการณ์จำลองหรือปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถแก้ไขปัญหาในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ได้ดีขึ้น การประยุกต์ใช้ PBL ในด้านนี้ช่วยเสริมสร้างทักษะที่ผู้เรียนจะนำไปใช้ทั้งในชีวิตส่วนตัวและในที่ทำงาน

ตัวอย่างการประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานในมิติการพัฒนาทักษะชีวิต ได้แก่ ในการเรียนรู้ทักษะการจัดการเวลา นักเรียนได้รับโจทย์ให้วางแผนและดำเนินโครงการขนาดเล็ก เช่น การจัดกิจกรรมชุมชนเพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุ นักเรียนต้องทำงานร่วมกัน วางแผนการใช้เวลาในการทำงานแต่ละส่วน ตัดสินใจเรื่องทรัพยากรที่จำเป็น และจัดการความขัดแย้งในกลุ่มงาน การจัดการปัญหาเหล่านี้เป็นการฝึกฝนทักษะชีวิตที่สำคัญ เช่น การตัดสินใจ การทำงานเป็นทีม และการจัดการเวลา

3.3 มิติการทำงาน (Workplace Dimension)

ในโลกของการทำงานที่ซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ PBL เป็นเครื่องมือสำคัญในการฝึกทักษะการทำงาน การแก้ปัญหา การคิดเชิงวิเคราะห์ และการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ การนำ PBL ไปใช้ในที่ทำงานช่วยให้พนักงานสามารถปรับตัวกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ดีขึ้น พัฒนาทักษะการสื่อสาร และเพิ่มความสามารถในการทำงานเป็นทีม ซึ่งจะส่งผลให้การทำงานมีประสิทธิภาพและสร้างสรรค์มากขึ้น

ตัวอย่างการประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานในมิติการทำงาน ได้แก่ ในการฝึกอบรมพนักงานใหม่ในบริษัทด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) ผู้ฝึกอบรมใช้ PBL โดยให้พนักงานแก้ไขปัญหาด้านการรักษาความปลอดภัยข้อมูล ผู้เข้าร่วมต้องวิเคราะห์สถานการณ์ที่เกิดขึ้น ค้นหาแนวทางการป้องกัน และสร้างกลยุทธ์ในการป้องกันการโจมตีไซเบอร์ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต การฝึกฝนแบบนี้ช่วยพัฒนาทักษะในการคิดเชิงวิเคราะห์ การทำงานร่วมกันในทีม และการประยุกต์ใช้ความรู้ทางเทคนิคในสถานการณ์ที่ซับซ้อน

3.4 มิติการพัฒนาสังคม (Social Development Dimension)

PBL สามารถประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาสังคมผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการทำงานร่วมกันและการแก้ปัญหาสังคมที่มีความซับซ้อน เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม ความยากจน หรือการพัฒนาชุมชน ผู้เรียนสามารถนำทักษะที่ได้จาก PBL ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสังคมร่วมกับผู้อื่น สร้างโอกาสในการทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่มคนที่มีความหลากหลาย

ตัวอย่างการประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานในมิติการพัฒนาสังคม ได้แก่ โครงการศึกษาปัญหาความยากจนในชุมชนเมือง โดยให้นักศึกษามหาวิทยาลัยทำงานร่วมกับองค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) นักศึกษาต้องวิเคราะห์ปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมที่ชุมชนกำลังเผชิญ เช่น การขาดงานหรือการเข้าถึงบริการสาธารณะ จากนั้นนำเสนอแผนการดำเนินงานที่สามารถแก้ไขปัญหาเหล่านี้ โดยอาจเป็นการส่งเสริมการสร้างงานในชุมชนหรือการให้คำแนะนำทางด้านกฎหมายเพื่อการเข้าถึงสิทธิทางสังคม

3.5 มิติการพัฒนาตนเอง (Personal Development Dimension)

PBL ช่วยพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองและการสะท้อนคิด การนำวิธีการ PBL ไปใช้ในชีวิตประจำวันหรือการพัฒนาตนเอง ทำให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในการพัฒนาความรู้และทักษะของตนเองอย่างต่อเนื่อง การประยุกต์ใช้ PBL ในมิตินี้ทำให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวได้ดีกับการเปลี่ยนแปลง และสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้ในระยะยาว

ตัวอย่างการประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานในมิติการพัฒนาตนเอง ได้แก่ การจัดค่ายพัฒนาตนเองให้กับเยาวชนโดยใช้แนวทาง PBL โดยให้ผู้เข้าร่วมค่ายได้รับโจทย์เกี่ยวกับการจัดการกับความเครียดและอารมณ์ ผู้เข้าร่วมต้องศึกษาวิธีการจัดการอารมณ์ เช่น การหายใจเข้าออกลึก ๆ หรือการทำสมาธิ และต้องทดลองใช้วิธีเหล่านี้ในสถานการณ์ที่สร้างความกดดันในค่าย ผลที่ได้คือผู้เข้าร่วมพัฒนาทักษะในการจัดการกับความเครียดและความรู้สึกตนเอง ซึ่งสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

3.6 มิติการประยุกต์ใช้กับนโยบาย (Policy Implementation Dimension)

PBL ยังสามารถนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายหรือการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมและการศึกษาได้ ผู้กำหนดนโยบายสามารถใช้แนวทางการแก้ปัญหาแบบ PBL ในการวางแผนพัฒนานโยบายที่เน้นการเรียนรู้จากปัญหาจริง การทำงานร่วมกับผู้มีส่วนได้เสียหลายฝ่าย และการคิดค้นแนวทางแก้ไขที่มีความสร้างสรรค์และมีความยั่งยืน

ตัวอย่างการประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานในมิติการประยุกต์ใช้กับนโยบาย ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐที่ต้องการพัฒนานโยบายการศึกษา ร่วมกับชุมชนท้องถิ่น ใช้ PBL ในการประชุมเชิงปฏิบัติการที่ให้ผู้นำชุมชน ครู และเจ้าหน้าที่ภาครัฐร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาทางการศึกษาที่เกิดขึ้น เช่น อัตราการเรียนตกล้นหรือการขาดโอกาสในการเข้าถึงเทคโนโลยี การแก้ปัญหานี้จำเป็นต้องอาศัยการทำงานร่วมกันในการหาข้อมูลและนำเสนอวิธีการปรับปรุงนโยบายการศึกษาให้เหมาะสมกับความต้องการของชุมชน

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานสามารถประยุกต์ใช้ได้หลายมิติ ไม่เพียงแต่ในด้านการศึกษา แต่ยังครอบคลุมไปถึงการพัฒนาทักษะชีวิต การทำงาน การพัฒนาสังคม การพัฒนาตนเอง และการกำหนดนโยบาย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความยืดหยุ่นและความหลากหลายในการนำไปใช้

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ สามารถอภิปรายผลได้ตามลำดับ ดังนี้

1) ผลการวิเคราะห์การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน อภิปรายผลได้ว่า การวิเคราะห์การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน สามารถแยกแยะองค์ประกอบที่สำคัญของ PBL และประสิทธิภาพที่มีต่อผู้เรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ แนวทางนี้มีประสิทธิภาพสูงในการพัฒนาทักษะของผู้เรียนในหลายด้าน โดยเฉพาะทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ (critical thinking) และการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ที่ได้รับจากการค้นคว้าและปฏิบัติมาใช้ในสถานการณ์จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การเรียนรู้ผ่านกระบวนการ PBL ยังส่งเสริมให้เกิดการทำงานเป็นทีม (collaborative learning) ซึ่งช่วยเพิ่มทักษะในการสื่อสาร การรับฟังความคิดเห็น และการทำงานร่วมกันเพื่อหาทางออกที่ดีที่สุด การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานช่วยพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง (self-directed learning) ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในยุคที่ความรู้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้เรียนรู้จักตั้งคำถาม สืบค้นข้อมูล และวิเคราะห์ความรู้ด้วยตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องและยั่งยืน ยิ่งไปกว่านั้น การจัดการเรียนรู้แบบ PBL ยังมีส่วนสำคัญในการพัฒนาทักษะด้านคุณภาพชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการเสริมสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง ความสามารถในการตัดสินใจ และการจัดการกับความท้าทายในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นการเรียนรู้บนฐานทฤษฎีที่สำคัญ ได้แก่ ทฤษฎีสร้างสรรคนิยม (Constructivism) 2. ทฤษฎีการประมวลสารสนเทศหรือข้อมูลข่าวสาร (Information Processing Theories) 3. ทฤษฎีทางสังคมวัฒนธรรม (Sociocultural Theories) 4. ทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (Andragogy) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระพันอัมรินทร์ ฌมมวทฒโน (ภูมิรัง) และวิทยา ทองดี (2565) กล่าวว่า การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) เป็นแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่นักเรียนได้เรียนรู้จากการที่ได้สัมผัสและมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและส่งเสริมทักษะการคิดระดับสูง การบูรณาการเรียนรู้อย่างอิสระ ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการจัดการข้อมูล การเรียนรู้ด้วยตนเองการทำงานเป็นทีมและทักษะการสื่อสาร โดยนักเรียนสร้างความรู้จากกระบวนการทำงานกลุ่มเพื่อค้นหาวิธีการแก้ปัญหาหรือสถานการณ์ที่สนใจเกี่ยวกับชีวิตประจำวันและมีความสัมพันธ์กับนักเรียน โดยตัวปัญหาจะเป็นจุดตั้งต้นของกระบวนการเรียนรู้และเป็นตัวกระตุ้นต่อไปในการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาบนพื้นฐานของเหตุและผลและในการสืบค้นข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ นักเรียนจะได้รับมอบหมายเป็นรายบุคคลหรือกลุ่มให้ดำเนินการสืบค้น กล่าวคือ กลุ่มจะเป็นผู้กำหนดทิศทางการเรียนรู้ของกลุ่มเอง และสอดคล้องกับแนวคิดของ Gijsselaers (1996) กล่าวว่า ทฤษฎีสร้างสรรคนิยม (Constructivism) มีรากฐานมาจากทฤษฎีการเรียนรู้ของ Piaget และ Vygotsky ที่เชื่อว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการพัฒนาทางสติปัญญาที่ ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง กระบวนการสร้างความรู้เกิดจากการที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและเกิดการซึมซับดูดซึมประสบการณ์ใหม่ และปรับโครงสร้างสติปัญญาให้เข้ากับประสบการณ์ใหม่ และสอดคล้องกับแนวคิดของ สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2541) กล่าวว่า ทฤษฎีการประมวลสารสนเทศหรือข้อมูลข่าวสาร (Information Processing Theories) มีความคิดพื้นฐานว่าในการเรียนรู้สิ่งใด ๆ ก็ตามผู้เรียนสามารถควบคุมอัตราความเร็วของการเรียนรู้ และขั้นตอน

ของการเรียนรู้ได้ และการเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงความรู้ของผู้เรียนทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพ และสอดคล้องกับแนวคิดของ Hmelo & Lin (2000) กล่าวว่า “ทฤษฎีทางสังคมวัฒนธรรมซึ่งเป็นทฤษฎีที่สนับสนุนการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเองในการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน” และสอดคล้องกับแนวคิดของ Knowles (1975) อธิบายถึงทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (Andragogy) เป็นทฤษฎีที่เชื่อว่าการเรียนรู้จะเรียนได้มากที่สุดเมื่อผู้เรียนมีส่วนเกี่ยวข้องในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทฤษฎีดังกล่าวนี้ตั้งอยู่บนข้อสมมติฐานการเรียนรู้ 4 ได้แก่ Seft-Concept, Experience, Readiness, Orientation to Learning และสอดคล้องกับแนวคิดของ บุญนำ อินทนนท์ (2551) ได้สรุปว่า การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานมีแนวคิดพื้นฐานมาจากกระบวนการสร้างความรู้ใหม่โดยอาศัยพื้นฐานความรู้เดิมที่มีอยู่ด้วยตนเองจากการที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ต้องลงมือกระทำด้วยตนเองจนการค้นพบความรู้หรือข้อมูลใหม่และสามารถนำข้อมูลออกมาใช้ในการกระทำและการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ โดยผู้สอนเป็นเพียงผู้ชี้แนะแนวทางเท่านั้น

2) ผลการวิจัยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานมีคุณค่าต่อการเรียนรู้ในมิติที่หลากหลาย ดังนี้ (1) คุณค่าด้านการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (2) คุณค่าด้านการเสริมสร้างทักษะการทำงานร่วมกัน (3) คุณค่าด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้วยตนเอง (4) คุณค่าด้านการประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์จริง (5) คุณค่าด้านการพัฒนาทักษะการคิดอย่างสร้างสรรค์ (6) คุณค่าด้านการสร้างความมั่นใจในการเรียนรู้ และ (7) คุณค่าด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมุ่งเน้นคุณค่าไปที่การเรียนรู้มากกว่าความรู้ เน้นการสำรวจเพื่อหาคำตอบที่สนใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Gallagher (1997) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะการเรียนรู้มากกว่าความรู้ที่นักเรียนจะได้รับมา และพัฒนาผู้เรียนสู่การเรียนรู้ที่สามารถชี้นำตนเองได้ และสอดคล้องกับแนวคิดของ Barell (1998) กล่าวว่า การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นกระบวนการการสำรวจเพื่อหาคำตอบในสิ่งที่เราอยากรู้อยากเห็น ข้อสงสัยและความไม่มั่นใจเกี่ยวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติในสิ่งมีความซับซ้อน

3) ผลการวิจัยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานสามารถประยุกต์ใช้ได้หลายมิติ ได้แก่ มิติทางการศึกษา มิติการพัฒนาทักษะชีวิต มิติการทำงาน มิติการพัฒนาสังคม มิติการพัฒนาตนเอง และมิติการประยุกต์ใช้กับนโยบาย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหา การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ความสามารถในการเรียนรู้ การทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Hmelo & Lin (2000) กล่าวว่า การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเกี่ยวข้องกับทฤษฎีการประมวลสารสนเทศหรือข้อมูลข่าวสาร คือ เป็นการนำข้อมูลข่าวสารหรือสารสนเทศไปใช้ในการแก้ปัญหา ซึ่งถือว่าเป็นการนำไปประยุกต์ในมิติของสังคม และสอดคล้องกับแนวคิดของ Allen, Duch and Groh (1996) กล่าวว่า การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นเครื่องกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความต้องการที่จะศึกษาค้นคว้าหาความรู้โดยใช้กระบวนการด้วยตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนมีการตัดสินใจที่มีความคิดอย่างมีวิจารณญาณ สามารถเรียนรู้การทำงาน มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ก้าวทันกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของโลกวิทยาศาสตร์เพื่อให้สามารถและเทคโนโลยีการเรียนรู้ และ สอดคล้องกับแนวคิดของ Torp and Sage (1998) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เน้นการจัดประสบการณ์ที่ให้ผู้เรียนได้สำรวจ ค้นคว้า และแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ “รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อ การพัฒนาคุณภาพชีวิต” โดยสามารถอธิบายเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต

จากแผนภาพที่ 1 อธิบายได้ว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ควรมีลักษณะดังนี้

1. กำหนดปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริง

การจัดการเรียนรู้เริ่มต้นจากปัญหาที่ผู้เรียนเผชิญในชีวิตประจำวัน เช่น ปัญหาด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม หรือสิ่งแวดล้อม ปัญหาเหล่านี้ควรมีความท้าทายและต้องการการวิเคราะห์เพื่อแก้ไข โดยไม่ใช่ปัญหาสมมติ ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงปัญหาด้วยความต้องการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้จริง

2. การวิเคราะห์และตั้งคำถาม

ในขั้นนี้ ผู้เรียนจะต้องฝึกการตั้งคำถามและวิเคราะห์ปัญหาอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในการแก้ปัญหาอย่างมีวิจารณญาณ การตั้งคำถามจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถมองเห็นมิติและองค์ประกอบต่าง ๆ ของปัญหา และเริ่มต้นคิดหาวิธีการแก้ไขที่เป็นไปได้

3. การวางแผนและค้นคว้าเพื่อแก้ปัญหา

หลังจากวิเคราะห์ปัญหา ผู้เรียนจะต้องทำการค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติม โดยอาจศึกษาจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ เช่น หนังสือ งานวิจัย หรือข้อมูลในอินเทอร์เน็ต รวมถึงการทำงานเป็นทีมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเสนอแนวทางแก้ไขอย่างสร้างสรรค์

4. การลงมือปฏิบัติ

ผู้เรียนจะนำแผนการแก้ปัญหาที่วางไว้มาใช้จริง เพื่อให้สามารถเห็นผลลัพธ์ของวิธีการแก้ปัญหานั้น โดยควรมีการติดตามผลและปรับเปลี่ยนวิธีการแก้ไขตามความเหมาะสมในระหว่างการปฏิบัติ

5. การสะท้อนผลและการปรับปรุง

หลังจากการปฏิบัติ ผู้เรียนจะต้องประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น วิเคราะห์ว่าการแก้ปัญหานั้นได้ผลเพียงใด และสิ่งที่ต้องปรับปรุงมีอะไรบ้าง การสะท้อนผลช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากข้อผิดพลาดและพัฒนาความสามารถในการปรับตัวเพื่อให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

6. การเรียนรู้ร่วมกันและการสร้างเครือข่าย

การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานควรเน้นที่การทำงานร่วมกันเป็นทีม ผู้เรียนจะได้พัฒนาทักษะการสื่อสาร การร่วมมือ และการแก้ไขปัญหาที่ต้องอาศัยความหลากหลายของความรู้และมุมมอง การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นช่วยให้เกิดการเรียนรู้เชิงลึกและสร้างความเข้าใจที่ครอบคลุมมากขึ้น

7. การเชื่อมโยงกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ในทุกขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้ ผู้สอนควรชี้ให้ผู้เรียนเห็นความเชื่อมโยงระหว่างการแก้ปัญหาและการพัฒนาคุณภาพชีวิต ไม่ว่าจะเป็นด้านจิตใจ ร่างกาย สังคม หรือเศรษฐกิจ ผู้เรียนจะได้เรียนรู้วิธีการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ และนำไปสู่การปรับปรุงคุณภาพชีวิตในระยะยาว

รูปแบบนี้เน้นการสร้างประสบการณ์เรียนรู้ที่มีความหมายและสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาชีวิตจริง ทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะที่สำคัญ เช่น การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการปรับตัวต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้พวกเขาพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การส่งเสริมการใช้ PBL ในระบบการศึกษาอย่างเป็นทางการ กระทรวงศึกษาธิการควรส่งเสริมการใช้การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ในหลักสูตรระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษาอย่างเป็นระบบ ควรมีการออกนโยบายที่สนับสนุนให้โรงเรียนและมหาวิทยาลัยปรับปรุงรูปแบบการสอนให้ใช้ PBL มากขึ้น เพื่อกระตุ้นการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาในนักเรียน

2. การฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษา ควรจัดโปรแกรมการฝึกอบรมครูและผู้สอนในการประยุกต์ใช้ PBL อย่างมีประสิทธิภาพ โดยให้ความสำคัญกับการออกแบบปัญหาที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียนในแต่ละระดับ การให้คำแนะนำเชิงปฏิบัติ และการวัดประเมินผลการเรียนรู้ด้วยวิธีการใหม่ ๆ ที่เน้นความเข้าใจและการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้

3. การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างสถาบันการศึกษาและชุมชน นโยบายควรสนับสนุนการสร้างความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษา ชุมชน และองค์กรภาคเอกชน ในการใช้ PBL เพื่อแก้ปัญหาจริงที่เกิดขึ้นในชุมชน เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม การพัฒนาทักษะวิชาชีพ การปรับปรุงคุณภาพชีวิต และการแก้ไขปัญหาสังคม ซึ่งจะช่วยเพิ่มความเชื่อมโยงระหว่างการศึกษาและการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

4. การสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรสำหรับการเรียนรู้แบบ PBL หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนโครงการที่ใช้ PBL โดยเฉพาะการสนับสนุนทรัพยากรสำหรับการสืบค้นข้อมูล การทดลองทางวิทยาศาสตร์ หรือการทำงานในโครงการพัฒนาชุมชน ควรมีการสร้างแหล่งข้อมูลกลางที่ครูและนักเรียนสามารถเข้าถึงได้ง่าย รวมถึงการสร้างแพลตฟอร์มออนไลน์ที่ช่วยให้การเรียนรู้แบบ PBL เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

5. การบูรณาการ PBL เข้ากับนโยบายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ควรนำนโยบายที่เน้นการพัฒนาทักษะที่สอดคล้องกับตลาดแรงงานในปัจจุบัน เช่น ทักษะการคิดวิเคราะห์ การทำงานเป็นทีม และการแก้ปัญหาซับซ้อน โดยบูรณาการ PBL เข้ากับการฝึกอบรมและพัฒนาศักยภาพบุคลากรในสถานประกอบการ รวมถึงการสร้างแนวทางในการส่งเสริมให้สถานประกอบการและองค์กรภาครัฐนำ PBL ไปใช้ในการพัฒนาพนักงานอย่างต่อเนื่อง

6. การติดตามและประเมินผลการใช้นโยบาย PBL ควรมีการจัดตั้งระบบติดตามและประเมินผลนโยบายการส่งเสริม PBL อย่างสม่ำเสมอ เพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพและผลลัพธ์ของการนำ PBL ไปใช้ในระบบการศึกษาและการพัฒนาชุมชน การประเมินควรครอบคลุมทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ผลกระทบต่อทักษะชีวิต และการพัฒนาทักษะการทำงาน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การขยายกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งต่อไปควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมมากขึ้น โดยพิจารณาการเก็บข้อมูลจากผู้เรียนในหลายระดับชั้น เช่น ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา รวมถึงการเก็บข้อมูลจากสถาบันการศึกษาในหลากหลายพื้นที่ ทั้งในเขตเมืองและชนบท เพื่อให้ผลการวิจัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างกว้างขวาง

2. การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างวิธีการเรียนรู้แบบต่าง ๆ

ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพของการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) กับวิธีการสอนอื่น ๆ เช่น การสอนแบบบรรยาย (Lecture-based learning) หรือการเรียนรู้แบบโครงการ (Project-based learning) เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างในด้านพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานเป็นทีม

3. การวิจัยเชิงปฏิบัติการในระยะยาว

การวิจัยในครั้งถัดไปควรดำเนินการในระยะยาวเพื่อประเมินผลกระทบของการใช้ PBL ต่อพัฒนาการของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นด้านความรู้ ทักษะชีวิต หรือทักษะการ

ทำงาน การวิจัยระยะยาวจะช่วยให้เห็นแนวโน้มการพัฒนาและปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือความท้าทายในการนำ PBL ไปใช้

4. การพัฒนาเครื่องมือการวัดผลการเรียนรู้ที่หลากหลาย

ควรพัฒนาเครื่องมือการวัดผลการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับการเรียนรู้แบบ PBL โดยเฉพาะการประเมินทักษะที่ไม่ใช่เชิงวิชาการ เช่น ทักษะการทำงานร่วมกัน การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการคิดสร้างสรรค์ การใช้เครื่องมือที่หลากหลายจะช่วยให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดและครอบคลุมมากขึ้น

5. การวิจัยในบริบทอื่น ๆ นอกเหนือจากการศึกษา

ควรมีการขยายขอบเขตการวิจัยไปยังบริบทอื่น ๆ เช่น การนำ PBL ไปประยุกต์ใช้ในการฝึกอบรมในองค์กร การพัฒนาทักษะชีวิตในชุมชน หรือการแก้ไขปัญหาสังคมระดับท้องถิ่น เพื่อศึกษาแนวทางการนำ PBL ไปใช้ในบริบทที่หลากหลายและสร้างผลกระทบที่เป็นรูปธรรมในด้านต่าง ๆ หรือการจัดการเรียนรู้แบบใช้หลักธรรม: อริยสัจ 4 เป็นฐาน เป็นต้น

6. การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีใน PBL

การวิจัยในครั้งต่อไปควรเน้นศึกษาการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเรียนรู้แบบ PBL เช่น การใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ร่วมกันแบบออนไลน์ (Collaborative Learning Platforms) เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้เรียนและสนับสนุนการทำงานเป็นทีมในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

บรรณานุกรม

- บุญนำ อินทนนท์. (2551). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิทยาศาสตร์และความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่3 โรงเรียนโยธินบำรุงที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานและการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้. *ปริญญาทิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา)*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เบญจวรรณ ถนอมชยธวัช. (2559). ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21: ความท้าทายในการพัฒนานักศึกษา. *วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้*, 3(2), 208-222.
- พระพันธ์วัฒน์ ธรรมาทุฒโน (ภูมิรัง) และวิทยา ทองดี. (2565). การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning). *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 7(1), 967-976.
- วรวิทย์ ตันชนะเทวินทร์ และคณะ. (2563). การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning: PBL). *วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย*, 10(4), 29-36.
- สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2541). *จิตวิทยาการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Allen, D. E., Duch, B. J., and Groh, S. E. (1996). *The Power of Problem Based Learning in Introductory Science Courses*. San Francisco : Jossey-Bass.
- Barell, John. (1998). *PBL an Inquiry Approach*. Illinois : Skylight Training and Publishing.

- Bellanca, J. & Brandt, R. (Eds), (2010). *21st Century Skills: Rethinking How Students Learn*.
Bloomington: Solution Tree Press.
- Gijselaers, W.H. (1996). *Connecting Problem-Based Practices with Educational Theory*.
San Francisco : Jossey-Bass.
- Gallagher, S.A. (1997). Problem-Based Learning : Where did it come From, What does it
do, and Where is it going?. *Journal for the Education of the Gifted*, 20(4), 332-362.
- Hmelo, C.E., & Lin, Xiaodong. (2000). *Becoming Self-Directed Learners : strategy
Development in Problem-Based Learning*. Mahwah. New Jersey : Lawrence
Erlbaum Associates.
- Kay, K. (2010). *21st Century Skills : Why the Matter, What They are, and How We Get
There*. In Bellanca, J. & Brandt, R. (Eds.), *21st Century Skills : Rethinking How
Students Learn*. Bloomington, In : Solution Tree Press.
- Knowles, M.S. (1975). *Self-Directed Learning : A Guide for Learners and Teachers*. Chicago
: Follett Publishing Company.
- Torp, Linda & Sage, Sara. (1998). *Problem as Possibilities: Problem-Based-Learning
Learning for K- 12*. Alexandria. Virginia : Association for Supervision and Curriculum
Development.
-

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรูปแบบ On Hand รายวิชาสังคมศึกษา
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดบ้านอ้อ (บ้านอ้อวิทยาการ)
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

A study on the academic achievement of 4th-grade students in
Social Studies through the On-Hand learning model at Wat Ban Ao
School (Ban Ao Wittayakan), Phra Nakhon Si Ayutthaya Province.

เสาวลักษณ์ พัฒนอาษา¹ และ พระมหาสามารถ ฐานิสโร²

Saowalak Pattanaarcha¹ and PhramahaSamart Thanissaro²

^{1,2}สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

^{1,2}Program in Teaching Social Studies, Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University

Corresponding author, e-mail: ¹saowalak.pha@student.mbu.ac.th

²samartarjkonk@gmail.com

Received: February 10, 2024; Revised: October 28, 2024; Accepted: October 28, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาวิเคราะห์และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรูปแบบ On Hand รายวิชาสังคมศึกษา ก่อนเรียน-หลังเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ ใบงาน ที่ได้จากการศึกษาแผนการจัดการเรียนรู้ เป็นข้อสอบแบบปรนัย 4 ตัวเลือก ทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนและหลังเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดบ้านอ้อ (บ้านอ้อวิทยาการ) จำนวน 24 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สถิติที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน t-test

ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรูปแบบ On Hand พบว่า คะแนนจากการทำใบงานที่เป็นแบบทดสอบ ค่าเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ ก่อนเรียน คือ 89.44% และ หลังเรียน คือ 94.72% และมีค่าพัฒนาความสามารถด้านการเรียนรู้ค่าศัพท์คิดเป็นร้อยละ 59.17 แสดงว่าประสิทธิภาพของกระบวนการสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่ตั้งไว้ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดบ้านอ้อ (บ้านอ้อวิทยาการ) โดยมีค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่า

ค่าเฉลี่ยก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยมีค่าวิกฤต (t) เท่ากับ 18.2

คำสำคัญ: การแก้ปัญหา, การเรียน On Hand, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Abstract

This quantitative research aims to 1) To study, analyze, and compare the academic achievement in the On-Hand learning model in Social Studies before and after learning. The research tools used include lesson plans, worksheets, multiple-choice tests (4 options), and an academic achievement test (4-option multiple-choice). The sample group consisted of 24 fourth-grade students from Wat Ban Ao School (Ban Ao Wittayakan). Statistical methods employed were Mean, Standard Deviation (S.D.), Percentage, and t-test for comparing academic achievement.

The findings revealed that : the analysis of learning achievement using the On Hand model showed that the average test score was 89.44% before learning and 94.72% after learning. Vocabulary learning ability improved by 59.17%, indicating that the effectiveness of the process surpassed the set 80/80 benchmark. Additionally, the learning achievement in Social Studies among fourth-grade students at Wat Ban Ao School (Ban Ao Wittayakarn) showed a statistically significant increase in post-learning average scores compared to pre-learning scores at a .05 significance level, with a critical t-value of 18.2, supporting the research hypothesis.

Keywords : Problem-solving, On-Hand learning, Academic achievement

---

บทนำ

เนื่องจากสถานการณ์โควิด-19 ที่กำลังแพร่ระบาดอย่างหนักในปัจจุบัน ซึ่งมีผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้กระทรวงศึกษาธิการได้ให้สถานศึกษาในสังกัดและในกำกับดูแลเปิดเรียนด้วยเหตุพิเศษพร้อมทั้งกำหนดแนวทางแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนที่ไม่สามารถเปิดเรียนได้ตามปกติ ดังนั้นโรงเรียนวัดบ้านอ้อ (บ้านอ้อวิทยาการ) จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจึงระดมความคิดปรึกษาคณะกรรมการสถานศึกษา ครูบุคลากรทาง การศึกษาที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาแนวทางในการจัดการเรียนการสอนในกรณีที่ไม่สามารถเปิดเรียนได้ตามปกติขึ้น เพื่อความปลอดภัยของนักเรียน ผู้ปกครอง และบุคลากร ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เป็นไปตามแนวทางการปฏิบัติตามศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) (สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2563)

ซึ่งโรงเรียนวัดบ้านอ้อ (บ้านอ้อวิทยาการ) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในช่วงปิดเรียนด้วยเหตุพิเศษ ดังรูปแบบดังนี้

- On Demand
- On Line
- On hand

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นสมควรว่าในการจัดกิจกรรมแบบ New Normal นี้ ผู้ปกครองเป็นผู้สำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน เปลี่ยนบทบาทจากพ่อ-แม่ เป็นครู ในวันที่ลูกต้อง เรียนที่บ้าน จึงกำหนด และออกแบบหน่วยการเรียนรู้ของรายวิชาที่ตนเองสอน เพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้ครอบคลุมตัวชี้วัดที่ควรรู้ตามหลักสูตร โดยออกแบบนวัตกรรม สายใยแห่งรักพุ่มพักความสำเร็จ ผ่านแนวการสอน Home Based – Learning เปลี่ยนพ่อแม่เป็นโค้ช

การจัดการเรียนการสอนแบบ (On-Hand) ผู้วิจัยได้ศึกษารูปแบบวิธีการสอน Home Based Learning บทบาทผู้ปกครองในวันที่ลูกต้องเรียนแบบ Homemade ที่บ้านเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดโควิด นักเรียนทุกช่วงวัยต้องเรียนที่บ้านโดยมีผู้ปกครองเป็นคุณครู หลักการเรียนรู้แบบ Home Based Learning ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่ บ้านโดยอาศัยความร่วมมือของโรงเรียนและครอบครัว จึงเป็นแนวทางสำคัญอย่างยิ่งในการปรับตัวให้เข้ากับ สถานการณ์โควิด-19 และนอกจากนี้ข้าพเจ้า ศึกษานวัตกรรมการโค้ชเพื่อเสริมสร้าง Growth mindset ของ ผู้เรียน ของ รองศาสตราจารย์ ดร.มารุต พัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อศึกษาแนว ทางการโค้ชเพื่อพัฒนา Growth mindset ของ ผู้เรียนและจากแนวคิด Growth mindset เป็นความเชื่อของ บุคคลที่มีต่อตนเองว่าสามารถพัฒนา ศักยภาพด้านต่าง ๆ ได้ หากใช้ความมุ่งมั่นพยายามอย่างเพียงพอ จึงเชื่อว่า พ่อ-แม่ ผู้ปกครองทุกคนสามารถเปลี่ยนบทบาทตนเองเป็นครูได้ ส่งผลต่อพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนรู้ พฤติกรรมการโค้ช และ

ส่งผลต่อไปยังการรับรู้และประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียน โดยอาศัยหลักพีระมิดแห่งความสุข (อรชุนมา แซ่ลิ้ม, 2564)

ดังนั้นสถานศึกษาและผู้จัดกระบวนการเรียนรู้โดยมุ่งเน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการการเผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้จาก สถานการณ์แพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด - 19 ทำให้การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต้องงดเว้นการจัดการเรียนแบบ face to face ในห้องเรียนปรับเปลี่ยนมาเป็นการเรียนการสอนแบบออนไลน์ตามนโยบายของรัฐบาล และนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งการปรับเปลี่ยนดังกล่าวเป็นการปรับเปลี่ยนกะทันหัน ครูและนักเรียนบางส่วนยังไม่ทันตั้งรับหรือได้เรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนออนไลน์แบบเต็มรูปแบบที่เพียงพอ ซึ่งอาจจะทำให้การจัดการเรียนการสอน ออนไลน์เกิดปัญหาหรือไม่มีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพเพียงพอ

ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนจึงมีความสนใจที่จะทำวิจัย เรื่องศึกษาการแก้ปัญหาการเรียน On Hand รายวิชาสังคมศึกษา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดบ้านอ้อ (บ้านอ้อวิทยาคาร) จังหวัด พระนครศรีอยุธยา เพื่อแก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้ในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด - 19 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อนำสารสนเทศ ที่ได้มาพัฒนาการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในการแก้ปัญหาการเรียน On Hand รายวิชาสังคมศึกษา ก่อนเรียน-หลังเรียน

สมมติฐานการวิจัย

1. การใช้สื่อการเรียนแบบ On Hand ช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับ ประถมศึกษาปีที่ 4 ให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

การดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวการแก้ปัญหาการเรียน on hand รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดบ้านอ้อ(บ้านอ้อวิทยาคาร) จังหวัด พระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดบ้านอ้อ (บ้านอ้อวิทยาการ) ตำบลอมฤต อำเภอฟักไห้ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รวม 1 ห้อง จำนวนนักเรียนทั้งหมด 24 คนที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 กลุ่มตัวอย่างจะใช้ประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่างเนื่องจากมีจำนวนน้อย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ใบงาน ที่ได้จากการศึกษาแผนการจัดการเรียนรู้ เป็นข้อแบบทดสอบปรนัย 4 ตัวเลือก ทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 3 แผน

- เรื่องที่ 1 พระพุทธศาสนา
- เรื่องที่ 2 ศาสนาคริสต์
- เรื่องที่ 3 ศาสนาอิสลาม

2.2 ใบงาน สำหรับวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นข้อสอบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 3 เรื่อง เรื่องละ 10 ข้อ รวมข้อสอบทั้งหมด 3 เรื่อง 30 ข้อ ๆ ละ 1 คะแนน รวม 30 คะแนน ใช้ในการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

3. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

3.1 วิเคราะห์ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางต้องรู้และควรรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2561 สำหรับการจัดการเรียนรู้ปีการศึกษา 2565 ภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

3.2 จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่องที่ 1 พระพุทธศาสนา เรื่องที่ 2 ศาสนาคริสต์ เรื่องที่ 3 ศาสนาอิสลาม จำนวน 3 แผน แผนละ 1 ชั่วโมง

3.3 จัดทำใบงาน สำหรับวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ที่ใช้ในการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน จากแผนการจัดการเรียนรู้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบ On-Hand ในรายวิชาสังคมศึกษา ก่อนและหลังการเรียน โดยคำนวณค่าประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ผ่านสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบ t-test แบบ Dependent Samples

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ได้ใช้แบบแผนการวิจัยแบบ One Group Pre -test Post-test Design (เสริมพงศ์ วงกลมไสย, 2548) มีรูปแบบการทดลองดังนี้

รูปแบบการทดลอง (One-Group Pre-test/Post-test Design)

กลุ่ม	Pre-test	Treatment	Post-test
ทดลอง	T_1	X	T_2

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการทดลอง

T_1 หมายถึง การทดสอบก่อนการทดลอง (Pre-test)

X หมายถึง การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ใบงาน

T_2 หมายถึง การทดสอบหลังการทดลอง (Post-test)

2. หาค่าร้อยละ (Percentage) ใช้สูตร ศักรินทร์ สุวรรณโรจน์ และคณะ (2538)

$$\text{ค่าร้อยละ} = \frac{X}{N} \times 100$$

เมื่อ X แทน คะแนนที่ได้
N แทน คะแนนเต็ม

3. หาค่าเฉลี่ย (Mean) ของคะแนนใช้สูตร ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2538)

$$\bar{x} = \frac{\sum x}{N}$$

เมื่อ $\bar{x}$ แทน คะแนนเฉลี่ย

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
N แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

4. หาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) คำนวณจากสูตร ต่อไปนี้

$$S.D. = \sqrt{\frac{(x - \bar{x})^2}{n-1}}$$

เมื่อ S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

X แทน คะแนนของนักเรียน (คนที่ 1, 2, 3)

$\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย

N แทน จำนวนนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

5. สูตรการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน t-test for แบบ dependent sample

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{n \sum D^2 - (\sum D)^2}{n-1}}} \quad \text{เมื่อ } df = n-1$$

เมื่อ t แทน การทดสอบก่อนและหลังการทดสอบ

D แทน ความแตกต่างของคะแนนก่อนและหลังการทดสอบของนักเรียนแต่ละคน

D^2 แทน ความแตกต่างของคะแนนก่อนทดสอบและหลังทดสอบของนักเรียนแต่ละคน
ยกกำลังสอง

$\sum D$ แทน ผลรวมของความแตกต่างของคะแนนก่อนทดสอบและหลังทดสอบ

$\sum D^2$ แทน ผลรวมของความแตกต่างของคะแนนก่อนทดสอบและหลังทดสอบของ
นักเรียนแต่ละคนยกกำลังสอง

$(\sum D)^2$ แทน ผลรวมของความแตกต่างของคะแนนก่อนทดสอบและหลังทดสอบของ
นักเรียนทุกคนยกกำลังสอง

n แทน จำนวนนักเรียน

6. หาค่าประสิทธิภาพ ใช้สูตร ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2537)

สูตรที่ 1

$$E_1 = \frac{\sum X}{A} \times 100$$

เมื่อ

E_1 แทน ประสิทธิภาพของกระบวนการ

$\sum X$ แทน คะแนนรวมของแบบฝึกหัดหรืองาน

A แทน คะแนนเต็มของแบบฝึก

N แทน จำนวนนักเรียนทั้งหมด

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรูปแบบ On Hand รายวิชาสังคมศึกษาของ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดบ้านอ้อ (บ้านอ้อวิทยาคาร) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สรุปผล
วิจัยดังต่อไปนี้

ผลการวิจัยพบว่าทดสอบเพื่อการจัดการเรียนการสอนแบบ On Hand ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดบ้านอ้อ (บ้านอ้อวิทยาคาร) เพิ่มขึ้นอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยค่าเฉลี่ยของคะแนนหลังเรียน (26.38) สูงกว่าคะแนนก่อนเรียน (9.08)
โดยมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 3.93 และ 2.81 ตามลำดับ อีกทั้งคะแนนประสิทธิภาพการเรียนรู้โดยใช้
ใบงานมีค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ 80/80 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ โดยผลคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ
ก่อนเรียน เท่ากับ 89.44% และหลังเรียน เท่ากับ 94.72% ซึ่งแสดงถึงความสามารถในการพัฒนาการ
เรียนรู้และประสิทธิภาพของกระบวนการที่ดีกว่ามาตรฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง ศึกษาการแก้ปัญหาการเรียน On Hand รายวิชาสังคมศึกษาของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดวัดบ้านอ้อ (บ้านอ้อวิทยาการ) ในครั้งนี้ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. พบว่า การใช้ใบงานที่ออกแบบมาอย่างมีประสิทธิภาพช่วยพัฒนาทักษะการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ ผลการศึกษาประสิทธิภาพการเรียนรู้ด้วยใบงานของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4 ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 แสดงให้เห็นว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนจากแบบฝึกคิดเป็นร้อยละ $E1 = 89.44$ และ $E2 = 94.72$ โดยระหว่างการฝึกในระหว่างเรียนมีค่าเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละเท่ากับ 89.44 และคะแนนการทดสอบหลังเรียนเฉลี่ยเป็นร้อยละเท่ากับ 94.72 นอกจากนี้ ค่าพัฒนาความสามารถด้านการเรียนรู้การทำใบงานคิดเป็นร้อยละ 59.17 จากการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้อีกก่อนและหลังการใช้ใบงาน พบว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 9.08 (ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.81) ในขณะที่คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเพิ่มขึ้นเป็น 26.38 (ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.93) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าความสำคัญทางสถิติ (t) เท่ากับ 18.2 แสดงให้เห็นว่าการใช้ใบงานที่มีภาพประกอบและเนื้อหาที่ทันสมัยสามารถดึงดูดความสนใจของนักเรียนได้ดี ส่งผลให้นักเรียนเกิดทักษะการเรียนรู้ที่พัฒนาและเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนซึ่งแสดงถึงความสามารถในการพัฒนาการเรียนรู้ที่สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ ประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนรู้ด้วยใบงานนั้นค่อนข้างสูง เนื่องจากการวัดผลที่ใช้ระหว่างการฝึกฝนมีความชัดเจนและเหมาะสมกับนักเรียน ทำให้ค่าเฉลี่ยของผลการเรียนรู้ในระหว่างการฝึกสูงกว่าการทดสอบหลังเรียน สาเหตุนี้อาจมาจากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัญหาของผู้เรียนโดยใช้แนวคิดทางทฤษฎี หลักสูตร และหลักจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องมาออกแบบใบงานให้ตรงกับความต้องการของนักเรียน ใบงานเหล่านี้ยังประกอบด้วยภาพประกอบที่สามารถดึงดูดความสนใจและสร้างความเพลิดเพลินในกระบวนการเรียน ทำให้นักเรียนสามารถเลือกเวลาการเรียนรู้และทบทวนบทเรียนได้ตามต้องการ ซึ่งช่วยให้นักเรียนพัฒนาทักษะด้านการอ่าน การพูด และการเขียนได้อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้การใช้ใบงานยังส่งเสริมหลักการการฝึกซ้ำตามทฤษฎีของธอร์นไดค์ (Edward Lee Thorndike) ที่เรียกว่า กฎแห่งการฝึกหัดหรือการกระทำซ้ำ (The Law of Exercise or Repetition) โดยทฤษฎีนี้ระบุว่า การกระทำซ้ำ ๆ หรือการฝึกฝนบ่อย ๆ จะช่วยให้บุคคลทำสิ่งนั้นได้ดีขึ้นเรื่อย ๆ ตรงกันข้าม การที่ไม่ได้ฝึกอย่างต่อเนื่องย่อมทำให้ไม่เกิดทักษะความชำนาญ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตติยากร วาปีกิ่ง, ศศิพร พงศ์เพลินพิศ และสุชีรา มะหิเมือง (2563) ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนาความสามารถด้านการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม (AR) ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพกระบวนการ (E1) มีค่า 86.94 และประสิทธิภาพผลสัมฤทธิ์ (E2) มีค่า 84.38 ซึ่งสูงกว่าสมมติฐานที่กำหนดไว้ และค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้อำนาจภาษาอังกฤษหลังการใช้

เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมอยู่ที่ 25.31 ซึ่งสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของทัศนีย์ จันตริยะ และคณะ (2564) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษผ่านเกมประกอบการสอน ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา ซึ่งผลการวิจัยพบว่า 1. ผลสัมฤทธิ์ในการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนโดยการใช้เกมประกอบการสอนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 แสดงว่าการใช้เกมคำศัพท์ประกอบการสอนส่งเสริมให้นักเรียนจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษได้ดีขึ้น 2. การจดจำคำศัพท์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังได้รับการสอนโดยใช้เกมประกอบการสอน มีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 83.78 ของนักเรียนทั้งหมด และนักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 16.21 ของนักเรียนทั้งหมด ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ครูควรมีการเตรียมความพร้อมด้านสื่อต่าง ๆ ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ดำเนินการจัดกิจกรรมไม่ติดขัดและสามารถดำเนินได้ตามขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 ผู้วิจัยควรเพิ่มใบงานที่มีความหลากหลาย และต้องเป็นภาพที่ใช้ได้ในชีวิตประจำวันของผู้เรียนด้วย

1.3 ข้อเสนอแนะสำหรับครูผู้สอนกลุ่มเดียวกับผู้วิจัย คือ ควรศึกษาเครื่องมืออื่น ๆ ที่สามารถช่วยในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษให้กับนักเรียน เพื่อนำไปเพิ่มเติมในส่วนของกิจกรรมการสอนการทำใบงานและกิจกรรมเกี่ยวกับใบงาน เพื่อฝึกฝนหรือทบทวน ทั้งนี้ควรปรับขั้นตอนหรือกิจกรรมการเรียนการสอนให้เข้ากับบทเรียนของตนเอง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาและทดสอบการใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบ On Hand กับวิชาอื่น เช่น วิทยาศาสตร์หรือคณิตศาสตร์ เพื่อประเมินว่าแนวทางนี้สามารถปรับใช้กับวิชาต่าง ๆ ได้หรือไม่ และมีประสิทธิภาพแตกต่างกันอย่างไร

2.2 ควรพัฒนาสื่อการเรียนรู้แบบผสมผสาน เช่น การใช้ใบงานร่วมกับเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อวิเคราะห์ว่าสื่อที่หลากหลายจะช่วยเสริมประสิทธิภาพและความสนใจในการเรียนรู้ของนักเรียนได้มากขึ้นหรือไม่

2.3 ควรทำการศึกษาติดตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระยะยาว เพื่อดูว่าการเรียนรู้ในรูปแบบนี้มีผลต่อการพัฒนาทักษะและความรู้ของนักเรียนอย่างต่อเนื่องหรือไม่

บรรณานุกรม

- จันตียะ และคณะ. (2564). การพัฒนาการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษผ่านเกมประกอบการสอนในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี*, 11(3), 91-97.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2537). “การทดสอบประสิทธิภาพชุดการสอน”. เอกสารการสอนชุดวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา หน่วยที่ 1-5. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- รัตติยากร วาปีกั้ง, ศศิพร พงศ์เพลินพิศ และสุชีรา มะหิเมือง. (2563). การพัฒนาความสามารถด้านการเรียนรู้ คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนฤทธิธินรงค์רון. *วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา*, 15(18), 12-22.
- ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. (2538). *เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ศักรินทร์ สุวรรณโรจน์ และคณะ. (2536). *เส้นทางความก้าวหน้าของข้าราชการครู: คู่มือการจัดทำแผนการสอน*. กรุงเทพฯ : เอ็มพันธ์จำกัด.
- เสริมพงศ์ วงศ์กมลลาไสย. (2548) การพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยเรื่องหลวงตาพวง โดยใช้กิจกรรมกลุ่มแบบ Jigsaw และแผนผังความคิด ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. *การศึกษาค้นคว้าอิสระ (กศ.ม. หลักสูตรและการสอน)* : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2563). *ปัญหาการระบาดของ COVID-19 ทำให้การศึกษาทั่วโลกหยุดชะงัก*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://bic.moe.go.th/index.php/gallery/2021-08-29-21-34-25/2366-covid-19-19-3-2563> [25 ตุลาคม 2567]
- อรชума แซ่ลิ้ม. (2564). *แบบรายงานเสนอเพื่อพิจารณา คัดเลือกรูปแบบการสอน On-line "On-line เรียนตอนไหนก็ได้"*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.phangngaedarea.go.th/site/wp-content/uploads/innovation2021/คุณภาพประจำตำบล/4.โรงเรียนบ้านบางม่วง.pdf> [25 ตุลาคม 2567].

เนกขัมมะบารมีในพุทธปรัชญาเถรวาท

Perfection of Renunciation in Theravada Buddhist Philosophy

สิรินทร์ กัญยาวิริยะ¹ และ ชิสา กัญยาวิริยะ²

Sirin Gunyaviriya¹ and Chisa Gunyaviriya²

^{1,2}บริษัท ล.ธนวงศ์ (1997) จำกัด

^{1,2}Lor Yaowaraj Bangkok

Corresponding author, e-mail : ¹sirin.cnt@hotmail.com

²chisa.gu@ssru.ac.th

Received: October 08, 2024; Revised: October 27, 2024; Accepted: October 27, 2024

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเชิงวิเคราะห์เนกขัมมะบารมีในพุทธปรัชญาเถรวาท ผลการศึกษาพบว่า เนกขัมมะในพุทธปรัชญาเถรวาทคือการสละออกซึ่งความสุขทางกายและใจที่เกาะเกี่ยวกับกามารมณ์ อันได้แก่ รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส อารมณ์ที่เกิดขึ้นภายในใจ โดยอาจเกี่ยวข้องกับทรัพย์สิน ความสุขชั่วคราว หรือความสุขจากอารมณ์ที่พอใจ เพื่อมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาจิตใจและการค้นหาความจริง การสละนี้ต้องดำเนินไปตามทางสายกลางซึ่งเน้นการไม่ยึดติดกับสิ่งต่าง ๆ โดยไม่ปฏิเสธชีวิตทางโลกทั้งหมด เนกขัมมะเป็นหนึ่งในบารมีสิบประการที่พระโพธิสัตว์ต้องบำเพ็ญเพื่อให้บรรลุโพธิญาณสูงสุด องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับเนกขัมมะบารมีในทางสายกลาง ประกอบด้วย 1) การละความยึดติดในทางโลกโดยไม่ปฏิเสธชีวิตทางโลก 2) การละความยึดติดในสิ่งที่ไม่จำเป็นและให้คุณค่ากับความเรียบง่าย 3) การพัฒนาสติและปัญญาเพื่อแยกแยะสิ่งที่ควรละวาง 4) ความสมดุลระหว่างการละและการรับใช้สังคม 5) การละกิเลสโดยไม่ทรมาณตนเอง เน้นการละวางที่มีสติปัญญาและสมดุล ไม่สุดโต่งหรือทรมาณตน

คำสำคัญ : เนกขัมมะ, บารมี, เนกขัมมะบารมี, พุทธปรัชญาเถรวาท

Abstract

This article aimed to analytically study the Perfection of Renunciation (Nekkhamma Parami) in Theravada Buddhist philosophy. The findings revealed that renunciation in Theravada Buddhism involves the relinquishment of physical and mental pleasures tied to sensual desires, such as sights, tastes, smells, sounds, physical sensations, and emotional gratification. This renunciation may include giving up possessions, temporary pleasures, or satisfaction derived from pleasing emotions, with a focus on mental development and the pursuit of truth. Such renunciation must follow the Middle Path, emphasizing non-attachment without a total rejection of worldly life. Renunciation is one of the ten perfections (Parami) that a Bodhisattva must cultivate to achieve supreme enlightenment. New insights into Nekkhamma Parami through the Middle Path include : 1) letting go of worldly attachments without denying worldly life, 2) detaching from unnecessary things and valuing simplicity, 3) cultivating mindfulness and wisdom to discern what to relinquish, 4) balancing renunciation with service to society, and 5) abandoning defilements without self-mortification, focusing on wise, balanced detachment without extremes or self-harm.

Keywords : Renunciation, Perfection, Perfection, Perfection of Renunciation, Theravada Buddhist Philosophy

บทนำ

"บารมี" หมายถึง คุณความดีที่ควรบำเพ็ญหรือความดีที่ได้บำเพ็ญอย่างยิ่งยวด เป็นความเป็นเลิศในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และเป็นคุณสมบัติของใครหรือลัทธิใดก็ได้ แต่ถ้าในทางพระพุทธศาสนาจะเน้นในเรื่องของการปฏิบัติธรรมให้ถึงความเป็นเลิศในระดับที่สูงยิ่ง นั่นคือ การดับกิเลส ตัณหา และอาสวะทั้งปวงจนหมดสิ้น นอกจากนี้ "บารมี" ยังหมายถึงหลักธรรม 10 ประการที่ใช้ในการปฏิบัติธรรมเพื่อให้บรรลุพระโพธิญาณ ซึ่งเป็นจุดหมายอันสูงสุด (พระมหาพงศ์ศิริ ปญญาวิโร, 2564)

ทศบารมี เป็นบารมีในพุทธปรัชญาเถรวาท ประกอบด้วยบารมี 10 ประการ ได้แก่ ทาน ศีล เนกขัมมะ ปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อธิษฐาน เมตตา และอุเบกขา (ชวลวิทย์ อรุณปราการ และคณะ, 2565) การบำเพ็ญบารมีให้บริบูรณ์ในฐานะโพธิสัตว์จำเป็นต้องมีการบำเพ็ญให้ครบ 3 ชั้น ได้แก่ บารมี (การบำเพ็ญบารมีขั้นพื้นฐาน) อุปบารมี (การบำเพ็ญบารมีชั้นกลาง) ประมัตตบารมี (การบำเพ็ญบารมีขั้นสูงสุด) (ช.จริยา. 33/36/596)

เมื่อบำเพ็ญทศบารมีได้ครบถ้วนทั้ง 3 ชั้น เรียกว่า บารมีทั้ง 30 ทศัน (พระกวีวงศ์ (อิม สารโท), 2556) เป็นสิ่งที่พระโพธิสัตว์มุ่งมั่นบำเพ็ญเพื่อบรรลุพระสัมมาสัมโพธิญาณและตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าใน

อนาคต พระโพธิสัตว์มีเป้าหมายสูงสุดในการตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงเป็นตัวอย่างของการกำหนดเป้าหมายชีวิตและการมุ่งมั่นไปสู่ความสำเร็จเพื่อบรรลุเป้าหมายนั้น พระองค์ได้บำเพ็ญบารมี 10 ประการอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ 1) ทาน การให้สิ่งที่มีคุณค่าและเหมาะสม รวมถึงการให้ด้วยใจบริสุทธิ์ 2) ศีล การรักษากายและวาจาให้สงบเรียบร้อย มีจิตใจที่สงบเย็น 3) เนกขัมมะ การละเว้นจากความหมกมุ่นในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ด้วยสติ 4) ปัญญา การเข้าใจเหตุผลของสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริงและใช้ปัญญาในการนำทาง 5) วิริยะ ความเพียรพยายาม ไม่ท้อถอยในการปฏิบัติหน้าที่ 6) ขันติ ความอดทนและความเยือกเย็นของจิตใจ 7) สัจจะ ความจริงใจ พูดจริงและทำจริง 8) อธิษฐาน ความตั้งใจอย่างแน่วแน่ต่อเป้าหมาย 9) เมตตา ความรักและปรารถนาดีต่อผู้อื่น 10) อุเบกขา การวางใจเป็นกลาง ไม่เอนเอียงตามอารมณ์ (Maha Chakri Sirindhorn, 2000) การสั่งสมบุญบารมีเพื่อบรรลุอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ ก้าวข้ามสังสารวัฏ และนำสรรพสัตว์ให้หลุดพ้นจากวัฏฏะ เป็นคุณธรรมของพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าถูกสั่งสมมาตั้งแต่ภพชาติก่อนที่จะตรัสรู้เป็นพระพุทธรเจ้า (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2553) ซึ่งท่านได้ยกระดับจากขั้นพื้นฐานไปสู่ขั้นกลาง ขั้นสูง และตรัสรู้เป็นลำดับ

การบำเพ็ญคุณงามความดีทั้ง 10 ประการ เมื่อใดที่เราปฏิบัติให้ถึงพร้อมบริบูรณ์แล้ว ย่อมสามารถนำความดีทั้งหมดมาประพฤติดุปฏิบัติเพื่อทำให้สังคมน่าอยู่และส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้เจริญยิ่งขึ้น (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2561) ดังเช่นในอดีตที่มีบุคคลต้นแบบ เช่น พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ที่ทรงนำวิริยะบารมีมาเจริญและเผยแผ่ให้ประชาชนได้รู้จักคุณค่าของวิริยะบารมี เป็นต้น

เนกขัมมะ เป็นหนึ่งในบารมีทั้ง 10 ประการที่สำคัญ เป็นความตั้งใจที่ต้องการออกจากกิเลสทั้งปวง โดยมีความดับทุกข์เป็นเป้าหมาย (ชวลิตวิทย์ อรุณปราการ และคณะ, 2565) เป็นการละเว้นจากความหมกมุ่นในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ด้วยสติ (Maha Chakri Sirindhorn, 2000) ในเชิงจิตภาวนานั้น เป็นการอบรมตนให้เห็นโทษของภพภูมิเพื่อให้เกิดการประพฤติดันเป็นเหตุให้ออกจากทุกข์ (ชวลิตวิทย์ อรุณปราการ และคณะ, 2565)

การศึกษาเนกขัมมะบารมีในพุทธปรัชญาเถรวาทมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเนกขัมมะบารมีไม่เพียงแต่เป็นคุณธรรมที่ช่วยในการบรรลุโพธิญาณ แต่ยังเป็นหลักการที่ส่งเสริมการปล่อยวางและการลดความยึดมั่นถือมั่นในวัตถุและความปรารถนา การศึกษาในครั้งนี้จึงมีคุณค่าในการสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับกระบวนการปฏิบัติธรรม ซึ่งจะช่วยให้ผู้ศึกษาได้พัฒนาคุณธรรมในตนเอง นำไปสู่การมีจิตใจสงบและเป็นสุข อีกทั้งยังเป็นแนวทางที่ช่วยให้ผู้คนสามารถรับมือกับความท้าทายและความทุกข์ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การศึกษาเนกขัมมะบารมียังเสริมสร้างมุมมองทางจิตวิญญาณที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันที่เต็มไปด้วยความวุ่นวายและการเปลี่ยนแปลง ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนจึงสนใจศึกษาเรื่องเนกขัมมะบารมีในพุทธปรัชญาเถรวาท เนื่องจากเนกขัมมะบารมีถือ

เป็นหนึ่งในบารมี 10 ประการที่มีความสำคัญในการบรรลุโพธิญาณและมีบทบาทสำคัญในการดำเนินชีวิตที่มุ่งสู่ความหลุดพ้นจากทุกข์ นอกจากนี้ การศึกษานี้ยังช่วยให้เข้าใจถึงคุณธรรมและการปฏิบัติที่ส่งเสริมการปล่อยวาง ซึ่งเป็นหลักการที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตตามแนวทางของพระพุทธเจ้าและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น หากได้มีการศึกษาเนกขัมมะในพุทธปรัชญาเถรวาทในเชิงวิชาการก็จะเกิดประโยชน์ต่อการสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่เสริมสร้างความเข้าใจต่อเนกขัมมะในพุทธปรัชญาเถรวาทได้ตรงต่อธรรมอันเป็นทางสายกลางได้มากขึ้น

ความหมายของเนกขัมมะในพุทธปรัชญาเถรวาท

พรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2559) ให้ความหมายว่า เนกขัมมะ คือ การออกจากกิเลสทั้งปวง โดยมีความดับทุกข์เป็นเป้าหมาย ส่วน Maha Chakri Sirindhorn (2000) กล่าวว่า เนกขัมมะเป็นการละเว้นจากความหมกมุ่นในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ด้วยสติ จิตตกานต์ มณีนารถ (2550) นิยามว่า เนกขัมมะ คือ การออกจากกาม การออกบวช การประพฤติพรหมจรรย์

พระศรีสุทธิพงษ์ (ส่ม-ส่วน ปฎิภาโณ) (2561) อธิบายถึงบริบทของ เนกขัมมะ ในเชิงปฏิบัติเอาไว้ว่า มีความหมายสรุปได้ 3 อย่าง คือ 1) การออกบวช 2) หลักการปฏิบัติเพื่อออกจากกาม 3) ภาวะจิตที่ปลอดจากกาม คำสอนและหลักการบำเพ็ญเนกขัมมปฏิบัตินี้มีทั้งในลัทธินิกายพระพุทธศาสนาและในพระพุทธศาสนา เป็นหลักการปฏิบัติที่มีมาก่อนสมัยพุทธกาล มีความเกี่ยวข้องกับหลักธรรม เช่น เนกขัมมสุข เนกขัมมวิตก เนกขัมมสังกัปปะ เนกขัมมานิสังสกถา เนกขัมมบารมี การบำเพ็ญเนกขัมมปฏิบัติเป็นประโยชน์ทั้งแก่ตัวผู้ปฏิบัติให้เป็นผู้ไม่ถูกกามครอบงำ และเป็นประโยชน์แก่สังคมช่วยให้คนในสังคมดำเนินชีวิตอย่างรู้เท่าทันโทษของกาม

จากการศึกษาความหมายของเนกขัมมะในพุทธปรัชญาเถรวาท สรุปได้ว่า เนกขัมมะ (Nekkhamma) ในพุทธปรัชญาเถรวาทมีความหมายและความสำคัญที่ลึกซึ้งมาก โดยเป็นหนึ่งในบารมีสิบประการที่พระโพธิสัตว์ต้องบำเพ็ญเพื่อให้บรรลุโพธิญาณสูงสุด การศึกษาเกี่ยวกับเนกขัมมะจึงช่วยให้เราเข้าใจถึงคุณค่าของการละวาง และการพัฒนาจิตใจในทางที่เป็นไปเพื่อการบรรลุธรรม ความหมายของเนกขัมมะสามารถแบ่งออกได้ 3 นัยยะ คือ 1) การสละออก (Renunciation) กล่าวคือ เนกขัมมะหมายถึง การละ การสละ ซึ่งความสุขทางกายและทางใจที่เกี่ยวเนื่องกับกามารมณ์ อันได้แก่ รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส อารมณ์ที่เกิดขึ้นภายในใจ โดยอาจเกี่ยวข้องกับทรัพย์สิน ความสุขชั่วคราว หรือความสุขจากอารมณ์ที่พอใจ เพื่อมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาจิตใจและการค้นหาความจริง 2) การพ้นจากกิเลส (Freedom from Craving) กล่าวคือ เนกขัมมะเกี่ยวข้องกับการปล่อยวางจากกิเลสต้นเหตุที่ก่อให้เกิดทุกข์ การละทิ้งความอยากหรือความต้องการที่ไม่มีที่สิ้นสุดช่วยให้จิตใจมีความสงบและเปิดโอกาสให้สามารถเข้าถึงความรู้และความจริงที่สูง 3) การเลือกเส้นทางทางจิตวิญญาณ (Spiritual Path) กล่าวคือ การบำเพ็ญ

เนกขัมมะเป็นการเลือกที่จะเดินทางในเส้นทางของจิตวิญญาน ซึ่งหมายถึงการมุ่งมั่นสู่การปฏิบัติธรรม การศึกษา และการเข้าถึงความเป็นพระพุทธเจ้า

เนกขัมมะในพุทธปรัชญาเถรวาทเป็นแนวทางที่มีคุณค่ามากในการพัฒนาจิตใจและการเข้าถึงโพธิญาณ การศึกษาเนกขัมมะจึงไม่เพียงแต่ช่วยให้เราเข้าใจหลักธรรมที่สำคัญ แต่ยังสามารถนำไปสู่การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมในชีวิตประจำวันอีกด้วย เช่น ลดการซื้อของฟุ่มเฟือย ฝึกใช้ชีวิตเรียบง่าย และฝึกความพอใจในสิ่งที่มี การกระทำนี้ช่วยลดความอยากและความรู้สึกต้องการครอบครอง ซึ่งจะนำไปสู่ความสงบและมีจิตใจที่ปลอดโปร่งมากขึ้น การไม่ยึดติดว่าคนรอบข้างต้องปฏิบัติตัวอย่างไร หรือไม่คาดหวังความเห็นชอบหรือคำชื่นชมจากคนอื่นมากเกินไป ทำให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นอิสระ และไม่มีความทุกข์จากการยึดติดกับผู้อื่น การตัดสินใจทางการเงินที่ไม่ควรใช้จ่ายเกินตัวหรือการไม่ตอบโต้กลับในสถานการณ์ที่โกรธหรือหงุดหงิด การฝึกเช่นนี้ช่วยเสริมสร้างความเป็นผู้ใหญ่ทางจิตใจและช่วยให้มีสติมากขึ้นในทุกการกระทำ เป็นต้น

ความหมายของบารมีในพุทธปรัชญาเถรวาท

บารมี หมายถึง ความเป็นเลิศในคุณความดีที่ควรบำเพ็ญ เพื่อสร้างอุปนิสัยส่งเสริมทำให้เห็นโทษอันเป็นปฏิปักษ์ต่อบารมีนั้น โทษเหล่านั้นถือว่าเป็นตัวขวาง ทำให้ไม่เกิดปัญญาในการตรัสรู้ทั้งสิ้น มี 10 ประการ ได้แก่ 1) ทาน เจตนาที่จะบริจาคตนเองและวัตถุต่าง ๆ 2) ศีล ความประพฤติทางกาย วาจา 3) เนกขัมมะ ออกจากกิเลสทั้งปวง โดยมีความดับทุกข์เป็นเป้าหมาย 4) ปัญญา ความเห็นแจ่มแจ้งตลอดตามความเป็นจริงหรือการเห็นแจ่มแจ้งตลอดอย่างไม่ผิดพลาด 5) วิริยะ การขวนขวายที่จะกระทำประโยชน์ต่อผู้อื่นด้วยกายและใจ 6) ขันติ อดกลั้นต่อความทุกข์ทั้ง ทางกายและทางใจในเบื้องต้น 7) สัจจะ ความจริงหรือความซื่อตรง การไม่กล่าวคลาดเคลื่อนจากความจริง 8) อธิษฐาน การตั้งมั่นสมาทานอย่างไม่หวั่นไหว 9) เมตตา ไม่ตรีจิต มีจิตใจไม่ประทุษร้ายต่อสรรพสัตว์ทั้งหลาย และ 10) อุเบกขา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2559) ดังนั้น บารมีจึงเป็นคุณธรรมที่ส่งเสริมให้มีอริยาศัยในการบรรลุธรรม (ชวลิตวิทย์ อรุณปรการ และคณะ, 2565)

“บารมี” หมายถึง คุณธรรมที่พระโพธิสัตว์บำเพ็ญเพื่อบรรลุโพธิญาณ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2551) โดยมีความหมายว่าเป็นปฏิปทาที่กำจัดกิเลส (ที.สี.ฐิติกา. (บาลี) 1/82) คำว่า “บารมี” มาจากศัพท์เดิม “ปรม” ซึ่งแปลว่า คุณสมบัติหรือปฏิปทาอันยิ่งยวด (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2499, 2514)

“บารมี” หมายถึง คุณธรรมที่พระโพธิสัตว์บำเพ็ญเพื่อบรรลุโพธิญาณ โดยเป็นปฏิปทาที่ทำให้ผู้ปฏิบัติถึงความเป็นเลิศ (ปรม ปาเปตติติ ปารมี) ซึ่งหมายถึงความเต็มหรือความเลิศในการดับกิเลสและการบรรลุจุดหมายสูงสุด (พระมหาพวงศศิริ ปญญาวิโร, 2564) การวิเคราะห์นี้ตรงกับนักวิชาการยุคปัจจุบัน

เช่น ซิลเดอรัส, ริส เดวิดส์ และวิลเลียม สตีจ (Childers, Rhys Davids, Stege) ที่แปล "บารมี" ว่า "ความเลิศ" หรือ "ความเต็ม" (perfection) ซึ่งประกอบด้วยคุณธรรม 10 ประการ ได้แก่ ทานบารมี (Perfection in giving or liberality) ศีลบารมี (Perfection in Morality) เนกขัมมบารมี (Perfection in Renunciation) ปัญญาบารมี (Perfection in Wisdom) วิริยะบารมี (Perfection in Energy) ขันติบารมี (Perfection in Patience or Forbearance) สัจจบารมี (Perfection in Truthfulness) อธิษฐานบารมี (Perfection in Resolution) เมตตาบารมี (Perfection in Loving Kindness) และ อุเบกขาบารมี (Perfection in Equanimity)

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (2543) ทรงศึกษาเรื่อง "ทศบารมีในพุทธศาสนาเถรวาท" ทรงกล่าวสรุปว่า ยุคแรก ๆ ในระยะต้นนั้น คำว่า บารมี หมายถึง ความเป็นเลิศ ความเต็มเปี่ยมสมบูรณ์ในด้านใดก็ได้ ต่อมา ความหมายของศัพท์แคบเข้า คือจะหมายถึงความเป็นเลิศ หรือความบริบูรณ์ในหมวดธรรมหมวดใดหมวดหนึ่งในพระพุทธศาสนา ในที่สุดจะหมายถึงความเป็นเลิศ หรือเป้าหมายสูงสุดในทางพระพุทธศาสนา คือ พระนิพพาน

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2556) อธิบายว่า ทศบารมี คือ บารมีที่พระโพธิสัตว์ได้บำเพ็ญมานับชาติไม่ถ้วน ทั้งบารมีในระดับต้นหรือบารมีสามัญ ระดับกลางหรืออุปปบารมี และบารมีระดับสูงหรือปรมัตถบารมี รวมเรียกว่า บารมี 30 ทศ หากกล่าวโดยทศบารมีแล้ว บารมี 10 ประการ ได้แก่ 1) ทาน คือ การให้ การเสียสละ 2) ศีล คือ การรักษากายวาจาให้เรียบร้อย ประพฤติดีงามถูกต้องตามระเบียบวินัย 3) เนกขัมมะ คือ การออกบวช การสงบใจจากสิ่งยั่วยุดต่าง ๆ 4) ปัญญา คือ ความรอบรู้ ความหยั่งรู้เหตุผล เข้าใจสภาพต่าง ๆ ตามความเป็นจริง 5) วิริยะ คือ ความเพียร ความแก้อั้วกล้าบากบั่น ไม่ย่อท้อ ไม่ทอดทิ้งธุระ 6) ขันติ คือ ความอดทน ความทนทานของจิตใจ สามารถใช้สติปัญญาควบคุมตนให้อยู่ในอำนาจเหตุผล และแนวทางความประพฤติปฏิบัติที่ตั้งไว้เพื่อจุดหมายอันชอบ 7) สัจจะ คือ ความจริง คือ พูดจริง ทำจริง จริงใจ 8) อธิษฐาน คือ ความตั้งใจมั่น วางจุดหมายแห่งการกระทำของตนไว้แน่นอน และดำเนินตามนั้นอย่างแน่วแน่ 9) เมตตา คือ ความรักใคร่ ความปรารถนาดี คิดเกื้อกูลให้ผู้อื่นมีความสุข 10) อุเบกขา คือ การวางใจเป็นกลาง มีใจสงบราบเรียบ สม่ำเสมอ ไม่หวั่นไหวไปด้วยความยินดียินร้ายชอบชัง

กล่าวโดยสรุปได้ว่า บารมี หมายถึง คุณธรรมที่เกิดจากการบำเพ็ญเพียรโดยมีเป้าหมายเพื่อการบรรลุโพธิญาณ ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าหรือพระปัจเจกพุทธเจ้าในที่สุด บารมี 10 ประการ ประกอบด้วย 1) ทาน 2) ศีล 3) เนกขัมมะ 4) ปัญญา 5) วิริยะ 6) ขันติ 7) สัจจะ 8) อธิษฐาน 9) เมตตา และ 10) อุเบกขา

องค์ความรู้ใหม่

เนกขัมมะบารมี (Perfection in Renunciation) คือ การสละออกจากกามคุณทั้งหลายและสิ่งล่อลวงทางโลกเพื่อการปฏิบัติธรรมอย่างบริสุทธิ์ใจ เนกขัมมะเป็นหนึ่งในบารมี 10 ประการที่เป็นคุณธรรมที่ต้องบำเพ็ญเพื่อความเป็นเลิศในพุทธปรัชญาเถรวาท โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการสละจากกิเลสและความยึดติดในทางโลก นี่คือการละวางความสุขทางโลกและการหันสู่การแสวงหาความสุขที่ลึกซึ้งกว่า นั่นคือความหลุดพ้นจากทุกข์

องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับเนกขัมมะบารมีในพุทธปรัชญาเถรวาท ก็คือ “ทางสายกลางของเนกขัมมะบารมีในพุทธปรัชญาเถรวาท” สามารถแสดงเป็นหลักการและภาพเพื่ออธิบายความได้ดังนี้

ในพุทธปรัชญาเถรวาท หลักทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) เป็นหลักการพื้นฐานที่ช่วยให้ผู้ปฏิบัติสามารถพัฒนาคุณธรรมและบารมีโดยไม่สุดโต่งไปทั้งสองทาง ทางสายกลางของเนกขัมมะบารมีในพุทธปรัชญาเถรวาท ได้แก่

1. การละจากความยึดติดในทางโลกโดยไม่ประณามชีวิตทางโลก

ในทางสายกลาง เนกขัมมะบารมีไม่ได้หมายถึงการปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยงหนีจากชีวิตโลกทั้งหมด เช่น การละกิเลส ไม่ได้หมายถึงการต้องออกบวชหรือสละครอบครัวเสมอไป หากแต่คือการปฏิบัติที่มีสติและปัญญาในการแยกแยะว่าอะไรคือสิ่งที่ควรละวาง อะไรควรใช้เพื่อการเจริญปัญญาและคุณธรรม การละกามในทางสายกลางไม่ใช่การปฏิเสธโลกทางกาย แต่คือการละจากความยึดมั่นที่ทำให้เกิดทุกข์ เช่นการไม่ให้ความสำคัญกับทรัพย์สินหรืออำนาจเกินกว่าที่เป็นจริง

2. การละความยึดติดในสิ่งที่ไม่จำเป็นและให้คุณค่ากับความเรียบง่าย

เนกขัมมะบารมีในทางสายกลางไม่ได้จำกัดเฉพาะผู้ที่บวชหรือปฏิบัติในวัดเท่านั้น ในชีวิตประจำวันของฆราวาส ทางสายกลางของเนกขัมมะคือการละความยึดติดในสิ่งที่ไม่จำเป็นและให้คุณค่ากับความเรียบง่าย การใช้ชีวิตที่พอเพียง การลดความโลภ ความโกรธ และความหลง โดยการดำรงชีวิตที่มีเมตตาและมีสติ การละวางในกรณีนี้ไม่ได้หมายถึงการทิ้งทั้งหมดแต่เป็นการอยู่ในโลกด้วยใจที่ไม่ติดอยู่ในสิ่งเหล่านั้น

3. การพัฒนาสติและปัญญาในเนกขัมมะ

เนกขัมมะบารมีในทางสายกลางเน้นการพัฒนาสติ (mindfulness) และปัญญา (wisdom) ในการเห็นว่าอะไรที่ควรละวางและอะไรที่ยังจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตในโลก การละไม่ได้หมายถึงการปฏิเสธแต่หมายถึงการรู้เท่าทัน การเห็นคุณค่าของสิ่งที่จำเป็นและตัดสิ่งที่เป็นโทษออก เช่น การเลือกเส้นทางการดำรงชีวิตที่ไม่ทำให้เกิดทุกข์ต่อผู้อื่น การละวางความโลภ ความอยากได้เกินกว่าที่จำเป็น

4. ความสมดุลระหว่างการละและการรับใช้สังคม

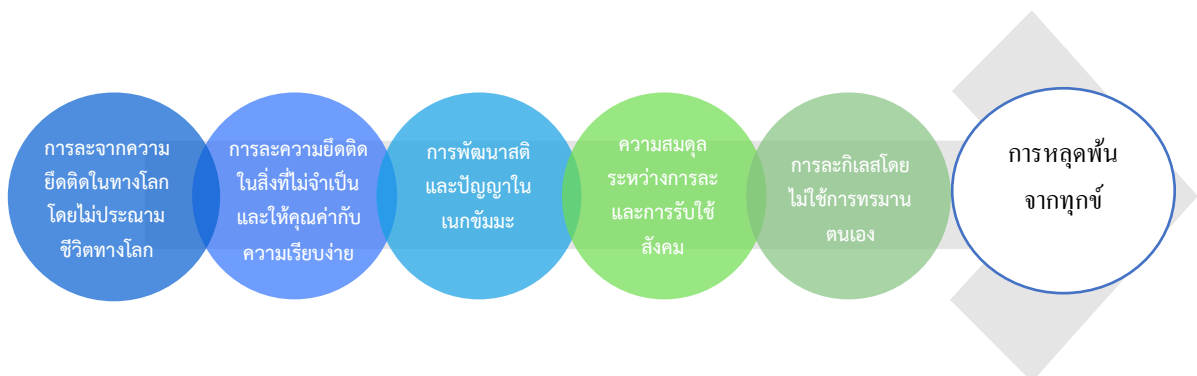
ทางสายกลางของเนกขัมมะยังเน้นที่การสร้างสมดุลระหว่างการละความสุขส่วนตัวและการมีส่วนร่วมในสังคม การละไม่ได้หมายถึงการทิ้งทุกอย่างและอยู่โดดเดี่ยว แต่คือการใช้ชีวิตที่เป็นประโยชน์แก่สังคม โดยไม่ยึดมั่นในผลตอบแทนจากการกระทำ เช่น การเป็นผู้นำที่มีคุณธรรม การให้ความช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อนด้วยใจเมตตาโดยไม่คาดหวังสิ่งตอบแทน

5. การละกิเลสโดยไม่ใช้การทรมานตนเอง

หลักมัชฌิมาปฏิปทามีความสำคัญอย่างยิ่งในการบำเพ็ญเนกขัมมะบารมี การละจากกิเลสในทางสายกลางไม่ใช้การทรมานตนเองหรือใช้วิธีการสุดโต่งเพื่อบรรลุธรรม เช่น การอดอาหารหรือการทรมานร่างกาย พระพุทธเจ้าทรงชี้ให้เห็นว่า การละจากกิเลสต้องทำด้วยสติและปัญญา ไม่ใช่ด้วยการทำร้ายตนเองหรือปฏิเสธธรรมชาติของร่างกาย การปฏิบัติที่เหมาะสมคือการรักษาสมดุลของร่างกายและจิตใจ โดยเน้นที่การพัฒนาปัญญาเพื่อให้เห็นความจริงแห่งทุกข์และการดับทุกข์

เนกขัมมะบารมีในพุทธปรัชญาเถรวาท เป็นการสละละจากกามคุณและสิ่งล่อลวงทางโลกเพื่อการพัฒนาคุณธรรม แต่การสละนี้ต้องดำเนินไปตาม ทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) ซึ่งเน้นการไม่ยึดติดกับสิ่งต่าง ๆ โดยไม่ปฏิเสธชีวิตทางโลกทั้งหมด องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับเนกขัมมะบารมีในทางสายกลาง ประกอบด้วย 1) การละความยึดติดในทางโลกโดยไม่ปฏิเสธชีวิตทางโลก 2) การละความยึดติดในสิ่งที่ไม่จำเป็นและให้คุณค่ากับความเรียบง่าย 3) การพัฒนาสติและปัญญาเพื่อแยกแยะสิ่งที่ควรละวาง 4) ความสมดุลระหว่างการละและการรับใช้สังคม 5) การละกิเลสโดยไม่ทรมานตนเอง เน้นการละวางที่มีสติปัญญาและสมดุล ไม่สุดโต่งหรือทรมานตน

ทางสายกลางของเนกขัมมะบารมีในพุทธปรัชญาเถรวาท

แผนภาพที่ 1 : ทางสายกลางของเนกขัมมะบารมีในพุทธปรัชญาเถรวาท

บทสรุป

จากการศึกษาเนกขัมมะบารมีในพุทธปรัชญาเถรวาท สามารถสรุปได้ว่า เนกขัมมะบารมีเป็นการสละจากกามคุณและความยึดติดในสิ่งที่ล่อใจทางโลก โดยมีเป้าหมายเพื่อการปฏิบัติธรรมอย่างบริสุทธิ์ใจเพื่อการหลุดพ้นจากทุกข์ การปฏิบัติเนกขัมมะบารมีต้องยึดหลักทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) ซึ่งหมายถึง การไม่สุดโต่งทั้งการปฏิเสธชีวิตทางโลกหรือการยึดติดในวัตถุ การละความยึดติดต้องทำด้วยสติและปัญญา เนกขัมมะบารมีไม่ได้จำกัดเฉพาะผู้ที่บวชหรือปฏิบัติในวัด แต่สามารถนำไปใช้ในวิถีประจำวันของฆราวาส โดยการลดความโลภ โกรธ หลง และเลือกใช้ชีวิตที่เรียบง่าย การพัฒนาสติ (mindfulness) และปัญญา (wisdom) เป็นสิ่งสำคัญในการเห็นว่าอะไรควรละวาง และอะไรยังจำเป็นต่อการดำเนินชีวิต การมีสติช่วยให้สามารถรู้เท่าทันและแยกแยะสิ่งที่เป็นคุณและโทษ เนกขัมมะบารมีควรมีความสมดุลระหว่างการละความสุขส่วนตัวและการมีส่วนร่วมในสังคม การใช้ชีวิตที่เป็นประโยชน์แก่สังคมโดยไม่ยึดติดในผลตอบแทน การละจากกิเลสต้องทำด้วยสติและปัญญา ไม่ใช่ด้วยการทรมานตนเอง การรักษาสมาตุลทั้งด้านร่างกายและจิตใจเป็นสิ่งสำคัญในการปฏิบัติธรรมให้เกิดผล การศึกษาเนกขัมมะบารมีในพุทธปรัชญาเถรวาทจึงชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการสร้างสรรค์วิถีชีวิตที่สามารถบรรลุถึงความสุขที่แท้จริง และการหลุดพ้นจากทุกข์ในทางที่เหมาะสมและไม่สุดโต่ง

บรรณานุกรม

- จิตตกานต์ มณีนารถ. (2550). *การศึกษาเนกขัมมะบารมีในเทมียชาดก*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ชวัลวิทย์ อรุณปรากฏ และคณะ. (2565). การใช้บารมี 10 ในการพัฒนาตนเองและสังคม. *วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย*, 4(1), 49-56.
- พระกวีวงศ์ (อิม สารโท). (2556). *ธรรมสมังคีของทศบารมีเป็นปัจจัยเกื้อหนุนในการตรัสรู้และการบำเพ็ญพุทธกิจของพระพุทธเจ้า*. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2556). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 24). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา.
- _____. (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 34). กรุงเทพฯ : มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต).
- พระมหาพงศ์ศิริ ปญญาวิโร. (2564). วิเคราะห์ทานบารมีในคัมภีร์อรรถกถาชาดก. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 4(1), 63-73.

- พระศรีสุทธิพงษ์ (สม-ส่วน ปฎิภาโณ). (2561). เนกขัมมปฏิปทาในคัมภีร์พระพุทธศาสนา. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 6(1), 174-187.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2553). *อรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. (2543). *ทศบารมีในพุทธศาสนาเถรวาท*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต). (2561). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*. พิมพ์ครั้งที่ 31. กรุงเทพฯ : สหธรรมิก.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2499). *ธรรมวิภาค ปริเฉทที่ 2*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- Maha Chakri Sirindhorn HRH Princess Maha Chakri Sirindhorn. (2000). *The Ten Perfections in Theravada Buddhism*. (4th ed.). Nakorn Pathom : Mahamakut Buddhist University Printing House.
-

การประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 10 : ความร่วมมือ

The Application of King Bhumibol's 10th Working Principle : Participation

ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์
Chairoj Nopchalermpoj
มูลนิธินพเฉลิมโรจน์
Nopchalermpoj Foundation
Email : win@chairoj.net

Received: October 08, 2024; Revised: October 28, 2024; Accepted: October 28, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้ มุ่งศึกษาการประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 10 คือ ความร่วมมือ ผลการศึกษาพบว่า การประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 10 เรื่องความร่วมมือของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร สามารถนำไปปรับใช้ในหลายสาขาและระดับการทำงาน โดยมีเทคนิคการประยุกต์ใช้ดังนี้ 1) สร้างช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ 2) การฝึกอบรมและพัฒนาทักษะ 3) การฟังความคิดเห็นจากประชาชน 4) การทำงานร่วมกับภาคีเครือข่าย 5) การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม 6) การประเมินและติดตามผลการทำงาน 7) การสร้างจิตสำนึกและความรู้สึกเป็นเจ้าของ องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ “ความสำคัญของความร่วมมือในหลักการทรงงาน” ซึ่งประกอบด้วย 1) ความร่วมมือเป็นรากฐานสำคัญของความสำเร็จ 2) ความร่วมมือเป็นองค์ประกอบของความรู้เท่าทันและการปรับตัว 3) ความร่วมมือสร้างความเข้มแข็งของสังคมและชุมชน 4) ความร่วมมือส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีของชาติ 5) ความร่วมมือสร้างสันติสุขและความยั่งยืนในระดับโลก

คำสำคัญ : การประยุกต์ใช้, หลักการทรงงานข้อที่ 10, ความร่วมมือ

Abstract

This academic article aims to study the application of the 10th working principle : Participation. The findings show that the application of the 10th working principle on collaboration by His Majesty King Bhumibol Adulyadej the Great can be adapted across various sectors and levels of work, with the following techniques : 1) Establishing effective communication channels, 2) Training and skill development, 3) Listening to

public opinions, 4) Collaborating with partner networks, 5) Organizing activities to promote participation, 6) Monitoring and evaluating work performance, and 7) Fostering awareness and a sense of ownership. The new knowledge gained from this study is "The Importance of Collaboration in Working Principles," which includes : 1) Collaboration as the foundation of success, 2) Collaboration as an element of awareness and adaptability, 3) Collaboration strengthens society and communities, 4) Collaboration enhances the nation's positive image, and 5) Collaboration promotes peace and sustainability globally.

Keywords : Application, the 10th Royal Working Principle, Participation

บทนำ

คำอธิบายจากสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร., 2559) เกี่ยวกับหลักการทรงงานข้อที่ 10 คือ ความร่วมมือ มีดังนี้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 พระองค์ทรงเป็นนักประชาธิปไตย โดยพระองค์จะทรงนำหลักการ “ประชาพิจารณ์” มาใช้ในการบริหารงาน/บริหารโครงการของพระองค์เสมอ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชน เจ้าหน้าที่ และสาธารณชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการขับเคลื่อนแต่ละโครงการ ซึ่งพระองค์จะทรงรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและความต้องการของสาธารณชน ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลให้โครงการต่าง ๆ ของพระองค์ล้วนสามารถแก้ไขปัญหาความยากจนและตอบโจทย์ของปัญหาที่ทำให้ประชาชนของพระองค์ได้รับความเดือดร้อนได้อย่างตรงจุดและตรงความต้องการอยู่เสมอ

จากคำอธิบายของสำนักงาน กปร. เกี่ยวกับหลักการทรงงานข้อที่ 10 “ความร่วมมือ” สามารถอธิบายได้ว่า ความร่วมมือเป็นหลักการทรงงานที่สำคัญประการหนึ่งที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 พระองค์ทรงนำมาปฏิบัติอย่างต่อเนื่องในการพัฒนาประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการดำเนินโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งมุ่งเน้นให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาตั้งแต่ระดับประชาชน เจ้าหน้าที่ ไปจนถึงภาคประชาสังคม หลักการ “ความร่วมมือ” นี้ไม่เพียงแต่สะท้อนถึงความเป็นประชาธิปไตยที่ทรงยึดถือเท่านั้น แต่ยังเป็นหลักการที่ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน และสามารถแก้ปัญหาได้อย่างตรงจุดและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน

สุเมธ ตันติเวชกุล (2559) กล่าวว่า “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ได้ พระราชทาน ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จำนวน 6 ศูนย์ ได้แก่ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ จ.ฉะเชิงเทรา ศูนย์ศึกษาการพัฒนา พิกุลทองฯ จ.นราธิวาส ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ จ.จันทบุรี ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ จ.สกลนคร ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ จ.เชียงใหม่ และ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ จ. เพชรบุรี กระจายอยู่ในภาคต่าง ๆ ทั้ง 4 ภาค ทำงานแบบบูรณาการตามแนวพระราชดำริ เป็นศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จสำหรับเกษตรกร (One Stop Service for Farmers) โดยอาศัยความร่วมมือแรงร่วมใจจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ประสานความร่วมมือนับตั้งแต่การร่วม ค้นหาสาเหตุของปัญหา ร่วมกันกำหนดแผนงาน ร่วมกันปฏิบัติและร่วมกันประเมินผลการทำงาน และมีการศึกษา ทดลอง สาธิตให้เกษตรกรได้เห็นถึงความสำเร็จ”

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงให้ความสำคัญกับการฟังเสียงของประชาชนและการเปิดโอกาสให้พวกเขาเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและดำเนินการในทุกขั้นตอน พระองค์ทรงนำหลักการ “ประชาพิจารณ์” มาใช้เพื่อให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในการพัฒนาโครงการ ซึ่งทำให้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริสามารถตอบโจทย์ปัญหาของประชาชนได้อย่างตรงจุดและเป็นประโยชน์อย่างแท้จริง หลักการนี้ยังช่วยสร้างความไว้วางใจระหว่างประชาชนและหน่วยงานภาครัฐ ส่งเสริมให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของในโครงการที่ประชาชนมีส่วนร่วมและสามารถยอมรับการพัฒนาที่เกิดขึ้นได้อย่างดี

ทั้งนี้ โครงการพระราชดำริต่าง ๆ อาศัยการดำเนินงานร่วมกันของ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หลักการสำคัญที่ใช้ในการทำงาน คือ การผสมผสานของหน่วยงานในแผนงาน การพัฒนาแบบผสมผสาน ซึ่งเป็นความพยายามที่จะเชื่อมโยง กิจกรรมที่จำเป็นในการยกระดับความเป็นอยู่ของราษฎรอย่างต่อเนื่อง โดยการระดมหรือผนึกกำลังของหน่วย ต่าง ๆ เข้าไปดำเนินการร่วมกันด้วยความพร้อมเพรียงกัน (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2556)

การประยุกต์ใช้หลักการทรงงาน “ความร่วมมือ” แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการบูรณาการระหว่างความรู้ทางวิชาการกับความรู้ท้องถิ่น เมื่อมีความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐ นักวิชาการ และประชาชน ผู้มีประสบการณ์ตรงในพื้นที่ ทำให้โครงการพัฒนามีความเป็นเอกลักษณ์และสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้น ๆ การผสมผสานกันระหว่างความรู้เหล่านี้ ทำให้การพัฒนาเกิดประสิทธิภาพและสามารถปรับใช้ให้เข้ากับความเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ การส่งเสริมความร่วมมือยังมีผลในการสร้างความสามัคคีในสังคม เมื่อประชาชนรู้สึกว่าเขามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาและมีความสามารถในการเปลี่ยนแปลงสังคมของตนเองได้ ทำให้เกิดความผูกพันและรับผิดชอบต่อสังคมร่วมกัน ความร่วมมือที่แท้จริงจึงเป็นรากฐานสำคัญของการสร้างสังคมที่เข้มแข็งและยั่งยืน ซึ่งเป็นสิ่งที่พระองค์ทรงมุ่งหวังและพยายามสร้างสรรค์ให้กับประเทศไทย ดังนั้น การประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 10 “ความร่วมมือ” จึงไม่ใช่เพียงแค่การทำงานร่วมกันของภาครัฐและประชาชนเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างสังคมที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสมีส่วนร่วม มีสิทธิ์และเสียงในการกำหนดอนาคตของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตยและความยั่งยืนที่

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงให้ความสำคัญตลอดรัชสมัยของพระองค์

การเขียนบทความวิชาการเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 10 : ความร่วมมือ” จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะหลักการนี้เป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืนและการแก้ปัญหาที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน การทำความเข้าใจและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและความร่วมมือในการพัฒนา จะช่วยให้ผู้ที่มีบทบาทในการบริหารจัดการหรือดำเนินโครงการต่าง ๆ ตระหนักถึงความสำคัญของการฟังความคิดเห็นของประชาชน การสร้างความเป็นเจ้าของร่วมกัน และการสร้างความสามัคคีในสังคม ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่มีประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม ดังนั้น หากมีการศึกษาเพื่อเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อนี้ ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์สุขส่วนรวม ครอบคลุมทั้งระดับบุคคล ระดับองค์กร ระดับชุมชนหรือสังคมต่อไป

วิเคราะห์แนวคิดและตีความเชิงปรัชญา

หลักการทรงงานข้อที่ 10 "ความร่วมมือ" สามารถวิเคราะห์และตีความเชิงปรัชญาได้หลายประการ โดยเฉพาะในแง่ของปรัชญาการพัฒนาและปรัชญาการปกครอง หลักการนี้สะท้อนถึงแนวคิดที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงยึดถือและปฏิบัติตลอดรัชสมัย ซึ่งเน้นการให้ความสำคัญกับมนุษย์ในฐานะศูนย์กลางของการพัฒนา (Human-Centered Development) และการสร้างสังคมที่ยั่งยืนผ่านการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

ในแง่ปรัชญาที่มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนา แนวคิดเรื่อง “ความร่วมมือ” สามารถเชื่อมโยงกับทฤษฎีการพัฒนาแบบองค์รวม (Holistic Development) ซึ่งมองว่าการพัฒนาที่แท้จริงต้องคำนึงถึงทุกมิติของสังคม ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม การฟังความคิดเห็นของประชาชนและการเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในโครงการพัฒนานั้น เป็นการยอมรับว่าความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาและบริบทของพื้นที่ไม่ได้จำกัดเฉพาะในกลุ่มนักวิชาการหรือเจ้าหน้าที่เท่านั้น แต่ประชาชนเองก็มีความรู้ท้องถิ่น (Local Knowledge) ที่สามารถช่วยให้การพัฒนาเป็นไปอย่างเหมาะสมและตรงจุด

“...เป้าหมายในการพัฒนาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คือ “การพัฒนาที่ยั่งยืน” เพื่อปรับปรุง ชีวิตความเป็นอยู่ของคน โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ให้คนมีความสุข โดยต้องคำนึงเรื่องสภาพภูมิศาสตร์ ความเชื่อทางศาสนา เชื้อชาติ และภูมิหลังทางเศรษฐกิจ สังคม แม้ว่าวิธีการพัฒนามีหลากหลาย แต่ที่สำคัญคือ นักพัฒนาจะต้องมีความรัก ความห่วงใย ความรับผิดชอบ และการเคารพในเพื่อนมนุษย์...” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554)

ในแง่ของปรัชญาการเมือง หลักการทรงงานข้อนี้สะท้อนถึงการยึดมั่นในแนวทางประชาธิปไตยและการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน (Participatory Governance) การที่พระองค์ทรงนำหลักการ "ประชาพิจารณ์" มาใช้ในการบริหารงาน เป็นการสร้างสังคมที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิ์และเสียงในการตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาของตนเอง การที่ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงใน

การกำหนดนโยบายหรือการตัดสินใจ เป็นการเสริมสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของในโครงการต่าง ๆ และช่วยลดความขัดแย้งระหว่างภาครัฐกับประชาชน ทำให้การพัฒนาเกิดความยั่งยืนมากขึ้น

นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมยังสามารถตีความในแง่ของปรัชญาสังคมและพุทธปรัชญาเถรวาท ปรัชญาสังคมเน้นถึงความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างบุคคลในสังคม ส่วนพุทธปรัชญาจะสอดคล้องกับหลักมัชฌิมาปฏิปทาซึ่งเน้นการหลีกเลี่ยงความสุดโต่งและการพยายามสร้างความสมดุลในทุกมิติ การฟังความคิดเห็นของประชาชนและการทำงานร่วมกันกับทุกภาคส่วนเป็นการแสดงถึงความพยายามในการหาทางออกที่ดีที่สุดที่ไม่ยึดติดกับทิศทางใดทิศทางหนึ่ง แต่คำนึงถึงความต้องการและบริบทของทุกฝ่ายอย่างสมดุล

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงเริ่มเสด็จพระราชดำเนินไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2495 เป็นต้นมา โดยทรงมีพระราชประสงค์ที่จะทรงทราบถึงฐานะความเป็นอยู่ ปัญหาความเดือดร้อนและความต้องการของราษฎรเพื่อที่พระองค์จะได้ทรงช่วยเหลือเท่าที่พระองค์จะทรงสามารถกระทำได้ การที่พระองค์เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมเยียนราษฎรนั้น ทำให้ทรงได้รับทราบฐานะความเป็นอยู่ ปัญหาและข้อมูลเกี่ยวกับความทุกข์ยากเดือดร้อนจากตัวราษฎรเอง และจากเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติงานประจำอยู่ในพื้นที่ รวมทั้งทรงสังเกตการณ์สภาพทางภูมิศาสตร์และสังคมไปพร้อม ๆ กันด้วยซึ่งได้ทรงรวบรวมข้อมูลไว้เป็นแนวทางที่จะพระราชทานแนวพระราชดำริให้ดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2539)

การวิเคราะห์เชิงปรัชญานี้แสดงให้เห็นว่า หลักการทรงงาน “ความร่วมมือ” ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ไม่ได้เป็นเพียงหลักการในการปฏิบัติงานเท่านั้น แต่ยังเป็นหลักการที่สะท้อนถึงความเข้าใจที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์และสังคม การให้ความสำคัญกับการฟังเสียงของประชาชน และการสร้างความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจ เป็นการสร้างสังคมที่ยั่งยืนและเกิดการพัฒนาที่สมดุลในทุกมิติ

ความร่วมมือในหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร มีลักษณะและแนวทางที่แตกต่างจากทฤษฎีการมีส่วนร่วมของทางตะวันตกอย่างชัดเจนในหลายด้าน ดังนี้

1. ความร่วมมือที่มีพื้นฐานจากความเอื้อเฟื้อและความไว้วางใจ

ในหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ความร่วมมือเน้นความเอื้อเฟื้อและความไว้วางใจระหว่างประชาชนและผู้นำ เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่เป็นมิตรและความผูกพันที่ลึกซึ้ง พระองค์ทรงเข้าไปใกล้ชิดกับประชาชน รับฟังปัญหาและข้อเสนอแนะโดยตรง ซึ่งส่งผลให้เกิดความร่วมมืออย่างเป็นธรรมชาติและเป็นที่ยั่งยืน

ในทางตรงกันข้าม แนวคิดการมีส่วนร่วมของทางตะวันตกเน้นกระบวนการที่เป็นระบบ เช่น การจัดประชุมสาธารณะ การลงประชามติ หรือการตั้งกลไกการแสดงความคิดเห็นเพื่อให้ประชาชนทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็นได้ ความร่วมมือในบริบทนี้มักถูกจัดขึ้นโดยระบบและโครงสร้าง

เพื่อประกันความโปร่งใสและความเสมอภาคในการแสดงความคิดเห็น เช่น แนวคิดตัวแบบขั้นบันไดการมีส่วนร่วมของพลเมืองของอาร์นสไตน์ (Shery R. Arnstein, 1969) ที่ประกอบด้วย 9 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนการควบคุม (manipulation) ขั้นตอนการรักษา (therapy) ขั้นตอนการให้ข้อมูล (informing) ขั้นตอนการรับฟังความคิดเห็น (consultation) ขั้นตอนการปรึกษาหารือ (placation) ขั้นตอนการเป็นหุ้นส่วน (partnership) ขั้นตอนมอบหมายอำนาจ (delegated power) และ ขั้นตอนอำนาจพลเมือง (citizen control) แนวคิดตัวแบบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนของ IAP2 (International Association of Public Participation) ซึ่งแบ่งระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น 5 ขั้น ซึ่งเป็นตามหลักการเดียวกับอาร์นสไตน์ คือ ยิ่งสูงขึ้นไปยิ่งสะท้อนอำนาจและอิทธิพลของประชาชนในการบริหารหรือตัดสินใจมากขึ้นด้วย ดังนี้

- 1) การมีส่วนร่วมในระดับเสริมอำนาจให้ประชาชน
- 2) การมีส่วนร่วมในระดับสร้างความร่วมมือ
- 3) การมีส่วนร่วมในระดับเข้ามามีบทบาท
- 4) การมีส่วนร่วมในระดับรับฟังความคิดเห็น และ
- 5) การมีส่วนร่วมในระดับให้ข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น (อรทัย ก๊กผล, 2552)

2. การมีส่วนร่วมที่เน้นการสร้างควมยั่งยืนในชุมชน

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงเน้นการสร้างควมยั่งยืนผ่านความร่วมมือ โดยมุ่งให้ประชาชนเป็นผู้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนของตนเอง ซึ่งทำให้ประชาชนมีความรู้และทักษะที่ช่วยให้พึ่งพาตนเองได้ เป็นการพัฒนาที่ให้ประชาชนมีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงชีวิตของตน

แนวคิดการมีส่วนร่วมของทางตะวันตกมักให้ความสำคัญกับการประกันสิทธิและการแสดงความคิดเห็นอย่างเท่าเทียม โดยใช้กระบวนการและกลไกต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนทุกคนมีโอกาสในการเข้าถึงการตัดสินใจของสังคม แต่ไม่ได้เน้นถึงการสร้างควมยั่งยืนในลักษณะที่ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างชัดเจนเท่ากับแนวทางของพระองค์

การมีส่วนร่วมที่เน้นการสร้างควมยั่งยืนในชุมชนนี้ ควรเป็นการพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับการประสานการทำงานจากทุกภาคส่วนในสังคมเพื่อความชัดเจนในการกำหนดแผนการดำเนินงานในระยะสั้นและระยะยาวให้เหมาะสมและสอดคล้องกับประเทศไทย ก่อเกิดให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและมีการพัฒนาอย่างยั่งยืนอันจะนำมาสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ส่งผลให้คนมีความสุขอย่างแท้จริง (พระมหาภาวราทร แก้วบุตรดี, 2562)

3. แนวทางการพัฒนาเชิงจิตสำนึก

ความร่วมมือในหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เป็นการพัฒนาที่มาจากจิตสำนึกของประชาชน การมีส่วนร่วมนี้ไม่ได้เกิดจากการบังคับหรือข้อกำหนด แต่เป็นการร่วมมือจากความเต็มใจและความเข้าใจร่วมกันว่า การพัฒนาเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและประเทศโดยรวม

ส่วนในทางตะวันตก กระบวนการมีส่วนร่วมมักถูกขับเคลื่อนโดยหลักการของกฎหมายและสิทธิทางการเมือง เพื่อให้แน่ใจว่าประชาชนทุกกลุ่มสามารถมีส่วนร่วมได้อย่างเท่าเทียมและมีเสียงในกระบวนการตัดสินใจ แต่บางครั้งการมีส่วนร่วมอาจไม่ได้เกิดจากจิตสำนึกที่แท้จริงของการร่วมกันพัฒนา

ในการพัฒนาคนให้มีจิตสำนึกสาธารณะ มีความรับผิดชอบต่อสังคม ต้องได้รับการปลูกฝังตั้งแต่เด็กจากบุคคลต่าง ๆ เช่น พ่อ แม่ ผู้ปกครองส่วนท้องถิ่น ในหน่วยงานหรือองค์กรและสถาบันศึกษา ซึ่งเด็กและเยาวชนที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม จะเป็นการช่วยเหลือและไม่สร้างความเดือดร้อน ความเสียหายให้กับผู้อื่นในลักษณะต่าง ๆ ด้วยจิตสำนึกสาธารณะ (อภิวัฒน์ชัย พุทธจร, 2563)

กล่าวโดยสรุป ความร่วมมือในหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร มีลักษณะเฉพาะที่เน้นความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด ความเอื้อเฟื้อ และการพัฒนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองและความยั่งยืน ในขณะที่แนวคิดการมีส่วนร่วมของทางตะวันตก เน้นกระบวนการและกลไกที่เป็นระบบ เพื่อประกันความเสมอภาคและความโปร่งใสในการแสดงความคิดเห็นของประชาชนทุกคน

แนวคิดความร่วมมือในพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มีพระราชดำรัสถึงความร่วมมือ สิ่งที่น่าสังเกตก็คือ พระองค์ใช้คำว่า “ความร่วมมือ” แทนคำว่า “การมีส่วนร่วม” ที่นักวิชาการทั่วไปใช้เพื่อสื่อคำในภาษาอังกฤษว่า participation ดังปรากฏอยู่ในพระราชดำรัสที่พระราชทานแก่ประชาชนชาวไทยในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาและในโอกาสขึ้นปีใหม่ ตั้งแต่พุทธศักราช 2502 เป็นต้นมาอย่างต่อเนื่อง จะเห็นได้ว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริอย่างแน่วแน่ในการเน้นย้ำให้ทุกคนได้ซาบซึ้งถึง อานุภาพของความร่วมมือของส่วนรวมจะทำให้ประเทศสามารถบรรลุความสำเร็จโดยการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของรัฐบาล ซึ่งบริหารงานเพื่อประโยชน์สุขของปวงชน

จากการศึกษาถึงความหมายของความร่วมมือตามที่ปรากฏในพระราชดำรัสแต่ละปีพบว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานความหมายและวิธีการสร้างความร่วมมือแตกต่างกันออกไป ในความหมายหนึ่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระราชดำริไว้ว่า “ความร่วมมือ คือ การแสดงออกถึงน้ำใจในการประกอบกิจกรรมเพื่อส่วนรวมในระดับชาติ” เช่น ความร่วมมือของประชาชนในการรับเสด็จและต้อนรับพระอาคันตุกะต่างประเทศที่เสด็จพระราชดำเนินเยือนและมาเยือน ประเทศไทยในวาระต่าง ๆ อย่างเป็นทางการ ดังพระราชดำรัสที่พระราชทานแก่ประชาชนชาวไทยในโอกาสขึ้นปีใหม่ พุทธศักราช 2505 ในวันที่ 31 ธันวาคม พุทธศักราช 2504 ความว่า

“...ต่อมายังได้ให้ความร่วมมือและเป็นกำลังใจแก่เราในการต้อนรับแขกเมืองต่างประเทศ คือ ท่านประธานาธิบดีแห่งอินโดนีเซีย และท่านประธานาธิบดีแห่งอาร์เจนตินา ซึ่งได้มาเยือนประเทศไทยในชวปี จนเป็นผลให้การต้อนรับได้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เป็นทางเพิ่มพูนสัมพันธไมตรีกับมิตรประเทศที่

เกี่ยวข้อง และในวาระวันเกิดของข้าพเจ้าที่ผ่านมาก็ยังพร้อมเพรียงให้ความเอาใจใส่เป็นพิเศษอีกด้วยความมีแกลใจของท่านทั้งหลายนี่เป็นที่ชื่นชมของข้าพเจ้านัก จึงขอโอกาสขอใจอีกครั้งหนึ่ง และขอแสดงความหวังด้วยว่า ในการที่สมเด็จพระเจ้ากรุงเดนมาร์กและพระราชินี จะเสด็จมาเยือนประเทศไทยในวันข้างหน้าท่านทั้งหลายก็จะให้ความร่วมมือร่วมใจช่วยการถวายเป็นการต้อนรับโดยพร้อมเพรียงเช่นกัน เพื่อให้ทรงประจักษ์แจ้งในน้ำใจของประชาชนชาวไทยฝ่ายเจ้าของบ้าน...”

พระราชดำรัสที่พระราชทานแก่ประชาชนชาวไทยในโอกาสขึ้นปีใหม่ พุทธศักราช 2507 วันที่ 31 ธันวาคม พุทธศักราช 2506 มีความตอนหนึ่งว่า “...ความสำเร็จทั้งนี้ ก็อาศัยท่านทั้งหลายได้ร่วมมือกันต้อนรับโดยพร้อมเพรียง ข้าพเจ้าขอขอบใจไว้ ณ ที่นี้ด้วย...”

นอกเหนือจากความหมายของความร่วมมือที่เป็นการแสดงออกซึ่งกิจกรรมเพื่อส่วนรวมในการสร้างภาพอัตลักษณ์ที่ดีของประเทศ และแสดงถึงน้ำใจอันดีของชนในชาติแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังได้ทรงพระเมตตาพระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือในอีกความหมายหนึ่งว่าเป็นการปฏิบัติตามแผนและโครงการของชาติที่ทางราชการได้จัดทำขึ้น ดังปรากฏในพระราชดำรัสที่พระราชทานแก่ประชาชนชาวไทยในโอกาสขึ้นปีใหม่ พุทธศักราช 2504 เมื่อวันที่ 31 ธันวาคม พุทธศักราช 2503 ตอนหนึ่งว่า

“...ด้วยความร่วมมือร่วมกำลังความคิดจากบรรดาราชาการที่เกี่ยวข้อง และผู้ชำนาญการในสาขาต่าง ๆ รัฐบาลได้วางแผนและโครงการ เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจ และปรับปรุงการศึกษาของชาติขึ้นใหม่แล้ว ฟังจะเริ่มใช้ปฏิบัติกันในปีพุทธศักราช 2504 นี้ ข้าพเจ้าเห็นว่า แผนและโครงการนี้จะมีประโยชน์ดีสำหรับบ้านเมือง แต่ข้อสำคัญก็อยู่ที่การปฏิบัติตามแผนและโครงการนั้น โดยพร้อมเพรียงกันทุกฝ่ายจึงจะเป็นผลแก่ประเทศชาติได้ หวังว่าท่านทั้งหลายจะให้ความร่วมมือแก่ทางราชการในการนี้ต่อไป...”

พระราชดำรัสที่พระราชทานแก่ประชาชนชาวไทยในโอกาสขึ้นปีใหม่ พุทธศักราช 2545 วันจันทร์ที่ 31 ธันวาคม พุทธศักราช 2544 มีเนื้อความเรื่อง “ความร่วมมือ” ว่า

“...จะเห็นได้ว่า ประเทศของเรา ต้องประสบกับวิกฤตการณ์ด้านต่าง ๆ ติดต่อกันมาเป็นเวลาหลายปีแต่ด้วยความรู้เท่าทัน และความร่วมมือร่วมใจของคนไทยทุกคน ที่ช่วยกันประคับประคองแก้ไข บ้านเมืองของเราจึงยังมั่นคงเป็นปกติอยู่...”

นอกเหนือจากพระราชดำรัสที่พระราชทานแก่ประชาชน ที่แสดงถึงความหมาย ความสำคัญ และแนวทางการสร้างความร่วมมือให้เกิดขึ้นในประเทศแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังทรงพระเมตตาพระราชทานพระราชดำริว่า “ความร่วมมือเป็นสิ่งสำคัญและเป็นบทบาทหน้าที่ของคนทุกคน ดังนั้น ความร่วมมือในการสร้างความสันติสุขถาวรนั้น จะไม่จำกัดอยู่แต่เฉพาะกลุ่มคนใดคนหนึ่ง หรือกลุ่มชาติภาษาใดภาษาหนึ่ง แต่จะต้องแผ่ขยายออกไปในระดับนานาชาติประเทศอีกด้วย เพื่อโลกนี้จะได้ประสบสุขกันถ้วนหน้า” พระราชดำริในการดำเนินชีวิตจากความร่วมมือที่พระราชทานแก่ประชาชนชาว

ไทยดังกล่าวนี้ ปรากฏในพระราชดำรัสที่พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายชัยมงคล ในวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิตฯ วันพฤหัสบดีที่ 23 ธันวาคม พุทธศักราช 2542 ความตอนหนึ่งว่า

“...ผู้ใหญ่อู้อี้ ผู้น้อย ใครต่อใคร เป็นประชาชนคนไทยทั้งนั้น คนไหนที่พูดภาษาไทยไม่ชัดก็เป็นคนไทยทุกคน แต่ก็ต้องร่วมมือกัน เข้าใจกัน...”

ตลอดรัชสมัยแห่งการครองราชย์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานแนวพระราชดำริในการดำเนินชีวิตให้คงความเป็นคนไทยและความเป็นชาติไทยที่เกิดจากความร่วมมือในรูปแบบต่าง ๆ แก่ประชาชนอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด พร้อมทั้งพระราชทานพระบรมราชาธิบายให้ราษฎรของพระองค์ได้เข้าถึงผลสำเร็จต่าง ๆ ที่พึงบังเกิดขึ้นจากความร่วมมือของคนในชาติและคนทั้งโลก อันจะทำให้สังคมไทยและสังคมโลกได้รับสันติสุข ความร่มเย็นปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้รับการแก้ไขให้ทุเลาเบาบางลงพาให้ประเทศชาติและสังคมโลกอยู่รอดปลอดภัยเกิดความผาสุกกันถ้วนหน้า ดังปรากฏในพระราชดำรัสที่พระราชทานแก่ประชาชนในปีต่าง ๆ ดังนี้

พระราชดำรัส พระราชทานแก่ประชาชนชาวไทย ในโอกาสขึ้นปีใหม่ พุทธศักราช 2505 วันที่ 31 ธันวาคม พุทธศักราช 2504 ความว่า

“...แม้จะมีอุทกภัย อัคคีภัยในท้องที่บางแห่งก่อความเสียหายและความทุกข์ยากขึ้นบ้าง แต่ภัยเหล่านี้ก็ย่อมได้รับการควบคุมให้อยู่ในขอบเขต และบรรเทาลง ถ้าท่านทั้งหลายและเจ้าหน้าที่ทุก ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง จะได้ร่วมแรงร่วมใจกันระมัดระวังกันให้มาก อนึ่ง ทางรัฐบาลก็พยายามดำเนินการเพื่อส่งเสริมความปลอดภัย และความสมบูรณ์พูนสุขของประเทศชาติ และลงมือปฏิบัติตามโครงการต่าง ๆ เพื่อการนี้อยู่แล้ว ถ้าท่านทั้งหลายให้ความร่วมมือในการนี้แก่ทางราชการด้วย ก็จะช่วยให้งานเหล่านี้สำเร็จเป็นผลดีแก่ประเทศชาติ...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่ประชาชนชาวไทย ในโอกาสขึ้นปีใหม่ พุทธศักราช 2549 วันที่ 31 ธันวาคม พุทธศักราช 2548 ความว่า

“...ผู้ที่ทำประโยชน์เกื้อกูลกัน ก็ควรแสดงไมตรีต่อบอกใจกัน ด้วยความรักความหวังดี ทุกคนทุกฝ่ายจะได้สามารถร่วมมือร่วมความคิดกันปฏิบัติงานของตนของชาติ ให้ดำเนินก้าวหน้าไปโดยราบรื่นและมั่นคง บรรลุถึงจุดประสงค์ตามที่มุ่งหมาย...” (สำนักคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2551)

ข้อความตัวอย่างบางส่วน จากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรที่เกี่ยวข้องกับ “ความร่วมมือ” แสดงให้เห็นว่าพระองค์ทรงให้ความสำคัญกับแนวคิดนี้ในหลายมิติและอย่างต่อเนื่องตลอดรัชสมัย ความร่วมมือถูกใช้แทนคำว่า “การมีส่วนร่วม” โดยมีนัยยะที่กว้างกว่าและลึกซึ้งกว่า เนื่องจากการเน้นการทำงานร่วมกันโดยไม่มี

ความแบ่งแยก ทั้งในระดับชาติและระหว่างประเทศ ความร่วมมือที่พระองค์เน้นย้ำจึงเป็นทั้งแนวทางการดำเนินชีวิต การสร้างความสันติสุข และการพัฒนาประเทศที่พึ่งพากันและกันอย่างแท้จริง

เทคนิคการประยุกต์ใช้

การประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 10 เรื่องความร่วมมือของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร สามารถนำไปปรับใช้ในหลายสาขาและระดับการทำงาน โดยมีเทคนิคการประยุกต์ใช้ดังนี้

1. สร้างช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ

การสร้างช่องทางที่ประชาชนสามารถสื่อสารความคิดเห็นและข้อเสนอแนะได้ง่าย เช่น การจัดตั้งเวทีประชุม เวทีประชาคม หรือแพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในโครงการต่าง ๆ

2. การฝึกอบรมและพัฒนาทักษะ

การจัดฝึกอบรมและกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาทักษะของประชาชน เพื่อให้พวกเขามีความรู้ความสามารถในการมีส่วนร่วมและทำงานร่วมกับหน่วยงานรัฐหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง เช่น การฝึกอบรมด้านการบริหารจัดการชุมชน การจัดการทรัพยากร หรือการดำเนินโครงการพัฒนาชุมชน เป็นต้น

3. การฟังความคิดเห็นจากประชาชน

การสร้างวัฒนธรรมที่ให้ความสำคัญกับการฟังความคิดเห็นจากประชาชน โดยผู้นำและผู้บริหารต้องมีการเปิดใจและให้ความสำคัญกับความเห็นของประชาชน เพื่อให้ประชาชนรู้สึกว่าคุณค่ามีความสำคัญและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เช่น การทำประชาพิจารณ์ (public hearing) เป็นต้น

4. การทำงานร่วมกับภาคีเครือข่าย

การสร้างความร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงกลุ่มชุมชน เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาโครงการ ซึ่งจะช่วยให้สามารถใช้ทรัพยากรและความสามารถของแต่ละฝ่ายอย่างมีประสิทธิภาพ

5. การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม

การจัดกิจกรรมที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น กิจกรรมพัฒนาชุมชน กิจกรรมปลูกป่า หรือกิจกรรมสาธารณะต่าง ๆ ที่ประชาชนสามารถเข้าร่วมและเรียนรู้จากการทำงานร่วมกัน

6. การประเมินและติดตามผลการดำเนินงาน

การประเมินผลการดำเนินโครงการร่วมกับประชาชน เพื่อให้สามารถเรียนรู้จากประสบการณ์จริงและปรับปรุงการทำงานในอนาคต โดยการเก็บข้อมูลและความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

7. การสร้างจิตสำนึกและความรู้สึกเป็นเจ้าของ

การส่งเสริมให้ประชาชนรู้สึกว่าคุณค่าโครงการที่ดำเนินการนั้นเป็นของพวกเขา โดยการสร้างโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินการ ทำให้ประชาชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของและมุ่งมั่นในการพัฒนาชุมชนของตนเอง

การนำหลักการความร่วมมือไปประยุกต์ใช้ในลักษณะนี้จะช่วยสร้างความเข้มแข็งในชุมชนและทำให้การพัฒนาเกิดขึ้นอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ความร่วมมือคืออะไร

เมื่อความร่วมมือเกิดขึ้นแล้วย่อมส่งผลดีหลายด้าน ดังนี้

1. การพัฒนาอย่างยั่งยืน

ความร่วมมือช่วยสร้างความเข้มแข็งในชุมชนและองค์กร ทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยสามารถใช้ทรัพยากรและความสามารถของทุกฝ่ายอย่างมีประสิทธิภาพ

2. การเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน

ความร่วมมือช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน เนื่องจากการรวมกันของความรู้ ทักษะ และประสบการณ์จากหลายฝ่าย สามารถนำไปสู่การค้นหาแนวทางการแก้ปัญหาที่ดีกว่าและลดเวลาในการทำงาน

3. การส่งเสริมการมีส่วนร่วม

การร่วมมือกันจะส่งเสริมให้ประชาชนรู้สึกว่าคุณมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ ซึ่งจะช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ของโครงการ

4. การสร้างความสัมพันธ์ที่ดี

ความร่วมมือช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ชุมชน รัฐบาล องค์กรต่าง ๆ และภาคเอกชน ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลและทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

5. การแก้ปัญหาที่ตรงจุด

เมื่อมีความร่วมมือ การรับฟังความคิดเห็นจากหลายฝ่ายจะช่วยให้สามารถเข้าใจปัญหาและความต้องการของประชาชนได้อย่างชัดเจน ส่งผลให้การดำเนินโครงการต่าง ๆ สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้ดียิ่งขึ้น

6. การพัฒนาทักษะและความรู้

ความร่วมมือทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนทักษะและความรู้ระหว่างผู้ร่วมงาน ทำให้ทุกฝ่ายสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองในกระบวนการทำงาน

7. การสร้างนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์

การทำงานร่วมกันจากหลากหลายมุมมองสามารถสร้างแนวคิดใหม่และนวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้โครงการมีความหลากหลายและเข้ากับบริบทของชุมชนได้ดียิ่งขึ้น

8. การเสริมสร้างความเข้มแข็งในชุมชน

ความร่วมมือช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งในชุมชน ส่งผลให้ชุมชนมีความสามารถในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยตนเอง

ด้วยเหตุนี้ ความร่วมมือจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาโครงการต่าง ๆ และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและองค์กรอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ “ความสำคัญของความร่วมมือในหลักการทรงงาน” ซึ่งประกอบด้วย 1) ความร่วมมือเป็นรากฐานสำคัญของความสำเร็จ 2) ความร่วมมือสร้างความเข้มแข็งของสังคมและชุมชน 3) ความร่วมมือเป็นองค์ประกอบของความรู้เท่าทันและการปรับตัว 4) ความร่วมมือสร้างสันติสุขและความยั่งยืนในระดับโลก 5) ความร่วมมือส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีของชาติ

ความสำคัญของความร่วมมือในหลักการทรงงาน

แผนภาพที่ 1 : ความสำคัญของความร่วมมือในหลักการทรงงาน

จากแผนภาพที่ 1 อธิบายได้ว่า องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 10 : ความร่วมมือ ได้แก่ ความสำคัญของความร่วมมือในหลักการทรงงาน สามารถอธิบายได้ดังนี้

1) **ความร่วมมือเป็นรากฐานสำคัญของความสำเร็จ** การทำงานร่วมกันระหว่างประชาชน หน่วยงานราชการ และภาคส่วนต่าง ๆ จะนำไปสู่ความสำเร็จของโครงการต่าง ๆ โดยเฉพาะโครงการที่มีเป้าหมายในการพัฒนาประเทศ การร่วมมือทำให้ทุกฝ่ายสามารถแบ่งปันทรัพยากร ความรู้ และประสบการณ์ ซึ่งทำให้การแก้ปัญหาและการบรรลุเป้าหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

2) **ความร่วมมือเป็นองค์ประกอบของความรู้เท่าทันและการปรับตัว** การร่วมมือทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูล ความคิดเห็น และการปรึกษาหารือ ซึ่งทำให้ทุกฝ่ายสามารถตัดสินใจได้อย่างชาญฉลาด และเท่าทันสถานการณ์ต่าง ๆ นอกจากนี้ ความร่วมมือยังช่วยให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการปรับตัวและพัฒนาตนเองให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

3) **ความร่วมมือสร้างความเข้มแข็งของสังคมและชุมชน** ความร่วมมือไม่เพียงแต่ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ แต่ยังเป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้มแข็งของสังคมและชุมชน การร่วมมือกันในการ

ทำงานและการช่วยเหลือกันระหว่างชุมชนต่าง ๆ จะสร้างความเป็นหนึ่งเดียวและความสามัคคี ทำให้สังคมมีความมั่นคงและสามารถเผชิญกับความท้าทายได้ดียิ่งขึ้น

5) ความร่วมมือส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีของชาติ การแสดงความร่วมมือในการต้อนรับผู้มาเยือนจากต่างประเทศ เป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีและความเชื่อมั่นให้กับประเทศไทยในสายตาของนานาชาติ ความร่วมมือในลักษณะนี้ส่งผลให้สัมพันธภาพระหว่างประเทศมีความเข้มแข็งและยั่งยืน

4) ความร่วมมือสร้างสันติสุขและความยั่งยืนในระดับโลก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เน้นย้ำถึงความร่วมมือที่ไม่จำกัดอยู่เพียงในระดับชาติ แต่ควรแผ่ขยายไปถึงระดับนานาชาติ เพื่อให้เกิดสันติสุขและความมั่นคงร่วมกันในระดับสากล การร่วมมือระหว่างประเทศจะช่วยในการแก้ไขปัญหาที่เป็นภัยคุกคามทั้งหลาย เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศ

องค์ความรู้เหล่านี้ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญของความร่วมมือที่เป็นทั้งปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ การเสริมสร้างสันติสุขในสังคม การปรับตัวต่อความท้าทายต่าง ๆ และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในระดับนานาชาติ

บทสรุป

กล่าวโดยสรุปได้ว่า หลักการทรงงานข้อที่ 10 : ความร่วมมือ เป็นแนวทางที่ช่วยสร้างการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น การสร้างความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพต้องเริ่มจากการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและดำเนินการโครงการ ซึ่งจะช่วยให้สามารถเข้าใจปัญหาและความต้องการของชุมชนได้อย่างถูกต้องและตรงจุด การใช้หลักการประชาพิจารณ์ในการบริหารงาน ช่วยให้เกิดความโปร่งใสและส่งเสริมความเชื่อมั่นของประชาชนในการดำเนินงานของโครงการ ความร่วมมือระหว่างองค์กร ชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ เป็นการสร้างเครือข่ายที่ช่วยเสริมสร้างพลังในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาในสังคม ผู้นำมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนมีส่วนร่วม โดยการเปิดรับความคิดเห็นและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน ส่วนการประเมินผลร่วมกันช่วยให้สามารถปรับปรุงโครงการตามความเห็นและผลตอบรับจากผู้มีส่วนร่วม ทำให้โครงการสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความร่วมมือช่วยให้สามารถใช้ทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยการแบ่งปันทรัพยากรและข้อมูลระหว่างกัน นอกจากนี้ ความร่วมมือช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน

บรรณานุกรม

- พระมหาภาทร แก้วบุตรดี. (2562). การมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. *บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์*, 7(2), 265-274.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2539). พระมหากษัตริย์ผู้นำการพัฒนาประเทศไทย. *วารสารเศรษฐกิจและสังคม*, 33(พิเศษ), 96-107.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). *พระมหากษัตริย์นักพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขสู่ปวงประชา*. กรุงเทพฯ : ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง.
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.). (2559). *หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว*. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ : สำนักงาน กปร.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2556). *ตามรอยพระยุคลบาท ครูแห่งแผ่นดิน*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2559). *แนวพระราชดำริ “การพัฒนาที่ยั่งยืน” นำประโยชน์สุขสู่ประชาชน*. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.
- อภิวัฒน์ชัย พุทธจร. (2563). แนวทางการสร้างจิตสำนึกสาธารณะในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย. *วารสารปัญญาปณิธาน*, 5(2), 109-122.
- อรทัย ก๊กผล, ดร. (2552). *คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน สำหรับนักบริหารท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ : จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.
- Arnstein, Sherry, R. (1969). A Ladder Of Citizen Participation, *Journal of the American Planning Association*, 35(4), 216-224.

จริยธรรมการตีพิมพ์บทความ

ในวารสารสถาบันพอดี

วารสารสถาบันพอดีให้ความสำคัญกับการรักษามาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์เผยแพร่บทความ ดังนั้น จึงมีนโยบายให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามหลักการและมาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์อย่างเคร่งครัด ดังต่อไปนี้

บทบาทหน้าที่ของบรรณาธิการและกองบรรณาธิการในวารสารสถาบันพอดี

1. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาและตรวจสอบบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์กับวารสารทุกบทความ โดยพิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาบทความกับเป้าหมายและขอบเขตของวารสาร รวมถึงตรวจสอบคุณภาพของบทความตามกระบวนการประเมินคุณภาพบทความก่อนการตีพิมพ์
2. บรรณาธิการมีหน้าที่จัดพิมพ์คำแนะนำแก่ผู้เขียนในทุกประเด็นที่ผู้เขียนควรรับทราบและควรมีการปรับปรุงคำแนะนำให้ทันสมัยอยู่เสมอพร้อมทั้งควรมีการอ้างอิงหรือการเชื่อมโยงกับระเบียบดังกล่าวนี้ด้วย
3. การพิจารณาบทความในแต่ละเรื่อง ต้องมีการอ้างอิงเหตุผลทางวิชาการเป็นหลัก และต้องไม่มีอคติต่อผู้เขียนบทความและเนื้อหาบทความที่พิจารณาไม่ว่าจะด้วยกรณีใด ๆ ทั้งสิ้น
4. บรรณาธิการไม่ควรเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจในการตอบรับบทความที่ถูกปฏิเสธการตีพิมพ์ไปแล้ว ยกเว้นมีปัญหาร้ายแรงเกิดขึ้นในระหว่างการส่งบทความมารับการพิจารณา
5. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์บทความหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจประเมินบทความ ไม่ว่าจะเป็นอย่างอื่นในเชิงธุรกิจหรือในการนำไปเป็นผลงานทางวิชาการของตนเอง
6. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่ปิดกั้น เปลี่ยนแปลง หรือแทรกแซงข้อมูลที่ใช้แลกเปลี่ยนระหว่างผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจประเมินบทความและผู้นิพนธ์บทความ
7. บรรณาธิการมีหน้าที่ปกป้องมาตรฐานของทรัพย์สินทางปัญญาจากความต้องการทางธุรกิจ
8. บรรณาธิการมีความรับผิดชอบในการปรับปรุงวารสารอย่างสม่ำเสมอ และขอรับการประเมินมาตรฐานคุณภาพวารสารวิชาการ
9. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องปฏิบัติตามกระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ ของวารสารอย่างเคร่งครัด คงไว้ซึ่งความถูกต้องของผลงานวิชาการ และรักษามาตรฐานการดำเนินการทุกอย่างเพื่อให้มั่นใจในคุณภาพของบทความที่ตีพิมพ์และรับรองคุณภาพของงานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์ตามมาตรฐานสากลที่ได้รับการยอมรับ

บทบาทหน้าที่ของผู้เขียนบทความในวารสารสถาบันพอดี

1. บทความที่ผู้เขียนส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่ที่ไหนมาก่อน
2. ผู้เขียนบทความต้องทำการอ้างอิงให้ถูกต้องทุกครั้งเมื่อนำผลงานของผู้อื่นมานำเสนอหรืออ้างอิงประกอบในเนื้อหาของบทความของตนเอง และห้ามคัดลอกผลงานของผู้อื่นโดยเด็ดขาด
3. หากผลงานทางวิชาการของผู้เขียนเกี่ยวข้องกับการใช้สัตว์ หรือการทดลองในมนุษย์โดยผู้เข้าร่วมหรืออาสาสมัคร หรือผลการวิจัยมีประเด็นที่เปราะบางต่อผู้ให้ข้อมูล ผู้เขียนควรดำเนินการตามหลักจริยธรรมปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด รวมถึงต้องได้รับความยินยอมก่อนการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลหรือแสดงเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ หรือในสัตว์ทดลองประกอบด้วยทุกครั้ง
4. ผู้เขียนบทความต้องยินยอมโอนลิขสิทธิ์ให้แก่วารสารสถาบันพอดีก่อนการตีพิมพ์ และไม่นำผลงานไปเผยแพร่หรือตีพิมพ์กับแหล่งอื่น ๆ หลังจากที่ได้รับการตีพิมพ์กับวารสารสถาบันพอดีแล้ว
5. ชื่อเขียนที่ปรากฏในบทความต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในบทความนั้น ๆ จริง ไม่แอบอ้าง

บทบาทหน้าที่ของผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความ

1. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์บทความการพิจารณาคุณภาพของบทความต้องคำนึงถึงคุณภาพของบทความเป็นหลัก และพิจารณาบนหลักการและเหตุผลทางวิชาการโดยปราศจากอคติ หรือความขัดแย้งส่วนตัว
2. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องตระหนักว่าตนเองเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญมีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาของบทความที่รับประเมินอย่างแท้จริง
3. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องไม่แสวงหาประโยชน์จากบทความที่ตนเองได้ทำการประเมิน
4. หากผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความได้ตรวจสอบแล้วพบว่า บทความที่รับประเมินเป็นบทความที่คัดลอกผลงานชิ้นอื่น ๆ ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบทันทีพร้อมแสดงหลักฐานประกอบที่ชัดเจน
5. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องรักษาระยะเวลาประเมินตามกรอบเวลาประเมินที่วารสารสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กำหนดรวมถึงไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความให้ผู้อื่นได้รับรู้

หลักเกณฑ์สำหรับการนิพนธ์

บทความวิจัย บทความวิชาการ และงานวิชาการอื่น ๆ

วารสารสถาบันพอดี

วารสารสถาบันพอดี มีนโยบายส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานวิชาการและงานวิจัยของนักศึกษาคณาจารย์ และนักวิชาการที่สนใจ นอกจากนี้ยังเป็นเวทีวิชาการ เพื่อแลกเปลี่ยนทัศนะและข้อคิดเห็นทางด้านสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยรูปแบบผลงานที่วารสารจะรับพิจารณามี 2 ประเภท คือ บทความวิจัย และบทความวิชาการ

บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทวิจารณ์หนังสือที่จะได้รับการพิจารณาลงตีพิมพ์ในวารสาร “สถาบันพอดี” นี้ จะต้องได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ก่อน เพื่อให้วารสารมีคุณภาพและนำไปอ้างอิงได้

การเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย บทความวิชาการ บทวิจารณ์หนังสือ และงานวิชาการอื่น ๆ มีดังนี้

1. ภาษา เป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษก็ได้ การใช้ภาษาไทยให้ยึดหลักการใช้คำศัพท์และชื่อบัญญัติตามหลักของราชบัณฑิตยสถาน ควรหลีกเลี่ยงการใช้ภาษาอังกฤษในข้อความ ยกเว้นกรณีจำเป็นให้เขียนคำศัพท์ภาษาไทยตามด้วยวงเล็บภาษาอังกฤษ ให้ใช้ตัวเล็กทั้งหมดยกเว้นชื่อเฉพาะต้องขึ้นต้นด้วยตัวอักษรใหญ่ บทความส่วนที่เป็นภาษาอังกฤษควรให้ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษตรวจสอบความถูกต้องก่อนที่จะส่งต้นฉบับ

2. การพิมพ์ ให้จัดพิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด ด้วยรูปแบบตัวอักษร TH Sarabun PSK เนื้อหาจะเป็นขนาด 16 พอยต์ หัวข้อขนาด 18 พอยต์ ชื่อเรื่องขนาด 20 พอยต์ โดยจัดหน้ากระดาษขนาด A4 ตั้งค่าน้ำกระดาษสำหรับการพิมพ์ห่างจากขอบกระดาษทุกด้าน ดังนี้ บน, ล่าง, ภายนอก ด้านละ 1 นิ้ว (2.54 เซนติเมตร) ยกเว้น ภายในตั้งเป็น 1.3 นิ้ว

3. จำนวนหน้า บทความวิจัย บทวิจารณ์หนังสือ และบทความวิชาการ ตั้งแต่หัวข้อเรื่องจนถึงบรรณานุกรมควรมีความยาวไม่น้อยกว่า 8 หน้า แต่ไม่เกิน 15 หน้า กระดาษ ขนาด A4

การเรียงลำดับเนื้อหา

1. บทความวิจัย

1.1 ชื่อเรื่อง ควรสั้น กะทัดรัด และสื่อเป้าหมายหลักของการศึกษาวิจัย ไม่ใช่คำย่อชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยมาก่อน

1.2 ชื่อผู้นิพนธ์ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ตำแหน่งทางวิชาการ หน่วยงานหรือสถาบัน ที่สังกัด และอีเมล

1.3 บทคัดย่อ (abstract) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เป็นเนื้อความย่อที่อ่านแล้วเข้าใจง่าย โดยเรียงลำดับความสำคัญของเนื้อหา เช่น วัตถุประสงค์ วิธีการศึกษา ผลงานและการวิจารณ์อย่างต่อเนืองกัน ควรอยู่ระหว่าง 200-300 คำ หรือไม่ควรเกิน 1 หน้ากระดาษ (ขนาดอักษร 16 TH SarabunPSK) ให้บทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อนภาษาอังกฤษ

1.4 คำสำคัญหรือคำหลัก (Keywords) ให้ระบุทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ใส่ไว้ท้ายบทคัดย่อของแต่ละภาษา ควรอยู่ที่ 3-5 คำ และไม่ควรเกิน 5 คำ

1.5 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาหรือบทนำ เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมา และเหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัย ให้ข้อมูลทางวิชาการพร้อมทั้งจุดมุ่งหมายที่เกี่ยวข้องอย่างคร่าว ๆ และมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาและวิจัยนั้นด้วย

1.6 วิธีดำเนินการวิจัย ให้ระบุรายละเอียดวัสดุ อุปกรณ์ สิ่งทีนำมาศึกษา จำนวนลักษณะ เฉพาะของตัวอย่างที่ศึกษา ตลอดจนเครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการศึกษา อธิบายวิธีการศึกษา หรือแผนการทดลองทางสถิติ การสุ่มตัวอย่าง วิธีการเก็บข้อมูลและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

1.7 ผลการวิจัย แจ้งผลที่พบตามลำดับหัวข้อของการศึกษาวิจัยอย่างชัดเจนได้ใจความ ถ้าผลไม่ซับซ้อนไม่มีตัวเลขมาก ควรใช้คำบรรยาย แต่ถ้ามีตัวเลขมาก ตัวแปรมาก ควรใช้ตารางแผนภูมิแทน ไม่ควรมีเกิน 5 ตาราง หรือแผนภูมิ ควรแปลความหมายและวิเคราะห์ผลที่ค้นพบ และสรุปเปรียบเทียบกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

1.8 อภิปรายผลการวิจัย ชี้แจงว่าผลการศึกษาดตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย หรือแตกต่างไปจากผลงานที่มีผู้รายงานไว้ก่อนหรือไม่ อย่างไร เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้นและมีพื้นฐานอ้างอิงที่เชื่อถือได้ และให้จบด้วยข้อเสนอแนะที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์หรือทั้งประเด็นคำถามการวิจัย ซึ่งเป็นแนวทางสำหรับการวิจัยต่อไป

1.9 องค์ความรู้ใหม่ ชี้แจงว่าผลการศึกษาค้นคว้านี้ได้องค์ความรู้ใหม่อย่างไรบ้างที่อาจมีผลกระทบต่อสังคมหรือแวดวงวิชาการ หรือชี้แจงได้ว่าองค์ความรู้จากการศึกษาค้นคว้านี้มีคุณค่าต่อสังคมอย่างไร (ถ้าสามารถสรุปเป็นรูปภาพหรือแผนภูมิได้จะดีมาก)

1.10 ตาราง รูปภาพ และแผนภูมิ ควรคัดเลือกเฉพาะที่จำเป็น และต้องมีคำอธิบายสั้น ๆ แต่สื่อความหมายได้สาระครบถ้วนในกรณีที่เป็นตาราง คำอธิบาย ต้องอยู่ด้านบน ในกรณีเป็นรูปภาพ หรือแผนภูมิคำอธิบายต้องอยู่ด้านล่าง

1.11 บรรณานุกรม สำหรับการพิมพ์เอกสารอ้างอิง ทั้งเอกสารอ้างอิงที่เป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ให้ครบถ้วนที่ท้ายเรื่อง โดยใช้ระบบการอ้างอิงตามรูปแบบ APA

2. บทความวิชาการ

- 2.1 ชื่อเรื่อง ควรสั้น กระชับ และสื่อเป้าหมายหลักของการศึกษาวิจัย ไม่ใช่คำย่อชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยมาก่อน
- 2.2 ผู้แต่ง ชื่อผู้นิพนธ์ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ตำแหน่งทางวิชาการ หน่วยงานหรือสถาบันที่สังกัด และอีเมล
- 2.3 บทคัดย่อ (abstract) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เป็นเนื้อความย่อที่อ่านแล้วเข้าใจง่าย โดยเรียงลำดับความสำคัญของเนื้อหา เช่น วัตถุประสงค์ วิธีการศึกษา ผลงานและการวิจารณ์อย่างต่อเนื่องกัน ควรอยู่ระหว่าง 200-300 คำ หรือไม่ควรเกิน 1 หน้ากระดาษ (ขนาดอักษร 16 TH SarabunPSK) ให้บทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อนภาษาอังกฤษ
- 2.4 คำสำคัญหรือคำหลัก (Keywords) ให้ระบุทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ใส่ไว้ท้ายบทคัดย่อของแต่ละภาษา ควรอยู่ที่ 3-5 คำ และไม่ควรมากเกิน 5 คำ
- 2.5 บทนำ เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมาและเหตุผลนำไปสู่การศึกษา ให้ข้อมูลทางวิชาการพร้อมทั้งจุดมุ่งหมายที่เกี่ยวข้องอย่างคร่าว ๆ และมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาและวิจัยนั้นด้วย
- 2.6 เนื้อหา มีการอธิบายถึงบริบท หรือองค์ประกอบต่าง ๆ หรือพรรณนาในสิ่งที่ต้องการนำเสนออย่างเป็นขั้นตอน
- 2.7 องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) ชี้แจงว่าผลการศึกษาค้างนี้ได้องค์ความรู้ใหม่อย่างไรบ้างที่อาจมีผลกระทบต่อสังคมหรือแวดวงวิชาการ หรือชี้แจงได้ว่าองค์ความรู้จากการศึกษาค้างนี้มีคุณค่าต่อสังคมอย่างไร (ถ้าสามารถสรุปเป็นรูปภาพหรือแผนภูมิได้จะดีมาก)
- 2.8 บทสรุป ควรมีการสรุปให้เข้าใจง่าย อ่านแล้วสามารถเข้าใจภาพรวมทั้งหมดของบทความ ไม่ควรเขียนอธิบายยืดเยื้อ แต่ควรสรุปเนื้อหาให้มีความกระชับ เข้าใจง่าย
- 2.9 บรรณานุกรม สำหรับการพิมพ์เอกสารอ้างอิง ทั้งเอกสารอ้างอิงที่เป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ให้ครบถ้วนที่ท้ายเรื่อง โดยใช้ระบบการอ้างอิงตามรูปแบบ APA

3. งานวิชาการอื่น

กรอบในการเขียนให้ใช้ในกรณีเดียวกันกับบทความวิชาการ

ขอบเขตการตีพิมพ์

วารสารสถาบันพอที เป็นวารสารสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ รับผิดชอบเผยแพร่บทความในด้านมนุษยศาสตร์และสังคมโดยเน้นด้านการศึกษาศาสตร์หรือครุศาสตร์ เช่น ด้านปรัชญา จริยศาสตร์ ศาสนาและวัฒนธรรม มนุษย์ศาสตร์ สังคมศาสตร์ ครุศาสตร์ การบริหารการศึกษา และสหวิทยาการด้านการศึกษา

วาระการตีพิมพ์

วารสารสถาบันพอดี มีวาระการตีพิมพ์เผยแพร่ ปีละ 12 ฉบับ ได้แก่

- ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม
- ฉบับที่ 2 ประจำเดือนกุมภาพันธ์
- ฉบับที่ 3 ประจำเดือนมีนาคม
- ฉบับที่ 4 ประจำเดือนเมษายน
- ฉบับที่ 5 ประจำเดือนพฤษภาคม
- ฉบับที่ 6 ประจำเดือนมิถุนายน
- ฉบับที่ 7 ประจำเดือนกรกฎาคม
- ฉบับที่ 8 ประจำเดือนสิงหาคม
- ฉบับที่ 9 ประจำเดือนกันยายน
- ฉบับที่ 10 ประจำเดือนตุลาคม
- ฉบับที่ 11 ประจำเดือนพฤศจิกายน
- ฉบับที่ 12 ประจำเดือนธันวาคม

การส่งต้นฉบับ

- E-mail: โดยส่งไฟล์เวิร์ด (word) และไฟล์ Pdf. ไปที่ shdm.foundation@gmail.com
  - สามารถส่งได้ด้วยตนเองที่กองบรรณาธิการวารสารสถาบันพอดี มูลนิธิสหธรรมิกชน ณ ลุมพินีพาร์ค รัตนาธิเบศร์-งามวงศ์วาน ถนนรัตนาธิเบศร์ บางกระสอ อำเภอเมืองนนทบุรี 11000 โทร. 081-8150908
-

รูปแบบ	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
หนังสือ	ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อเรื่อง./ (ครั้งที่พิมพ์)/ สถานที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์.
ผู้แต่ง 1 คน	<p>ทิตินา แชมมณี. (2563). <i>ศาสตร์การสอน</i>. (พิมพ์ครั้งที่ 24). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.</p> <p>Vaman Shivram. (1995). <i>The Practical Sanskrit-English Dictionary</i>. New Delhi : Motilal Babarsidass.</p>
ผู้แต่ง 2-3 คน	<p>ชรินทร์ เฉลิมสุข และ อภิชาติ คำปลิว. (2562). <i>เทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2</i>. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรเจริญทัศน์.</p> <p>วสันต์ เกียรติแสงทอง, พรพรรณ พรหมมาศ และ อนุวัตร เฉลิมสกุลกิจ. (2552). <i>การศึกษาเทคโนโลยีออกเมนต์เตดเรียลลิตี : กรณีศึกษา พัฒนาเกมส์ “เมมการ์ด”</i>. โครงการสาขาวิทยาการคอมพิวเตอร์ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.</p> <p>Kaplan, R. S. and Norton, D. P. (1996). <i>The Balanced Scorecard : translating strategy in action</i>. Boston : Harvard Business School Publishing Corporation.</p> <p>Knecht, W. S., Kuhlman, C. W., & Piper, R. D. (1955). <i>Production of Ionium from a Pitchblende Residue (No. MCW-1379)</i>. St. Louis : Mallinckrodt Chemical Works.</p>
ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป	<p>กรณีมีผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ลงเฉพาะผู้แต่งแรกตามด้วยคำว่าและคณะ กรณีภาษาต่างประเทศ ใช้ et al. ยกตัวอย่างเช่น</p> <p>สุวารี เจริญมุขยพันธ์ และ คณะ. (2556). <i>การศึกษาสถานการณ์การให้บริการสุขภาพกับชาวกัมพูชาที่ชายแดนไทย-กัมพูชา : กรณีศึกษา จังหวัดสระแก้ว จันทบุรี และตราด กระทรวงสาธารณสุข ปี 2556</i>. นนทบุรี : สำนัก งานวิจัยเพื่อการพัฒนาหลักประกันสุขภาพไทย.</p> <p>Moreau G, et al. (1984). <i>Le service d'accompagnement spiritual dela maison Sarrazin</i>. College de France : Quebec.</p>
ผู้แต่งเป็นสถาบัน	<p>สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.(2560). <i>แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว</i>. กรุงเทพฯ : หจก.อรุณการพิมพ์.</p> <p>World Health Organization (WHO). (2023). <i>Health Statistics 2023 - Monitoring for the SDGs</i>. Geneva Switzerland : World Health Organization.</p>

รูปแบบ	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
หนังสือ	ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./ (ครั้งที่พิมพ์)./สถานที่พิมพ์./:สำนักพิมพ์.
ผู้รวบรวมหรือ บรรณาธิการ	<p>รวิช ตาแก้ว (บก.). (2559). <i>ประเทศไทยกับธรรมาภิบาลด้วยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง</i>. กรุงเทพฯ : หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาปรัชญาและจริยศาสตร์.</p> <p>Marya L. Besharov and Bjoern C. Mitzinneck (eds.). (2021). <i>Organizational Hybridity : Perspectives, Processes, Promises</i>. Research in the Sociology of Organizations.</p>
เอกสารที่ไม่เป็นเล่ม เช่น เอกสารอัดสำเนา แผ่นพับ เป็นต้น	<p>คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2561). <i>รายงานผลการดำเนินงานของหลักสูตร วารสารศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารมวลชน (ปรับปรุง พ.ศ. 2559)</i>. (เอกสารอัดสำเนา).</p> <p>Lynn, A. (1994). <i>Living after AIDS threat of dying imposes stress</i>. Chicago : University of Illinois. (unpublished).</p>
กรณีผู้แต่งใช้นามแฝง	<p>นิวกลม (นามแฝง). (2555). <i>ความรักเท่าที่รู้</i>. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : มติชน.</p> <p>Omega (pseud). (2005). <i>Garden of repose bitter cold nights</i>. (Translated by Jack Hoe) (2nd ed.). Beijing : Foreign Languages Press.</p>
กรณีไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง	<p>PORPEANG THE EXPLORER <i>เศรษฐกิจพอเพียง</i>. (2565). กรุงเทพฯ : ศูนย์ประสานการปฏิบัติที่ 5 กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร.</p> <p><i>Aids and the third world</i>. (1989). Philadelphia : New Society Publishing.</p>
กรณีไม่ปรากฏเมืองที่พิมพ์ หรือสำนักพิมพ์	<p>ซิม สิวพัตร, (2559), <i>พระบรมราโชวาทและพระราชดำรัส</i>. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.</p> <p>Vatsyayan, K. (1986). <i>Made Easy Ethics</i>. New Delhi : n.p.</p>
กรณีไม่ปรากฏปีที่พิมพ์	<p>วิทย์ วิศทเวทย์. (ม.ป.ป.). <i>จริยศาสตร์ : มนุษย์กับปัญหาจริยธรรม</i>. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ : อักษรทัศน์.</p> <p>Kant, I. (n.d.). <i>Groundwork for the Metaphysics of Morals</i>. translated by H.J. Paton. New York : Harper & Row, Publishers, Inc.</p>
กรณีพิมพ์ครั้งที่ 1	<p>คมเดือน โปธิสุวรรณ. (2563). <i>เคล็ดลับการเขียนบทความวิจัยวรรณคดีตะวันตก วรรณคดีอังกฤษและอเมริกัน</i>. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.</p> <p>Belcher, W. (2019). <i>Writing your journal article in twelve weeks : A guide to academic publishing success</i>. Chicago : University of Chicago Press.</p>

รูปแบบ	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
หนังสือที่ชื่อผู้แต่งและปีที่พิมพ์เหมือนกันแต่ต่างชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์ ก, ข, ค หรือ a, b, c) ./ ชื่อเรื่อง ./ (ครั้งที่พิมพ์) ./ สถานที่พิมพ์ ./ : / สำนักพิมพ์.
	<p>กิริติ บุญเจือ. (2560ก). <i>ปรัชญาและจริยศาสตร์เบื้องต้น</i>. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.</p> <p>_____. (2560ข). <i>ปรัชญาและจริยศาสตร์โบราณ</i>. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.</p> <p>Huntington, Samuel P. (1996a). <i>The Clash of Civilization</i>. New York : Simon and Schuster.</p> <p>_____. (1996b). <i>The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order</i>. New York : Simon and Schuster.</p>
หนังสือแปล	ชื่อผู้แต่ง./ แปลโดย/ ชื่อผู้แปล./ (ปีที่พิมพ์) ./ ชื่อเรื่อง ./ สถานที่พิมพ์ ./ : / สำนักพิมพ์.
	<p>Sandel, M. J. แปลโดย สฤณี อาชวานันทกุล. (2554). <i>ความยุติธรรม</i>. กรุงเทพฯ : โอเพ่น เวิลด์ส.</p> <p>Lao Tzu. translate by D.C. Lau. (1996). <i>Tao Te Chiag</i>. Honng Kong : The Chinese University of Honng Kong.</p>
บทความในวารสาร	ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์) ./ ชื่อบทความ./ ชื่อวารสาร./ ปีที่หรือเล่มที่ (ฉบับที่ (ถ้ามี)) ./ เลขหน้า.
	<p>อัจฉรา ศรีวรกุล และนิรนาท จุลเนียม. (2566). ศึกษาความสามารถในการเขียนเรื่องจากภาพโดยใช้จินตนาการของผู้เรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค CIRC. <i>วารสารศึกษาศาสตร์ มมร</i>, 11(2), 25-41.</p> <p>Matland, RE. (1995). Synthesizing the implementation literature : The ambiguity-conflict model of policy implementation. <i>Journal of Public Administration Research and Theory</i>, 5(2), 145-174.</p>

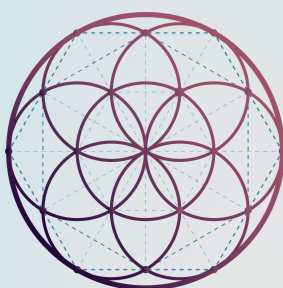
รูปแบบ	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/ สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย	ชื่อผู้ทำวิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อ วิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์และสารนิพนธ์./ระดับวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์หรือ สารนิพนธ์หรือรายงานการวิจัย./คณะหรือสังกัด./ชื่อมหาวิทยาลัย.
อ้างอิงจากวิทยานิพนธ์	นริศา ชูตินารา. (2563). ศึกษาวิเคราะห์การจัดการอารมณ์เชิงพุทธรของผู้สูงอายุใน โรงเรียนหอสมสุข ตำบลดอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่. <i>พุทธศาสตร์ มหาบัณฑิต</i> . บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. Pyerson, J.F. (1983). Effective management training : Two models. <i>Master's thesis</i> . New York : Carkson College Technology.
อ้างอิงจากดุษฎีนิพนธ์	ปราโมทย์ หม่อมศิลา. (2561). คุณภาพชีวิตของทหารไทยตามหลักปรัชญาหลังนวยุค สายกลาง : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน. <i>ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎี บัณฑิต</i> . บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. Chansuvarn, W. (2012). Spectrometric analysis of mercury(II) ion using gold nanoparticles stabilized by dithia-diaza ligands. <i>Doctoral dissertation</i> . Bangkok : Chulalongkorn University.
อ้างอิงจากสารนิพนธ์	อภิพัทธ์ วิศิษฎ์ใจงาม และ จิรพจน์ ขวัญคง. (2561). พลังจิตอาสาจากเจตนา สร้าง รัก ศรัทธา ผูกหลักสามัคคี. <i>สารนิพนธ์พุทธศาสตร์บัณฑิต</i> . บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. Akkaraphan Rujiraprawat. (2013). Guidelines to Increase Efficiency of Dried Rubber Wood Industry : A Case Study of a Factory in Songkhla Province. <i>Minor Thesis</i> . Industrial Management : Prince of Songkla University.
อ้างอิงจากรายงานการวิจัย	วิษณุ บัวเทศ. (2565). การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเพิ่มมูลค่าและมูล ไส้เดือนดิน ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. <i>รายงานการวิจัย</i> . กรุงเทพฯ : สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ. Natchariya Chomngam. (2020). WTO and Public Moral: A Case Study of EU's Prohibition of Importation and Marketing of Seal Products. <i>research report</i> . Bangkok : Chulalongkorn University.

รูปแบบ	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
บทความจากเว็บไซต์ (Web Site)	ชื่อผู้แต่ง./ชื่อบทความ./[ออนไลน์]./แหล่งที่มา:/URL/[วัน/เดือน/ปี].
	<p>คมชัดลึก ออนไลน์. เมื่อทรงอย่างเบตทรงอิทธิพล โจทย์ใหญ่ Papper Planes ต่อวัยรุ่นฟันน้ำนม. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : https://www.komchadluek.net/news/society/540937 [20 มกราคม 2567].</p> <p>United Nations. <i>Department of Economic and Social Affairs Sustainable Development</i>. [Online]. Retrieved from : https://sdgs.un.org/goals [29 November 2023].</p>
บทความจากเอกสารการประชุม/สัมมนาทางวิชาการ	ชื่อผู้แต่ง./[ปีที่พิมพ์]./ชื่อเรื่องบทความ./ใน/ชื่อบรรณาธิการ/(บก.)./ชื่อการประชุม./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.
	<p>มะลิ ทิพย์ประจง. (2566). นโยบายองค์กรในยุคดิจิทัล. ใน ดร.เพ็ญพรรณ เฟื่องฟูลอย (บก.). รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 1 “สุพรรณบุรีศรีสุพรรณภูมิ : ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม”. สุพรรณบุรี : วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุพรรณภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.</p> <p>Soutar, G., & Mazzarol, T. W. (1995). Gaining competitive advantage in education services exports : Forward integration and strategic alliances in a maturing market. In G. Tower (Ed.), <i>Proceeding of the Academy of International Business Southeast Asia Regional Conference, Asia Pacific International Business : Regional integration and global competitiveness</i>. Perth : Murdoch University.</p>
การสัมภาษณ์	ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์./ตำแหน่ง (ถ้ามี)/หัวข้อสัมภาษณ์./วัน เดือน ปีที่สัมภาษณ์./สัมภาษณ์.
	<p>พระไพศาล วิสาโล. <i>การตื่นรู้คืออะไร</i>. 9 กุมภาพันธ์ 2560. สัมภาษณ์.</p> <p>Sanguansermsri, M. <i>Talk of President</i>. 3 September 2020. interviewer.</p>
บทความจากหนังสือพิมพ์	ชื่อผู้แต่ง./[วัน/เดือน/ปี]./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์:/หน้า.
	<p>สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. <i>ผู้จัดการรายวัน</i> : 13.</p> <p>Schwartz, J. (30 September 1993). <i>Obesity affects economic, social status</i>. <i>The Washington Post</i> : A1.</p>

รูปแบบ	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
บทความที่อยู่ในหนังสือ/ รายงาน	ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน/ชื่อบรรณาธิการ/(บรรณาธิการ)./ชื่อเรื่อง/หน้า/ เลขหน้าที่อ้างอิง./สถานที่พิมพ์./สำนักพิมพ์.
	<p>รุ่งนภา นิมพุต. (2545). ลิเกในจังหวัดพิษณุโลก. ใน ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และพัชรินทร์ สิริสุนทร (บรรณาธิการ), <i>ความรู้ คู่สังคม รวมผลงานวิจัยของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร</i>, 67-94. กรุงเทพฯ : พี. เอ. ลีฟวิง.</p> <p>Chimput, R. (2002). Musical folk drama in Phitsanulok province. In D. Pattamasiriwat and P. Sirasoonthorn (Eds.). <i>Knowledge of social partners in Faculty of Humanities and Social Sciences, Naresuan University</i>, 67-94. Bangkok : P. A. Living.</p> <p>หมายเหตุ : ถ้าไม่มีชื่อบรรณาธิการ ให้ระบุใน และตามด้วยชื่อเรื่อง</p>
ราชกิจจานุเบกษา	ชื่อพระราชบัญญัติ./ (วันที่/เดือน/ปีที่พิมพ์)./ราชกิจจานุเบกษา./เล่มที่/./ตอนที่/./หน้า...-
	กฎกระทรวง การสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย และการยุบเลิกวัด การขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา และการยกวัดร้างขึ้นเป็นวัดมีพระภิกษุอยู่จำพรรณา พ.ศ. 2559. (27 มกราคม 2560). <i>ราชกิจจานุเบกษา</i> . เล่มที่ 134 ตอนที่ 12 ก, หน้า 41-51.
รูปภาพ	ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อภาพ./[Image]./จาก หรือ Retrieved from/http://www.xxxxxxx
	 <p>ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐ-ตุรกีในสถานะของการช่วยชีวิต เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม ค.ศ. 2018 (Geopolitical Monitor, 2018)</p> <p>ตัวอย่างการอ้างอิงบรรณานุกรม</p> <p>Geopolitical Monitor. (2018). <i>US-Turkey Relations Placed on Life Support</i>. [Image]. Retrieved from https://www.geopoliticalmonitor.com/us-turkey-relations-placed-on-life-support/</p>

รูปแบบ	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
แอปพลิเคชัน	ชื่อผู้ถือสิทธิ์ หรือองค์กร./(ปีของ version แอป)./ชื่อแอปพลิเคชัน/(Version แอป)/ [Mobile application software]/จาก หรือ Retrieved from http://xxxx
	Automattic. (2021). <i>Word Press</i> (Version 18.0) [Mobile application software]. Retrieved from https://apps.apple.com/us/app/wordpress /id335703880
ภาพ หรือ แผนผัง หรือแผนภูมิ	เขียนอ้างอิงในบรรณานุกรมให้สอดคล้องกับหลักการอ้างอิงประเภทต่าง ๆ ดังที่แสดง เอาไว้ข้างต้น เช่น ถ้า ภาพ หรือ แผนผัง หรือแผนภูมิ อ้างอิงมาจากหนังสือ ก็ให้อ้างอิง ในรูปแบบของหนังสือ แต่หากอ้างอิงมาจากเว็บไซต์ ก็ให้อ้างอิงในรูปแบบของเว็บไซต์ เป็นต้น
	<div data-bbox="619 840 1252 1265" style="text-align: center;"> <p>ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง</p> <p>ประเทศชาติ ประชาชน สมดุล ยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลง</p> <p>ภูมิคุ้มกันในด้านวัตถุ / สังคม / สิ่งแวดล้อม / วัฒนธรรม</p> <p>น่ายุ</p> <p>สายกลาง พอประมาณ ความพอเพียง</p> <p>มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน ในตัวที่ดี</p> <p>ความรอบรู้ ความรอบคอบ ความระมัดระวัง</p> <p>บันทึกรากฐาน</p> <p>คุณธรรม ชื่อเสียงสุจริต อดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา แบ่งปัน</p> </div> <p>ภาพที่ 1 องค์ประกอบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (เมธา หริมเทพาธิป และคณะ, 2564)</p> <p>เมธา หริมเทพาธิป และคณะ. (2564). สังคมแห่งการแบ่งปันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน. <i>รายงานการวิจัย</i>. กรุงเทพฯ : ศูนย์ประสานการปฏิบัติที่ 5 กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร.</p>

SHDM
FOUNDATION

สถาบันพอดิ
SHDM Foundation

มูลนิธิสหธรรมิกชน
SAHADHAMMIKCHON FOUNDATION
WWW.SHDMFOUNDATION.ORG

